Şehir ve her şey...

BÜTÜNŞEHİR

Yıl: 2 / Sayı: 11 Fiyatı: 15₺ Kent Kültürü Dergisi

Müslüman Türklerin Samsun'daki İlk İmzası

SAMSUN KALESİ

Bir Kadın Kahraman
FATMA ÇAVUŞ

MÜHR-İ SÜLEYMAN
Motifleri

Samsun'da
KUVAYİ MİLLİYE MEZARI!

AQUAMARIN TOWER

Ayrıcalıklı bir yaşamın kapıları açılıyor.

ROYAL CLASS PROJECT

444 99 40

www.aquamarintower.com

Bir Çetinkaya Girişim Holding Prpjesidir.
www.cetinkayagirisimholding.com.tr

canik belediyesi

"Türkiye'nin Gözbebeği"

Yerel Ekonomik Kalkınma Platformu

Samsun'da ekonominin tüm paydaşları

SAMSUN
için biraraya geliyor

Görüş ve önerileriniz için ***www.canik.bel.tr*** *adresine tıklayarak*
"YEREL EKONOMİK KALKINMA PLATFORMU"
adı altındaki formu doldurarak elektronik ortamdan gönderebilirsiniz.
Ayrıca ilgili formu indirerek
yerelkalkinmaplatformu@canik.bel.tr
adresine e-mail gönderebilir veya
Canik Belediyesi Karşıyaka Mah. İlkbahar Sk. Canik - Samsun
posta adresine posta yolu ile
15 Mart 2016 *tarihine kadar gönderebilirsiniz.*

SILA TEKNİK
MAKİNA SANAYİ

KARADENİZ BÖLGESİ'NDE
İLK VE TEK
GİJON, TİJ, ANKRAJ, İSKELE KELEPÇESİ ÜRETİMİ YAPAN FİRMA

Hırdavat, hidrolik, pnomatik sektöründe 40 yıllık deneyime sahip oan firmamız, bilgi ve birikimlerini imalat yaparak kullanmak ve arttırmak arzusu ile 2015 yılında gijon saplama bağlantı elemanları yatırımını gerçekleştirmiştir.

Bölgemizin ekonomisine katkı sağlayacağını düşündüğümüz bağlantı elemanları imalatı Samsun şehrine değer katarak sektöründe hızlı bir büyüme kaydedeceğini göstermiştir. Üretim yelpazemizde m3'den m45'e kadar istenilen ölçülerde gijon saplama ve u bolt'lar iile otomotiv, mobilya, enerj, nakil hatları, inşaat, makine gibi sektörlere hizmet vermekteyiz.
Çalışmalarımızın bölgemiz için hayırlı olmasını temenni ederiz.

SILA TEKNİK
MAKİNA SANAYİ

19 Mayıs Sanayi Sitesi Kutlukent Bulvarı
69. Sokak No:32 Tekkeköy/SAMSUN
Telefon : (+90) 362 266 64 06
Faks : (+90) 362 238 03 18
e-mail : info@stms.com.tr

www.stms.com.tr

Yıl: 2/Sayı: 11
Ocak - Şubat 2016
www.butunsehirdergisi.com

BÜTÜNŞEHİR

İmtiyaz Sahibi ve Sorumlusu
Akasya Basın Yayın Tanıtım
Recep YAZGAN
0544 730 49 32
recepyazgan1@gmail.com

Yayın Kurulu
Prof. Dr. Cevdet YILMAZ
Prof. Dr. Bünyamin KOCAOĞLU
Doç. Dr. Önder DUMAN
Yrd. Doç. Dr. Cem GENÇOĞLU
Tevfik DEMİR
İbrahim TÖKEL
Recep YAZGAN
Uğur DEDE
Mustafa KARAOSMANOĞLU

Reklam Koordinatörü
Yasin KURT
0544 303 55 55

İletişim
Gaziler Meydanı Gelişen Han
No: 11 Kat: 3
İlkadım/Samsun
Tel: (0362) 432 12 01
butunsehirdergisi@gmail.com

Grafik Tasarım
Akasya Basın Yayın Tanıtım
0362 432 12 01

Baskı
Uğur Ofset
Pazar Mah. Şehit Nuri Urun
Sok. No: 48 İlkadım/Samsun
Tel:(0362) 431 52 55
www.ugurofset.com.tr

Baskı Tarihi
25.02.2016

Bütünşehir Dergisini Ebabil Kitabevi, Endülüs Kültür Merkezi, Deniz Kültür Merkezi Selamet Kitap Kırtasiye'nden temin edebilirsiniz.

Bütünşehir'den
MEMLEKET İSTERİM

Her bir yeni sayı yeni bir umut demek bizim için.

Çok şükür bugün 11 sayımız var elinizde. Temalı dergi çıkarmak yayıncılık açısından en zor işlerden birisi; yazısından fotoğrafına, belgesinden, yazarına kadar çok gayret isteyen bir alanda dergi çıkarmaya çalışıyoruz.

Birçok dergi çıktı Samsun'da, daha da çıkacak ama birçoğu yok oldu gitti, ayakta kalanlar ise tamamen magazin ağırlıklı popüler kültür-reklam dergileri.

Yola çıkarken işimizin zorluğunu biliyorduk ama Samsunlular sağ olsunlar bu dergiye sahip çıktı.

Çıkardığımız her sayı başlı başına bir şehir arşivi oldu. Ve her şeyden önemlisi okurlarımız dergimizi aylık bir dergi olarak değil bir kitap gibi değerlendirip saklıyor, sahip çıkıyor ve eksik sayılarını bulma peşine düşüyorlar.

...

Biz Bütünşehir Dergisi üzerinden şehir kültürüne katkı sağlamak amacında yayın yaparken özel, resmi kurumların özellikle de belediyelerin bu alandaki çalışmalar yaptıklarını görmek bizleri çok mutlu ediyor. Mesela Büyükşehir Belediyesi Kent ve Estetik diye bir sempozyum düzenliyor önümüzdeki aylarda. İlkadım Belediyesinin de kasım ayı içerisinde Şehir Sempozyumu düzenleyeceği bilgisini aldık. Canik Belediyesinin de Şehir ve Kadın Sempozyumu Mayıs ayında yapılacak. Atakum Belediyesi de bir şehir sempozyumunun ilk toplantılarını yaptı. Bunlar yaşadığımız şehir adına çok güzel oluşumlar ve biz Bütünşehir Dergisi olarak bu faaliyetlerin hepsini destekliyor, düşünenleri gayret edenleri tebrik ediyoruz.

Bizim dergi olarak amacımız da bu zaten. Hepimiz bu şehirde yaşıyoruz ve her birimiz bu şehirde yaşamaktan dolayı şehrimize karşı sorumluyuz.

Son olarak Bütünşehir Dergisi 2. İstişare Toplantısına ev sahipliği yaparak Bütünşehir Dergisi yazarları ve destekçilerine küçük bir çalıştay ortamı sağlayan Atakum Belediye Başkanı İshak Taşçı'ya ayrıca teşekkür ederiz.

....

11. Sayımızda yine elimizden geldiği kadarıyla dolu dolu bir muhteva ve bir birinden güzel yazılar, fotoğraflar, belgeler, bilgilerle sizlerin huzuruna çıkıyoruz;

Yüksek Mimar ve Şehir Plancısı Embiya sancak'ın Samsun Kalesi'nin devamıyla birlikte, Yrd. Doç. Dr. Selim Özcan'ın Ekremoğlu Canbulat araştırması, Eğitimci Mehmet Kseoğlu'nun Samsun Gezginleri incelemesi, Prof. Dr. Cevdet Yılmaz'ın Vezirköprü Kunduz Ormanları Tomruk Nakliyatı, Ahmet Seven, Fatma Çavuş'un hayatını, Arkeolog ve sanat Tarihçisi Emine Yılmaz'ın Mühr-i Süleyman araştırması, Tarih Uzmanı Ercan Yalçın'dan 1915'te sevk edilen Canikli Ermeniler, Recep Yazgan'ın kaleminden Samsun'da Kuvay-ı Milliye Mezarı haberi, Samsun'un 75 yıllık Markası ve daha niceleri bu sayıda sizleri bekliyor..

MEMLEKET İSTERİM

Yaşamak, sevmek gibi gönülden olsun;

Olursa bir şikâyet ölümden olsun. (Cahit Sıtkı Tarancı)

Tevfik DEMİR

İÇİNDEKİLER

ŞEHİRDEN MERHABA 11 <Tevfik DEMİR> 05

Canik Sancağı Kuvayı Milliye önderlerinden Ekrem Canbulatoğlu <Yrd. Doç. Dr. Selim ÖZCAN> 08

KALEYİ SON TERK EDENLER FARELER VE KERTENKELELER <Mehmet KÖSEOĞLU> 14

...Bafra Kereste Fabrikası'na Kızılırmak Üzerinden Tomruk Nakliyatı <Prof. Dr. Cevdet YILMAZ> 18

BÜTÜNŞEHİR DERGİSİ OKULLARA TAVSİYE EDİLDİ <Akasyam Haber> 27

Milli Mücadele Yıllarında Dağköy ve Bir Kadın Kahraman Fatma Çavuş <Ahmet SEVEN> 28

MÜHR-İ SÜLEYMAN MOTİFLERİ <Emine YILMAZ> 34

Metropollerde Kent Kimliği Yoktur <Akasyam Haber> 42

OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE 1915'TE SEVK EDİLEN CANİKLİ ERMENİLER <Ercan YILMAZ> 46

Samsun'un Yeni Vitrini Tekkeköy > 51

OTUZLARDA SAMSUN'DA AFETLER <Prof. Dr. Fahri SAKAL> 52

Nurettin Türkoğlu Dünya Kalite Elçisi Seçildi > 60

KARADENİZDEN DÜNYA YA AÇILAN BİR KÖPRÜ ETL ENGLISH ACADEMY > 62

SAMSUN'DA KUVAYİ MİLLİYE MEZARI! <Recep YAZGAN> 64

BÜTÜNŞEHİR ÖĞRENCİ BULUŞMALARI DEVAM EDİYOR! <Akasyam Haber> 68

Kentin Gözleri <Kemalettin AK> 70

ÇARŞAMBA'DAN DÜNYA'YA AÇILAN GÖNÜL PENCEREMİZ <İrfan ERTAV> 72

Samsun'un Dünyaya Açılan Zilleri <Yasin KURT> 76

SAMSUN'UN 75 YILLIK MARKASI GÜR ŞEKERLEME <İzzet ACAREL> 78

Bir Ağız Derlemesi <Uğur DEDE> 82

SAMSUN KALESİ-2 / BÜYÜKLÜK VE İÇİNDEKİLER <Embiya SANCAK> 86

Kalitemiz İmzamızdır Ayanlar Orman Ürünleri > 92

SAATHANE MEYDANI ARKEOLOJİK KAZI ÇALIŞMALARI <Akasyam Haber> 94

Terme Çam Kokusu İçinde Deniz Keyfi > 96

SAMSUN KAZAN SANAYİİ

Kazancınız

Tam Silindirik Katı Yakıtlı
Üç Geçişli Buhar Kazanı

Çift Cidarlı (Gömlekli) Sıcak Su
Hazırlayıcısı (Boyler)

Sıvı Yakıtlı Sıcak Su Üretici Çelik
Kazan

Yarım Silindirik Katı Yakıtlı
Üç Geçişli Çelik Buhar Kazanı

Tam Silindirik Üç Geçişli
Sıvı Yakıtlı Buhar Kazanı

Tek Cidarlı (Serpantinli)
Sıcak Su Hazırlayıcısı (Boyler)

Katı Yakıtlı Prizmatik Tip
Sıcak Su Kazanı

Isıtıcılı Yakıt Tankı

Yeraltı Petrol Tankı

Katı Yakıtlı Kızgın Yağ Kazanı

Doğalgaz Yakıtlı Sıcak Su Üretici
Çelik Kazan

Tam Silindirik Katı Yakıtlı
Sıcak Su Üretici Çelik Kazan

Yarım Silindirik Katı Yakıtlı
Sıcak Su Üretici Çelik Kazan

Katı Yakıtlı Kat Kaloriferi

Fabrika: Organize Sanayi Bölgesi Kızılırmak caddesi No: 5 Kutlukent/SAMSUN
Tel: +90 362 266 91 10 - 266 74 89 Faks: 266 74 91
Merkez: Zafer mh. Divitçioğlu cd. No: 20 SAMSUN
Tel: +90 362 234 16 70 - 233 80 64 Faks: +90 233 51 99
www.samsunkazan.com.tr / info@samsunkazan.com.tr

Canik Sancağı Kuvayı Milliye önderlerinden
EKREM CANBULATOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Selim ÖZCAN

Kafkas Vubıh kökenli kuvayı milliye önderi Canbulatoğlu Ekrem Bey, 1864 Büyük Kafkas Çerkez sürgününde Vubıh (Bugünkü Soçi) bölgesinden sürülerek Samsun'a gelen ve Kavak nahiyesine bağlı Karlı köyünü kurarak yerleşen Vubıhların Kamlat Berzeg soyundan gelen bir ailenin çocuğudur.

Milletlerin hayatındaki tarihi olayların doğru anlaşılmasında, olayların kahramanlarının kişiliklerinin ve kimliklerinin objektif olarak analiz edilmesi önemlidir. Çünkü genç nesiller bu kahramanları örnek alarak yetişir. Kendi kimliklerini ve kişiliklerini bulur. Böylece millet olma ve varolan milletin varlığını sürdürmesi gerçekleşmiş olur. Türk milletinin tarihinde de millet hayatının devamlılığı için büyük kahramanlar ve önemli değerler vardır. Şüphesiz bunlardan birisi de daha iyi tanınmasına yardımcı olmayı amaçladığımız kuvayımilliye önderlerinden Canbulatoğlu Ekrem Bey'dir.

Çalışmamızda; mütareke sonrası Canik Sancağı'nın durumunun kısa bir değerlendirmesini yaptıktan sonra Ekrem Bey'in öz geçmişini ve bölgesinde yaptığı faaliyetlerini ortaya koymaya çalışacağız. Canbulatoğlu Ekrem Bey'in Biyografisi Kafkas Vubıh kökenli kuvayı milliye önderi Canbulatoğlu Ekrem Bey, 1864 Büyük Kafkas Çerkez sürgününde Vubıh (Bugünkü Soçi) bölgesinden sürülerek Samsun'a gelen ve Kavak nahiyesine bağlı Karlı köyünü kurarak yerle- şen Vubıhların

Kamlat Berzeg soyundan gelen bir ailenin çocuğudur. H.1303 (1887) yılında Karlı köyünde doğdu. Canbulat Bey'in oğludur. Annesi Kafkasya doğumlu Zabıthan'dır. Mütareke Dönemi'nde Samsun-Amasya-Tokat bölgesindeki Müslüman köylerine saldırıda bulunan siyasi ve yağmacı Rum-Pontus çetelerine karşı verdiği mücadele ile tanındı. Türk halkının takdirini kazandı. Kavak nahiyesindeki Kafkas-Çerkez köylerindeki gençlerden oluşturduğu 200 kişilik süvari birliğiyle, dönemin Samsun Mutasarrıfının da desteğini alarak Rum-Pontus çetelerine, Samsun ve Merzifon'a geçen İngilizlere karşı mücadelelerde bulundu.

IX. Ordu Müfettişliği görevi ile Samsun'a gelen Mustafa Kemal Paşa buradaki çalışmalarını tamamlayıp karargâhı ile birlikte Havza'ya geçerken Kavak'ta Canbulatoğlu Ekrem Bey ile görüştü. Bölgedeki Rum-Pontus çetelerine karşı verdiği mücadelesinde ona destek verdi. Ekrem Bey 22 Temmuz 1919 günü arkadaşları ile birlikte devletin resmi postasına refakat ederek Erbaa'ya giderken Lâdik bölgesinde yolunu kesen Rum-Pontus çeteleri ile yaptığı çatışma sırasında şehit oldu. Naaşı köyü "Karlı"ya defnedildi. Canbulatoğlu Ekrem Bey'in Faaliyetleri Canbulatoğlu Ekrem Bey hakkındaki bilinen en eski kayda 23 Mayıs 1326 (5 Haziran 1910) tarihli Samsun Aks-ı Sadâ gazetesinde rastlanılmaktadır. Gazetede Samsun'da yapılacak olan Gureba Hastanesi yararına düzenlenen at yarışına Kavaklı Ekrem Bey adıyla katıldığı ve birinci sınıf yarışta birinciliği "Perişan" adlı atı ile kazandığı belirtilmektedir. Ayrıca yapılacak hastane için yardımda bulunanların isimleri arasında 108 kuruşluk yardımla Kavaklı Ekrem Bey'in de adı geçmektedir.

Aynı zamanda at yarışının mükâfatı olan beş bin kuruşun Kavaklı Ekrem Bey tarafından iane sandığına bağışlandığı ifade edilmektedir. Canik Sancağı'ndaki silahlı ilk Rum-Pontus ayaklanması Balkan Savaşları esnasında baş gösterdi. I. Dünya

IX. Ordu Müfettişliği görevi ile Samsun'a gelen Mustafa Kemal Paşa buradaki çalışmalarını tamamlayıp karargâhı ile birlikte Havza'ya geçerken Kavak'ta Canbulatoğlu Ekrem Bey ile görüştü. Bölgedeki Rum-Pontus çetelerine karşı verdiği mücadelesinde ona destek verdi.

Savaşı ile birlikte ivme kazandı. Sancaktaki Rum-Pontus çetelerinin yoğun tedhiş faaliyetlerine karşı bölge halkının da silahlanıp kendi güvenliğini sağlamaktan başka çaresi kalmamıştı. Kavak nahiyesinde de Türk ve Rum köyleri karışık olarak bulunmaktaydı. Aralarında herhangi bir problem olmadan yaşamaktayken Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'ndan mağlup ayrılmasıyla iyi olan ilişkiler bozulmuş, can ve kan düşmanı olmuşlardı. Bölgedeki bu gelişmeler karşısında Canbulatoğlu Ekrem Bey, Çerkez köylerinin cesur ve vurucu gençlerini etrafında toplayarak bölgenin ilk kuvayımilliye gücünü oluşturup Rum-Pontus çeteleri ile mücadeleye başladı. Son derece yiğit ve vatansever olan Ekrem Bey'den Canik Mutasarrıfı Kemal Bey'e bahsedilince Kemal Bey onu Samsun'a davet ederek gizlice silah ve asker yardımında bulunur. Kısa zamanda 40-50 kişiden oluşan kuvvetini 200 atlıya çıkarıp bölgesinde beyaz elbiseler içinde beyaz at ile Rum-Pontus çetelerinin korkulu rüyası hâline geldi. Milli bir kahraman oldu . Ekrem Bey'in Mutasarrıf tarafından desteklendiğinin Rumlar tarafından öğrenilmesi üzerine Metropolit Germanos şikâyette bulunmak için Mutasarrıfı birkaç defa ziyarete gelir. Kemal Bey, Metropolit'in hangi amaçla geldiğini tahmin ettiğinden onu kabul etmeyerek her defasında bir bahane ile savuşturur. Daha sonra Metropolit III. Ordu Komutanı Vehip Paşa'ya başvurarak Mutasarrıfın azledilerek Samsun'dan ayrılmasına neden olur. Fakat Metropolit'in bölgedeki faaliyetleri ve yardımları engellemeyi amaçlayan düşüncesi başarılı olmaz. Çünkü Ekrem Bey Rum-Pontus çeteleri üzerindeki baskı ve sindirme mücadelesini daha da arttırarak devam ettirir.

Ekrem Bey aynı zamanda Samsun-Kavak ve Merzifon yolunun güvenlik altında olmasına çabalıyordu. Rum çetelerini bu bölgelere yaklaştırmıyordu. Çünkü Samsun'dan ayrılan birinin bir köye veya Anadolu'nun içlerine gidebilmesi, yollar Rum çeteleri tarafından kesilip baskın yapıldığından, bir mucize hâline gelmişti.

Ekrem Bey aynı zamanda Samsun-Kavak ve Merzifon yolunun güvenlik altında olmasına çabalıyordu. Rum çetelerini bu bölgelere yaklaştırmıyordu. Çünkü Samsun'dan ayrılan birinin bir köye veya Anadolu'nun içlerine gidebilmesi, yollar Rum çeteleri tarafından kesilip baskın yapıldığından, bir mucize hâline gelmişti. Böyle durumlarda yolcular toplanıp Ekrem Bey'in himayesinde yola çıkıyorlardı. Bununla beraber devletin resmi posta arabasının Erbaa'ya gidiş ve Erbaa'dan gelişine de korumalık yapıyordu. Yani bölgenin yol emniyeti Ekrem Bey'den sorulmakta idi. Hatta Mart 1919 başlarında Samsun-Kavak arasında posta refakatinde bulunan Ekrem Bey'e Rum Çeteleri tarafından saldırıda bulunulacaktır. Mutasarrıf Ethem Bey Dâhiliye Nezaretine çektiği telgraf ile olaya sebep olan Rum çetelerinin isimlerinin tespit edilip takip edildiklerini bildirecektir .

Canik Sancağı dâhilinde bazı yerel idarecilerin ve özellikle Ekrem Bey'in faaliyetlerinden rahatsız olan Metropolit Germanos resmi makamlara müracaatta bulunarak bazı iddialar ileri sürecektir. 11 Mart 1919'da Dâhiliye Nezaretine gönderdiği yazı ile Mutasarrıf Ethem Bey'in Türk köylerini silahlandırarak Rum ahaliye saldırttığını ileri sürüp Kavak ve çevresinde faaliyet gösteren Ekrem Bey'den duyulan rahatsızlığı dile getirilecektir . Bu defa 20 Mart 1919'da Sadarete yapılan başvuruda, Türk halkının örgütlendirilip silahlandırıldığı şikâyetinde bulunulduğu gibi firar eden Teğmen Hamdi Bey'in bölüğündeki askerlerle birlikte dağ- larda tahkimat yaptığı, ardından Ekrem Bey ile birleşerek Rum halkının

katledildiği iddiasında bulunulacaktır. 26 Mart 1919 tarihinde de Rum Patrikhanesine çekilen telgrafla bazı İslam köylerinin silahlandırıldığı ve askeri eğitim yaptırıldığı iddiasıyla Ekrem Bey şikâyet edilecektir . Metropolit Germanos'un şikâyet ve iddialarına karşı Hükümet, Mutasarrıf Ethem Bey'den gelişmeler hakkında açıklama istedi. Bunun üzerine Mutasarrıf 1 Nisan 1919'da Dâhiliye Nezaretine bir telgraf çekerek Ekrem Bey'in bir çeteci değil Samsun-Havza postasının emniyetini sağlayan ve ara sıra eşkıya takibi yapan, askeri birliklere rehberlik hizmeti veren güvenilir birisi olduğunu bildirdi.

Ayrıca Ekrem Bey'in savaş yıllarında bölgedeki Rum-Pontus çetelerine karşı yürütülen mücadelede önemli hizmetler verdiğini ve Metropolit Germanos'un geçmişe yönelik bir hesaplaşma içinde olduğunu belirtti. Canik Sancağı'ndaki yerel yöneticileri ve yapılan direnişi sindirmeyi amaçlayan bu çırpınışlar, aynı zamanda mütarekenin 7. maddesini uygulamaya yönelik işgalci İngiliz destekli Rum-Pontus feveranlarıydı. İngilizler, Samsun'a asker çıkardıktan sonra çoğunluğu Hintli askerlerden oluşan 100 kişilik birliği Merzifon'a gönderdiler. Başlarında İngiliz subayları bulunan bu birlik Çakallı mevkisine geldiği zaman kendilerini dikkatle takip eden Ekrem Bey ve adamları birden karşılarına çıkıp onlara dur emri verdi. İngilizler şaşırırlar. Kim hangi cüretle karşılarına çıkabilir ve kendilerini durdurmaya yeltenebilirdi? Hemen silahlarına davranmaya kalkarlar. Ama pusuda bekleyen Ekrem Bey'in adamları anında ateşe başlayınca duraklayıp beyaz mendillerini sallayarak teslim olduklarını bildirirler.

Ekrem Bey için gerekli olan silah ve cephane olduğundan bunlar hemen toplanır ve askerler de esir alınır. Bir avuç kuvayi milliye askerine teslim oldukları anlaşılınca bu durum birliğin başında bulunan İngiliz Yüzbaşının çok zoruna gider. Haziran 1919 ortalarında buna benzer bir olay daha yaşanır. İngiliz Yüzbaşı Hurst, Kavak bölgesinde bir Türk çetesi tarafından ayakkabılarına varıncaya kadar soyulur. Bu olayı öğrenen İstanbul'daki İngiliz işgal komutanlığı gururlarının kırıldığını düşünüp Hurst'un yerine Yüzbaşı Perring'i askeri temsilci olarak görevlendirerek İngilizlerin kırılan gururunun düzeltilmesini ister. Canik sancağındaki İngiliz destekli Rum-Pontus çetecilere karşı kuvayı-milliyecilerin verdikleri mücadeleler, özellikle de Samsun-Kavak ve Havza bölgesindeki Ekrem Bey'in faaliyetleri İstanbul'daki İngiliz Fevkalade Komiserliğini harekete geçirdi. 21 Nisan 1919'da Osmanlı Hükümetine İngiliz Amirali Carthrop imzasıyla gönderilen mektupla, Türklerin sebep olduğu bölgelerdeki asayişsizliğin giderilmesi istendi. Bunun üzerine Hükümet Anadolu'da birtakım müfettişlikler oluşturdu.

Bunlardan IX. Ordu Müfettişliğine de Mirliva Mustafa Kemal Paşa'yı atadı. Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkışından Sonra Canbulatoğlu Ekrem Bey'in Faaliyetleri Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkmasıyla Milli Mücadele Dönemi başlamış oldu. Paşa, Harbiye Nezaretine 22 Mayıs 1919'da gönderdiği ilk raporunda; İngilizlerin desteğini alan Metropolit Germanos'un yönettiği Rum çetelerinin siyasi bir amaca hizmet ettiklerini, otuz üçü sancak merkezinde üçü Çarşamba'da, ikisi Bafra kazasında olmak üzere toplam elli sekiz çetenin varolduğunu bildirdi. Dolayısıyla Rum-Pontus çetelerinin varlıkları resmi olarak belgelenmiş oldu. Böylece bu çetelerle daha organize şekilde mücadele edebilmek için halk bilinçlendirilerek, teşkilatlar kurularak yeni

bir döneme girildi.

Canbulatoğlu Ekrem Bey de Mustafa Kemal Paşa ile tanışıp onun emrinde mücadelesine devam etti. Samsun'daki çalışmalarını tamamlayan, Mustafa Kemal Paşa 25 Mayıs'ta Kadıköy, İlyasköy ve Kışla yoluyla şehirden ayrılarak Anadolu'nun içlerine doğru karargâhı ile birlikte harekete geçti. Bölgenin Rum çetelerin baskınlarından korunması ve yolun güvenliği sadece Canbulatoğlu Ekrem Bey tarafından sağlanıyordu. Mustafa Kemal ve karargâhının da Mahmur Dağı'nı geçişlerinde onun önemli rolü olmuştur. Ekrem Bey Samsun'un iç bölgelerle olan yol güvenliğini sağladığı gibi sancak merkezinde toplanan yolcuların iç bölgelere intikallerini ve iç kısımlardan Samsun merkeze gelmek isteyen yolcuların güvenli bir şekilde şehre ulaşmalarını da sağlıyordu.

Mustafa Kemal ve karargâhı Mahmur Dağı'nı aştıktan sonra geçtikleri köylerde ve konakladıkları yerlerdeki halkı dinleyerek, onlarla dertleşerek ve memleketin içerisinde bulunduğu durumdan onları haberdar ederek yol güzergâhı üzerindeki Çakallı'ya ulaşırlar. Buradan mevsimin bahar olması münasebetiyle tarlalarda çalışan, çift süren köylü vatandaşlarla selamlaşıp mevcut durum hakkında onların düşüncelerini öğrenip onlara bilgi vererek Kavak nahiyesine gelirler. Mustafa Kemal ve karargâhı misafir edildikleri müdürlük binasında bir süre dinlenirler. Bu durumu öğrenen halk, müdürlük binasının önünde toplanır. Bunlar arasında; Aziz Bey, Akaloğlu Yusuf, Canbulatoğlu Ekrem Bey, Nahiye Müdürü gibi eşraftan insanlar hazır bulunur. Topluluğu gören Mustafa Kemal eşrafı yanına çağırarak onlarla sohbet eder.

Canbulatoğlu Ekrem Bey Mustafa Kemal'e "İki yüz atlı ile emrinizdeyim Paşam!" der. Mustafa Kemal, sohbetin sonunda Kavaklılara "Siz bir müdafaa cemiyeti kurunuz. Bana da malumat veriniz." diyerek halkla vedalaşıp karargâhı ile birlikte Havza'ya doğru yola çıkar . Canbulatoğlu Ekrem Bey, Mustafa Kemal'le yaptığı bu görüşme sonrasında da bölgedeki Rum-Pontus çetelerine karşı mücadeleyi iş birliği içerisinde sürdürür.

Bu sohbet sırasında Canbulatoğlu Ekrem Bey Mustafa Kemal'e "İki yüz atlı ile emrinizdeyim Paşam!" der. Mustafa Kemal, sohbetin sonunda Kavaklılara "Siz bir müdafaa cemiyeti kurunuz. Bana da malumat veriniz." diyerek halkla vedalaşıp karargâhı ile birlikte Havza'ya doğru yola çıkar . Canbulatoğlu Ekrem Bey, Mustafa Kemal'le yaptığı bu görüşme sonrasında da bölgedeki Rum-Pontus çetelerine karşı mücadeleyi iş birliği içerisinde sürdürür. Samsun-İç Anadolu yolunun güvenliğini kontrol altına alıp Rum çeteleri bölgeye yaklaştırmayarak Samsun ile Merzifon arasındaki hâkim konumunu korur . Mustafa Kemal Paşa'nın Havza'daki faaliyetlerinden biri de Diyarbakır Bölgesi'nden toplanan 31.333 süngü kolu, 198 makineli tüfek ve 26 top kamasının Samsun üzerinden İstanbul'a gönderilmesi sırasında Havza'da kuvayımilliyeciler tarafından el konularak milli mücadeleye kazandırılması olmuştu. Bu cephane Ekrem Bey tarafından Hacılar Dağı dolaylarında kafilenin önü kesilerek ele geçirildi. Ustaca bir plan dâhilinde, söz konusu silahların Mustafa Kemal'e teslimi sağlandı. Bölgesinde, halkın devamlı hizmetinde olan Ekrem Bey, Temmuz 1919'da her zamanki gibi devletin resmi postası ile Rum çetelerinin saldırılarından korkan yolcularla birlikte Erbaa'ya gitmek üzere yola çıktı. Fakat Lâdik bölgesine geldiğinde Rum-Pontus çeteleri tarafından pusuya düşürüldü. Girdiği çatışma esnasında 22 Temmuz 1919'da şehit edildi.

Ruhu şad olsun.

SAMSUN

ZAMAN HALI
AVM

REGAL ALTUS Fakir HAUSGERÄTE arzum simfer bahariye hali fendy home style dinarsu EKER W. Bestecklaus SCHAFER

Fevzi Çakmak Mah. Pirireis Cad. No.62 SAMSUN **Tel: 0362 234 84 54 - 230 47 30** zamanhali55@gmail.com

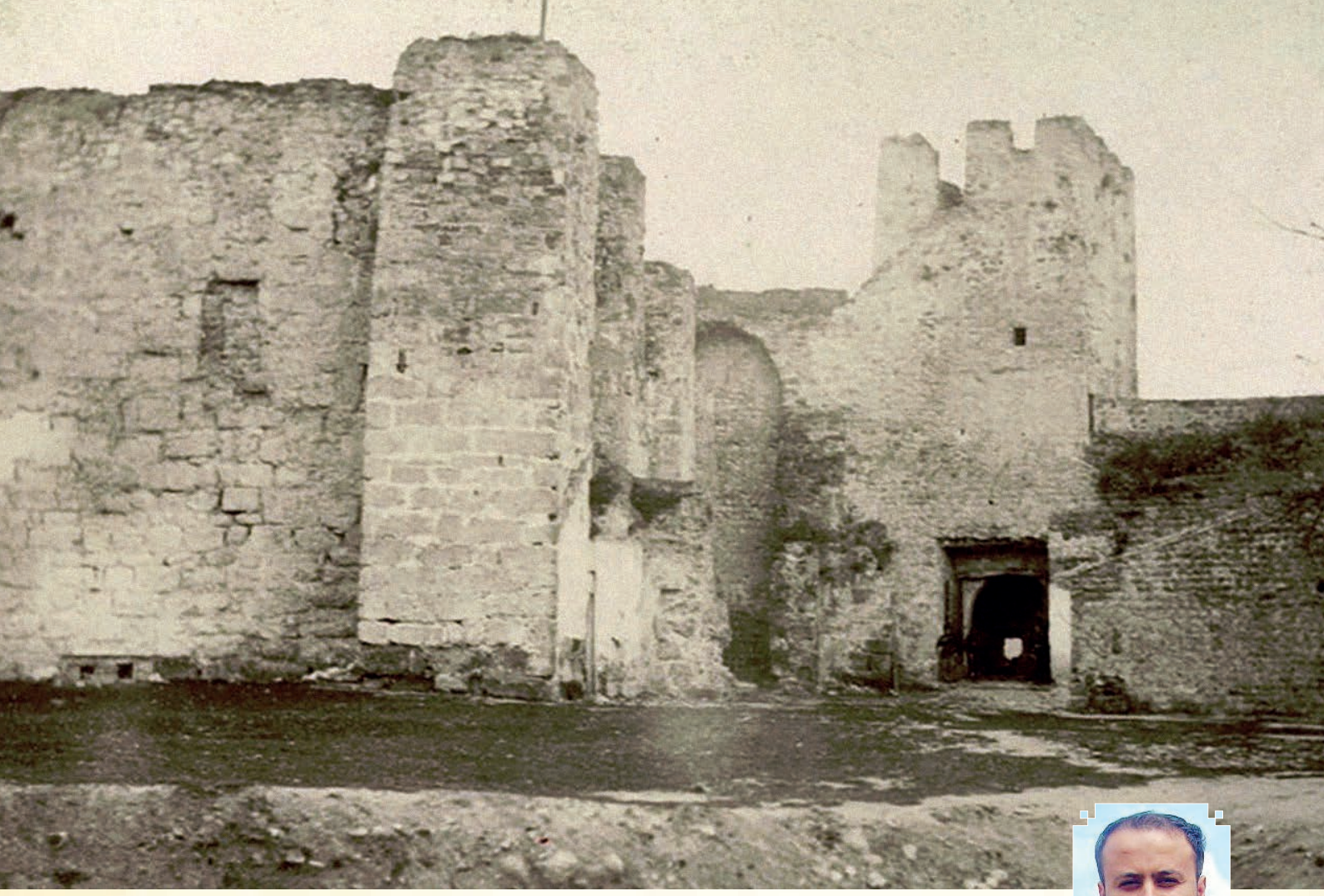

KALEYİ SON TERK EDENLER FARELER VE KERTENKELELER

Mehmet KÖSEOĞLU*

Kuzey Almanya Kentleri Birliği HANSA'nın İstanbul temsilcisi Andreas David Mordtmann, 17 Ekim 1850 tarihinde buharlı gemiyle İstanbul'dan Samsun'a gelmiştir.

19.yüzyılda Karadeniz'in ticarî fonksiyonunun artışı bölgeye gelen seyyahların rotalarını bu yönde yoğunlaştırmalarına imkan hazırlamıştır. Bu seyyahlardan birisi de Andreas David Mordtmann'dır. Kuzey Almanya Kentleri Birliği HANSA'nın İstanbul temsilcisi Andreas David Mordtmann, 17 Ekim 1850 tarihinde buharlı gemiyle İstanbul'dan Samsun'a gelmiştir. Samsun hakkında kitabına aldığı notları aynen şöyledir:

İstanbul'daki konaklama ve buharlı gemiyle seyahat pek fazla dikkat çekici bir şey vermediğinden karaya çıkmak için hemen Samsun'a geçtim. Bölgeyi görebilmek için Sinop'ta uzun süre kalamadık.

17 Ekim 1850 tarihinde akşam güneş batımında Samsun'a ulaştık. Konolosluktaki İngiliz konsolos yardımcısı Guarracino'nun misafirperverliğini bulduk. Konsolosun kendisi ziyaretimiz esnasında yoktu.

Samsun ismi (bulldog köpeği) eski şehir Amisus'tan ortaya çıkmıştır. Gerçi bu, doğu ülkeleri için pek anlaşılmış bir isim değildir.

*Samsun Bilim Sanat Merkezi –Tarih Öğretmeni / Almanca çevirilerde yardımcı olan Zübeyr BÜTÜNER ve N. Gökhan ÖZENÇ'e teşekkür ederim.

Sampson ismi 1204'ten önce de vardır. Ticarî kazanımlar ve avantajlardan faydalanma Miletliler'e aittir. Bu konuda çok ilginç ileri görüşler vardır. Bu yüzden kolonileriyle de her yönden bugüne kadar gelişme göstermişlerdir. Şehrin ikinci kurucusu olarak Mithridates Eupator görülmektedir. Şehri geliştirdi, tapınaklarla süsledi ve şehrin denizciliğine çok şeyler kattı. Julias Cesar'dan itibaren çöküş başladı. Yerli halkı açık artırma ile köle olarak satardı. Bunun üzerine hemen vali ekonomisi[1] başladı. Bu ekonomi de değişim isimler adı altında takriben günümüze kadar devam etti. Yalnız Samsun olumlu şartlarına teşekkür etmeli ki uzun süre bir köy durumuna düşmedi. Küçük Asya, Kürdistan ve Mezopotamya'dan Bağdat'a kadar doğu bölgesinden bu bölgelere en kısa ticaret yoluydu. Augustus'tan sonra yöneticilerin dikkatini bu ticaret yolu çekti.

SAMSUN KALESİ

Burası kuzey rüzgârlarına açık olduğundan eski çağlardan beri gemilerin demir atması güvenli değildi. Bugün bile aynı durumdadır. Gemilerin kıyıya yaklaşması böylece çok zordu ki genellikle büyük dalgalar kıyıya vuruyor ayrıca sahil de düz olduğundan tekneler kıyıya yanaşamıyorlardı. İnsanın tekneden 10-12 adım uzaklıktan güçlü bir kişinin omzuna binmesi ve oradan karaya taşınması gerekliydi. Bu zorlukları biraz daha büyütmek için öyle bir rıhtım seçilmiş ki buraya büyük dalgalar çarpıyordu ve Ortaçağ kalesinin doğusundaydı. Orası karantinaya alınmış ve başka bir yere indirme için müsaade edilmedi. Aslında kalenin batısında müsait bir indirme yeri vardı. Kalenin kendisi dünyada en lüzumsuz yer idi. Askerî stratejisi zaten yoktu. Kale sakinleri ise sadece büyük sıçanlar, fareler ve kertenkelelerden oluşmaktaydı. Bu da Samsun'un en büyük talihsizliğiydi. Kalenin batısı rıhtım için uygundur. Şehirde yer darlığından pazarcı tezgâhları kurulamıyordu. Gelen kervan sahipleri gemi yoksa mallarını nereye indireceğini bilemiyor, gemiciler de geldiğinde develer yoksa ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Kısaca Samsun'daki tüccar ve deve sahipleri büyük bir çıkmaz içindeydi. Bütün bunlara dayanmak ve kurtulmak için kalenin taşınması gerekiyordu. Bildiğim kadarıyla hâlâ aynı yerde.

Şehrin ikinci kurucusu olarak Mithridates Eupator görülmektedir. Şehri geliştirdi, tapınaklarla süsledi ve şehrin denizciliğine çok şeyler kattı. Julias Cesar'dan itibaren çöküş başladı. Yerli halkı açık artırma ile köle olarak satardı.

[1] *Prokonsulatwirtschaft. Prokonsulat Roma'da vali demektir.*

EKMEK VE ZABITA

Samsun'da üç ya da dört kadar Avrupalı işyerleri ve dört konsolosluk yardımcısı (Avusturya, İngiltere, Napoli ve İsveç-Norveç) bulunmaktaydı. Diğer tüm ticaret yerli halkın genellikle Ermenilerin elindeydi. Türkler daha çok perakende ticaretle uğraşıyorlardı. Şehrin durumu sağlıksız ve kargaşa hakimdi. Ahalinin görüntüsünün bunu ispatladığı gibi şehirde sadece Türkler oturuyordu. Reaya (Rumlar ve Ermeniler) şehirden yarım saat mesafedeki köyde Kadıköy'de oturuyorlardı. Şehir etrafında daha çok iki çeşit tütün yetişiyordu. Bu tütün oldukça büyük miktarda İstanbul'a gönderiliyordu. Ama Samsun'dan gelen tütün, Rumeli tütünü çeşidi ile aynı değildir. Alman tütününün Amerikan tütününe benzemediği gibi … Şimdilerde Samsun'da biraz tahıl ve yağ üretiliyordu.

Samsun'da insan çok güzel ve hoş ekmek sürprizi ile karşılaşıyor. Burada pişiriliyor. İstanbul'da ise fırınlarda pişirilmiş ve has kokulu ekmek yenmez ve hatta sağlıksız ve yenmeyen kötü ekmek olarak adlandırılır. Muhtemelen Samsun'da ekmeği kontrol eden ekmek zabıtası yoktu. İstanbul'da zabıtanın tüm gereksiz sıkıcı müdahaleleriyle fırıncılar için sıkıcı bir durum ortaya çıkıyordu. Fakat Samsun'da insanın aklı bunu almıyor, ekmek nasıl bugüne kadar böyle kalmış? Bu da insan ilişkilerinin olumlu trafiğine dayanıyor. Hükümetin fırıncıların teslim ettikleri ekmeğin belli bir ağırlığını sıkı kontör ettiği ve buna uymayanların kulaklarından kapılara çivilendikleri ve bunu

Samsun'da üç ya da dört kadar Avrupalı işyerleri ve dört konsolosluk yardımcısı (Avusturya, İngiltere, Napoli ve İsveç-Norveç) bulunmaktaydı. Diğer tüm ticaret yerli halkın genellikle Ermenilerin elindeydi.

faydalı bir tedbir olarak tavsiye etmeyi ihmal etmedikleri, bütün eski seyahat haberlerinde bildiriliyordu. Şimdi ise fırıncılar duvara çivilenmiyor. Ekmek zabıtası zaman zaman terazisiyle önceden belirlenmiş yetkililerle ekmeği ve ekmeğin ağırlığını kontrol ediyor. İşin kötü tarafı sadece gramaja bakılıyor diğer yönleriyle hiç ilgilenilmiyordu. Fırıncı için de sadece gramajı tutturmak yeterliydi. Ayrıca fırıncılar, fasulye unu, öğütülmüş bitki kökleri ve diğer malzemeleri kullanmaya ve ekmeği zarar vermemesi için az pişirmeye zorunlu tutuluyorlardı.

Çeyrek saat batıda antik Amisus'un bazı kalıntılarında -şimdiki adı Samsun daha önceki adı Eski Samsun deniliyordu- insan sadece birkaç kayadan örülmüş duvar görüyor. Bu duvar antik kalenin konumunu gösteriyor. Aynı zamanda eski limanı da görünür hâle getiriyordu. Diğer antik şehirlerde olduğu gibi kale denize yakın ve dağın üstünde…

ANDREAS DAVİD MORDTMANN KİMDİR?

1811'de Hamburg'da doğmuştur. 1840 yılında Hamburg Merkez Kütüphanesi'ndeki doğu yazmalarının kataloglanması görevini aldı. Kuzey Almanya Kentleri Birliği olan Hansa'nın İstanbul temsilciliğinde görev yapmak üzere 1846 yılında İstanbul'a gelmiştir.1859 yılında Prusya, Hansa Devletleri'ni himaye altınca alınca ülkesine geri dönmemiş ve 1860'ta kurulan ticaret mahkemelerinde yargıç olarak Osmanlı memuru gibi çalışmayı kabul etmiştir. 1871 yılına kadar bu görevi sürdürdükten sonra 1872-1873 yılarında Alman yanlısı Phare du Bosphore gazetesinin yayın müdürlüğünü yapmıştır. 1877'de Yakın dostu Münir Paşa'nın Maarif Nazırlığı döneminde yeni kurulan Mekteb-i Mülkiye'nin coğrafya ve istatistik hocası olmuştur. 1879 yılında kalp krizinden ölmüştür. Feriköy Protestan Mezarlığı'na gömülmüştür.

Kaynakça:

Andreas David Mordtmann, İstanbul ve Yeni Osmanlılar, Çev. Gertraude Songu-Habermann, Pera Yayıncılık, İstanbul, 1999.

A.D. Mordtmann, Anatolien, Skizzen und Reisebriefe Aus Kleinasien (1850-1859) (Anadolu, Küçük Asya'dan Betimlemeler ve Gezi Mektupları 1850-1859), Eingeleitet mit Anmerkungen Versehen Von Franz Babinger (Franz Babinger'in Giriş ve Takdimiyle), Hannover, 1925. S. 80-83.

[2] Brotpolizei
[3] Bohnenmehl. Una fasulye katılıyor.
[4] Häcksel

Polen
Çocuk Evi

- Kişilik gelişimi
- Sebep sonuç ilişkisi
- Fiziksel gelişim
- Görsel ve duyusal algılar gelişimi
- Beceri gelişimi
- Dil becerileri gelişimi

Biz çocuklarımızın
neler yapabildiğinden çok,
neler yapabileceğiyle
ilgileniyoruz.

Kayıt için telefonla veya e-posta ile randevu alarak hafta içi her gün bizi ziyaret edebilirsiniz.

*Tel: 0(362) **439 36 08** Yenimahalle Mah. İsmet İnönü Bulvarı No: 10 Atakum / SAMSUN*
www.polencocuk.com meltemorhan@polencocuk.com www.facebook.com/polencocuk

Vezirköprü-Kunduz Ormanlarından Bafra Kereste Fabrikası'na Kızılırmak Üzerinden

TOMRUK NAKLİYATI

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ

Esas olarak insan ve hayvan gücünden yararlanılsa da bazen tabiatın verdiği imkânlar da ihmal edilmemiş, bunlar da değerlendirilmiştir.

1.GİRİŞ

Türkiye'de karayollarının gelişmeye başladığı 1950'li yıllara kadar yük ve eşya naklinde muhtelif yol ve yöntemler denenmiştir. Esas olarak insan ve hayvan gücünden yararlanılsa da bazen tabiatın verdiği imkânlar da ihmal edilmemiş, bunlar da değerlendirilmiştir. Ormancılık faaliyetlerinde ormanlardan kesilen tomrukların akarsulardan faydalanarak su gücü ile ihtiyaç duyulan yerlere taşınması hususu da bunlardan biridir. Yaklaşık 60 yıl önce sona eren ve tarihin sayfalarında yerini alan bu faaliyetin en güzel örneklerinden birinin yaşandığı yer Kızılırmak'ın Samsun'da Vezirköprü ve Bafra ilçeleri arasında kalan kısmıdır.

Aşağıda; Samsun'un Vezirköprü, Sinop'un Boyabat ve Çorum'un Osmancık ilçeleri arasında kalan Kösedağ ve Kunduz ormanlarından kesilen tomrukların döküm ya da sallarla Kızılırmak üzerinden Bafra'da faaliyet gösteren Kereste Fabrikası'na ulaştırılması, yani "Kızılırmak üzerinden tomruk nakli" konusu ele alınmıştır.

Araştırmanın temeli Bafra ilçesinin Bengü köyü başta olmak üzere Vezirköprü'nün Kuruçay ve Özyörük köylerinde yaşayan yaşlı kişilerden elde edilen sözel bilgilere dayanmaktadır. Yapılan literatür

taramasında; Hasan Unan'ın 1945 yılında Orman ve Av Dergisi'nde yayınlanan makalesi[1] ile, Seyfettin Sarıoğlu'nun 1954 yılında Bafra Hakikat Gazetesi'nde yer alan yazıları[2] dışında başkaca orijinal çalışmaya rastlanmamıştır. Konu ile ilgili en dikkat çekici görsel malzeme ise 1982 yılında Dalaman Çayı'nda çekilen "Tomruk" filmidir. Filmde; "tomrukların ırmağa dökülmesi ve yüzdürülerek taşınması" sahneleri, ele aldığımız konu ile birebir örtüşmesi açısından son derece önemlidir. Bu itibarla, filmin senaryosunun esin kaynağının Bafra olabileceği düşüncesi bizde hakim olmuştur. Çünkü literatürde başka yerde geçen böyle bir hikayeye rastlaanmamıştır.

2.AKARSULARIMIZDAN ORMAN NAKLİYATINDA YARARLANMA

Türkiye akarsuları, Bartın ve Manavgat çayları gibi, birkaç küçük istisna hariç tutulursa, üzerinde mavna ve gemilerin gidiş geliş yaptığı ekonomik değeri yüksek ulaşım şartlarına elverişli değildir. Bunun başlıca sebepleri; Türkiye'nin dağlık ve engebelik olması, akarsuların taban seviyesine ulaşmaması ve akış rejimlerinin düzensiz olması gibi faktörlerdir.

Fakat buna rağmen bazı akarsularımız üzerinde geçmişten beri, yelkenle veya kürekle hareket ettirilen, boyları en fazla 10-15 m'yi bulan kayıklarla yük ve yolcu taşımacılığı yapılmıştır. Yakın çevremizde bulunan Kızılırmak[3] ve Yeşilırmak bunlara küçük birer örnektir.

Yine, ormanların içlerine kadar karayolunun ulaşmadığı 1950'li yıllara kadar orman emvalinin bir bölümü akarsular üzerinden taşınıyordu. Bazen akarsulardaki eğim kırıklıkları, dar boğazlar, ya da haşin kayalıklar nedeniyle çarpma ve sert düşüşler nedeniyle % 40'lara varan tomruk zayiatı yaşansa da çoğu zaman başka alternatif yoktu[4]. Türkiye'de ormanların yoğun olarak yer aldığı Karadeniz ve Akdeniz bölgelerinde bu yönteme sıklıkla başvurulmuştu. Tarihî kayıtlara ve arşivlere bakıldığında Akdeniz Bölgesinde Göksu ve Dalaman çayları ile Karadeniz Bölgesinde Kızılırmak, Yeşilırmak, Çoruh, Aksu ve Harşit çaylarında orman emvali taşındığı açıkça görülmektedir.

Akarsularda orman emvali taşınmasının bazı şartları vardır. Her şeyden önce, hangi akarsularda nakliyat yapılabileceğini akarsuyun rejimi belirlemektedir. Yatağında her daim su olmayan akarsularda ancak ilkbahar taşkınları zamanında, su seviyesinin yükselmesine bağlı olarak nakliyat yapılabilmekte, bu da birkaç ay ile sınırlı kalmaktadır. Rejimi düzenli, yani her mevsim yatağında su bulunan akarsularda ise yıl boyu taşımacılık yapılabilir. İşte, Kızılırmak ülkemizde bu özelliklere sahip nehirlerin başında gelmektedir.

Akarsular üzerinde tomruk nakliyatı iki şekilde yapılıyordu. Bunlardan birincisi ve en yaygın olanı dökme usulde yapılandı. Diğeri ise sallarla yapılan nakliyattı. Konumuzu oluşturan Kızılırmak üzerinde daha

Akarsularda orman emvali taşınmasının bazı şartları vardır. Her şeyden önce, hangi akarsularda nakliyat yapılabileceğini akarsuyun rejimi belirlemektedir. Yatağında her daim su olmayan akarsularda ancak ilkbahar taşkınları zamanında, su seviyesinin yükselmesine bağlı olarak nakliyat yapılabilmekte, bu da birkaç ay ile sınırlı kalmaktadır.

1 Hasan Unan, "Bafra Kereste Fabrikasına Kızılırmak Vasıtasıyla Kereste Nakli", Orman ve Av Dergisi, Nisan 1945, Yıl:17, Sayı:4, sh. 125-130, Ankara.

2 Seyfettin Sarıoğlu, (Bafra Kereste Fab. Md.) Hakikat Gazetesi, 30.9.1954, 16.12.1954 ve 23.12.1954 tarihli nüshaları, Bafra.

3 Cevdet Yılmaz, "Bafra-Vezirköprü Arasında Seyrüsefer Eyleyen Kızılırmak'ın Yelkenli Kayıkları", Bütünşehir, Yıl:1, Sayı:2, s. 26-31, Samsun, 2015.

4 Varolan alternatif ise teknolojiye dayanıyordu. Örneğin Sinop - Ayancık'ta kurulan Kereste Fabrikası için Zindan ve Çangal ormanlarından tomruklar hava hattı, dekovil (dar demiryolu) hattı, havuz ve kanal sistemleri ile fabrikaya nakledilyordu. Bkz. Cevdet Yılmaz, "Sanayide Yer Seçimi ve Küreselleşme: Ayancık - Zingal Örneği (Sinop)", Ankara Üniv., Dil, Tarih ve Coğrafya Fak., Türkiye Coğ. Arş. ve Uyg. Merkezi, VII. Coğrafya Sempozyumu, Bildiriler Kitabı, (297-309), Ankara, 2012. www.profdrcevdetyilmaz.com, Makaleler.

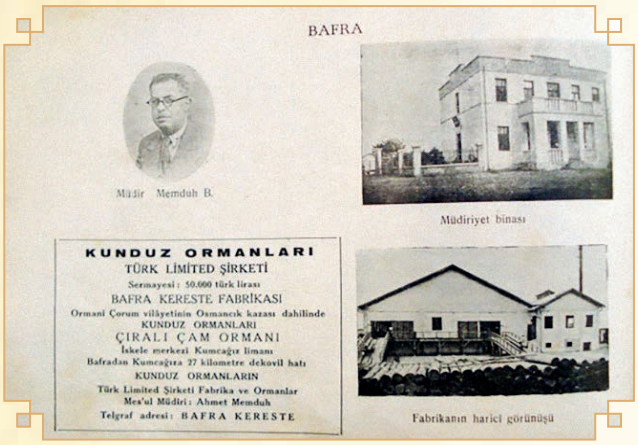

Foto 1 - 2. *Şirketin künyesi ve Bafra Kereste Fabrikası.*

çok dökme usulde taşıma yapılmış, salla taşıma istisnai hallerde başvurulan bir yöntem olmuştur.

3. KIZILIRMAK'TA TOMRUKLAR NEREDEN, NİÇİN VE NEREYE TAŞINIYORDU?

Kızılırmak nehrinde döküm suretiyle taşıma işi, (küçük miktarlarda, vatandaşın Orman İşletmesi'nden aldığı zati ihtiyacını köyüne götürmek için olsa da), esas büyük miktarlarda nakliyat Bafra Kereste Fabrikası için yapılmıştır.

Su ve akış rejimi tomruk taşımaya müsait olan Kızılırmak, 1950'li yıllarda karayollarının, orman içlerine girmesine kadar, Samsun ilinde orman emvalinin taşınması için alternatif yollardan biri olmuştur. 1929 yılında faaliyete geçen Bafra Kereste Fabrikası için Merhum Emin Sazak daha Fabrikayı kurarken hammadde temini için Vezirköprü-Osmancık arasındaki Kunduz ve Kösedağ ormanları ile Sinop-Boyabat ormanlarının ırmağa komşu olan kısımlarını göz önüne almış, bunun için 10 yıllık mukavele yapmıştı (Foto 1-2). Hammadde temini için de en ucuz yolun ırmak nakliyat olduğunu hesaplayarak Fabrikayı Bafra'da ırmak kıyısına inşa ettirmişti[5]. Daha fabrika kurulurken hammadde temini için ırmak yolu öngörülmüştü. Nitekim öyle de oldu. Karayolları ve kamyonculuğun sahneye çıktığı 1950'li yıllara kadar fabrikanın ihtiyacı olan tomruklar ırmak üzerinden getirildi[6]. (Foto 1-2)

4. KIZILIRMAK'TA SALLARLA TOMRUK NAKLİ

Kızılırmak üzerinde esas olan döküm yoluyla tomruk nakline geçmeden önce kısaca sallarla nakliyattan bahsedelim. Bu nakliyat türü Kızılırmak'ta döküme göre çok az görülmüştür. Daha çok kışlık odun, fasulye sırığı (cerek) gibi vatandaşın kendi ihtiyacını temin için uygulanan bir yöntemdir[7]. Fakat bazen, örneğin fabrikada acele lazım olan, fakat o an için depoda bulunmayan muayyen ebatta tomruğa ihtiyaç duyulduğunda, bazen de her yıl düzenli olarak özellikle dökümden önce Fabrika civarında ırmak üzerine tomruklar denize kaçmasın diye tahkimat yapılmasına karar verildiğinde, lazım olan ağaç direkler için sal ile nakliyata başvurulurdu.

Sal ile nakliyat döküme göre daha zor ve masraflı olduğu için tercih edilmemiştir. Zorluğu; salcıların bir sal ile Fabrika'ya gelip sonra salı çözüp, başka bir sal bağlamak üzere 150-200 km geriye Vezirköprü'ye gitmeleri hayli zaman alan bir işti. Masrafı ise şöyleydi; her bir sal için iki kürek, iki eğri kesilmesi gerekiyordu. Fabrika'ya varıp iş bitince bunları tekrar geriye getirme imkanı olmadığı için sal sayısınca bu değerli ağaçlar Fabrika'da odun olarak kullanılıyordu. Dökümde binlerce m^3 'ten bahsedilirken salda her seferinde ancak 15-25 m^3 tomruk nakledilebiliyordu. Büyük salları 2, küçük salları 1 kişi idare ediyordu. Sal ile tomruklar 3-4 günde Fabrika'ya ulaştırılabilirdi. Fakat yüklü miktarda nakliyat için çok sayıda sal gerektiğinden, Fabrika'nın devamlı ve düzenli çalışması sırasında sal ile getirilen tomruk sayısının bunu karşılamasına imkan yoktu. Bu sebeplerle salcılık çok az görülürken hakim yöntem dökümdü.

5 Mamul maddeyi ihraç için de bu kez en ucuz yol olarak Bafra - Engiz arasına 26 km demiryolu hattı inşa ettirmiş, kerestenin buradaki Kumcağız iskelesinden İstanbul ve İzmir gibi büyük merkezlere gemilerle gönderilmesini sağlamıştır (bkz. Cevdet Yılmaz, "Bafra Treni; Bafra-Engiz Dekovil Hattı" , Bütünşehir, Yıl:1, Sayı:6, s. 16-21, Samsun, 2015).

6 Yine 1950'li yıllar bir başka değişime de sahne olmuştur. Bafra Kereste Fabrikası'nda üretilen kereste 26 km'lik bir dekovil hattı ile Engiz'e nakledliliyor, buradaki iskeleden denizyoluyla ihraç ediliyordu. Karayolları ve kamyonculuğun devreye girmesi ile ırmaktan tomruk nakliyatı gibi, demiryolu faaliyeti de 1948'de sona ermiştir. (Bkz. Cevdet Yılmaz, "Bafra Treni; Bafra-Engiz Dekovil Hattı", Bütünşehir, Yıl:1, Sayı:6, s. 16-21, Samsun, 2015).

7 Bafra'nın Doğankaya köyünden bir vatandaşımızın verdiği bilgilere göre; köylü ırmak boyundaki ormanlardan kaçak kestiği, ya da orman köylüsünün kaçak yollardan kesip te ova köylülerine satmak istediği tütün vagonu ya da fasulye sırığı yapılacak ağaçları orman memurları ya da jandarma görmeden ırmak yolundan nakli için "sal" yönteminden yararlanıyordu. Şöyle ki; sıraklar birbirine bağlanıp sal yapılıyor, sal su yüzünde kayık gibi hareket edeceğinden, bu da jandarmanın dikkatini çekeceğinden, sal farkedilmesin diye, ağaçlar içine hassas bir şekilde ağırlık yapacak taşlar diziliyordu. Böylece sal suya gömülüyor fakat tam olarak batmıyordu. Bu tıpkı aysberg gibi birşeydi. Böylece ırmak boyunca hareket eden sal tam jandarma ya da orman bakım memurlarının önünden geçerken sanki bir dal parçası ya da bir ağaç kökü yüzüyormuş zannedilsin isteniyordu. İlginç olan diğer husus ise salın sahibi olan köylü de suyun içine öylesine dalıyordu ki sadece nefes alacak kadar yüzü suyun üzerinde kalıyor, kontrol noktalarını böyle aşıyor, sonra salın üzerine çıkıp yola devam ediyordu.

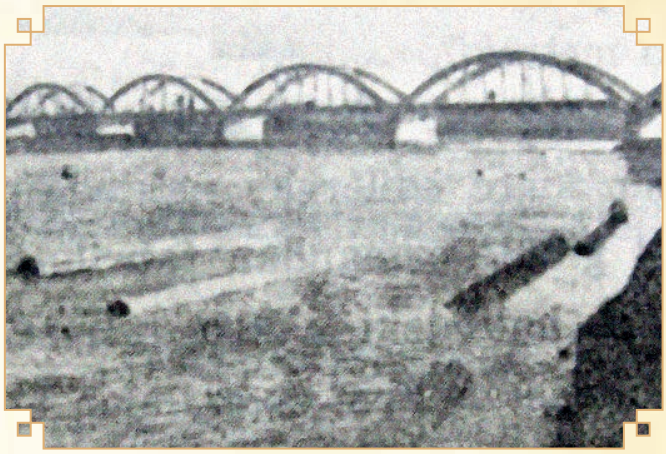

***Foto 3-4.* Kızılırmak'ta** *döküm halindeki (yüzerek hareket eden) tomruklar.*

5. KIZILIRMAK'TA DÖKÜM YOLUYLA TOMRUK NAKLİ

5.1. Akarsuyun izlenmesi, döküm zamanı ve süresi

Akarsuya tomruk dökümü herhangi bir zamanda gelişigüzel yapılmaz. Irmağın akış rejimi dikkatle takip edilir. Kuvvetli yağışlarla birlikte karların da eriyerek akarsu seviyesini yükselttiği ilkbahar ayları tehlike arz ettiği için bu dönemin geçmesi, yani ilkbahar taşkın döneminin bitmesi gerekir. Kızılırmak'ta döküm için ilkbahar taşkınlarının sona erdiği, gündönümü de olan 23 haziranın geçmesi lazımdır. Bundan bir hafta sonra döküm yapılır. Bu durumda Haziran ve Kasım ayları arası (Haziran-Temmuz-Ağustos-Eylül-Kasım) en müsait zamandır.

Kızılırmak'ın taşkın dönemi bitmeden döküm yapılırsa, tecrübeler göstermiştir ki, büyük zarar ortaya çıkar. Şöyle ki, döküm daha önce yapılır ve tomruklar ırmaktayken taşkın olursa

bu sırada yüzmekte olan tomruklar taşkın yatağı çevresine dağılır, sular çekilince de tomruklar suyun dışında, yani karada kalır. Bu tomrukların tekrar su yatağına çekilerek yüzdürülmesi hem zaman alır, hem de insan kuvvetiyle olamayacak kadar zahmetli bir iş olup, manda vb. hayvan gücüne ihtiyaç duyulur. Bu ise hem dökümün geç gitmesi, hem de ekstra masraf demektir. Bu arada tomruklar da kaybolabilir.

Şayet taşkın, tomrukların fabrika önüne geldiği sıralarda olursa, tomrukların denize kaçma tehlikesi de ortaya çıkar. Tomruklar denize kaçarsa, bunların ancak % 10'u kurtarılabilir, gerisi zayi olur, bu da işletmenin zarar hanesine eklenir.

Diğer taraftan, 21 Hazirandan 1 hafta 10 gün kadar sonra ırmağa dökülen tomrukların Kasım ayı sonlarında ırmaktan çıkarılmış olmaları gerekir. Normal şartlarda su üzerindeki bir tomruk günde 6 - 7 km yol kat etmektedir. Bunda suyun hızı da önemlidir. Su hızlı ise daha kısa zamanda, su yavaşsa daha geç sürer. Kızılırmak'ta bir tomruk, döküm yerinden Bafra'ya 200 km'lik suyolunu yaklaşık 30-35 günde varmaktadır. 1954 yılında Kızılırmak nehri üzerinde 22.000 m^3 döküm yapılmış, bu miktar 57.000 tomruğa denk gelmiş, 200 km'lik mesafe 34 günde kat edilmiştir. Yağışlara bağlı su seviyesi değişikliklerine göre bu süre 5-6 gün uzayabilir ya da kısalabilir.

5.2. Döküm halinde taşıma işi

Ormandan kesilen ağaçlar budanıp tomruk haline getirildikten sonra ırmak kenarında uygun yerlerde istif edilir. Bu istif işi ustalık ister. Tomruklar son derece dengeli bir şekilde üst üste yığılır. Bu istifler ırmak seviyesinden yer yer 10, 50, 100 m gibi muhtelif yükseltilerde olabilir. Irmak seviyesinde olursa taşkın zamanı sele gidebilir. Uygun bir yerde olmaz ise bu kez de ırmağa dökmek zor olabilir. Öyle bir yerde istiflenmeli ki, döküm zamanı geldiğinde, istifin altından istifi harekete geçiren engel (kama, kazık, ip her neyse) çekildiğinde tomruklar eğimi takip ederek insan ve hayvan gücüne gerek kalmadan ırmak yüzeyine düşsünler. İstif yeri aynı zamanda tomruklara zarar vermemelidir. Örneğin kayalık bir yerin üzerine istiflenirse, döküm için hareket ettirildiğinde, ırmak yüzeyine düşene kadar tomruklar kayalarda parçalanabilir.

Zamanı geldiğinde, yani taşkın dönemi bitip sular asgari seviyeye inince partiler halinde istifler bozularak tomruklar ırmağa dökülür ve nakliyata geçilir, yani tomruklar yüzdürülmeye başlanır (Foto 3-4).

Senede 2 ila 4 döküm ancak yapılabilir. Döküm miktarı ne kadar çoksa o nispette hızlı gider ve bir o kadar ucuza gelir. Mesela döküm miktarı 2.500 m^3'ten az olursa zarar edilir, çünkü maliyet artar. Bir partide ne

kadar çok tomruk olursa maliyet o kadar azalır. Bu yüzden döküm toplamı bir partide 5.000 m^3'ten az olmamalıdır. Her parti 8.000 ila 21.000 m^3 olabilir.

Tomrukların çok olmasının faydası; ilk giden tomruklar sağa sola yaslandığı için ortada olan tomruklar bu sayede ortadan takılmadan hızla hareket ederler. Tomruk sayısı ne kadar çok olursa takılmadan giden tomruk sayası artar. Takılan tomruk sayısının azalması demek, karaya oturup yüzdürülmeyi bekleyen tomruk sayısının azalması, bu da daha az ameleye (işçiye) ihtiyaç olacak demektir. Bütün bunlar taşıma süresini kısaltıp maliyeti düşüren etkenler olduğundan tomruk sayısının fazla olması bu yüzden önemlidir.

Bununla ilgili bir diğer husus ise, dökümden sonra tomruklar henüz akarsu üzerinde iken sel ve taşkın olursa tomrukların Bafra'ya ulaşma süresi daha da uzayabilir. Çünkü taşkın sırasında tomruklar akarsu yatağından çıkarak sağa sola dağılır. Bunların taşkın sonrası kara üzerinden tekrar suya salınması, yani kurtarılarak döküme katılması da yine oldukça zahmetli, güç ve zaman alıcı bir iştir.

20.000 m^3'lük bir döküm ırmakta yaklaşık 60 km'lik bir alana yayılır. Tomrukların ırmağa yayılma mesafesi asgari 30, azami 60 km olunca döküm durdurulur. Burada iki husus çok önemlidir. Bunlardan birincisi; tomruklar bu 60 km boyunca yayılıp yavaş yavaş Bafra'da Fabrika önüne ulaşmalıdır ki oradaki işçiler her gelen tomruğu Fabrika bahçesine çekebilsinler. İkincisi, tomruklar Bafra'ya vardığında Fabrika önlerinde yığılırsa orada ırmak üzerinden gelen tomrukların denize kaçmasını önleyen ızgara görevi gören direkleri basınçla yıkabilir. Bu durumda tomruklar denize kaçar ve bu telafisi imkansız zarar demektir. İşte bu nedenle tomrukların ırmak yüzeyine uzun mesafeler boyunca yayılması, Bafra'ya bir anda yığılmaması gerekir. Bafra'ya bir günde ulaşan tomruk sayısı ile Fabrika civarında ırmaktan bir günde çekilebilecek tomruk sayısı birbirine yakın olmalıdır. Bu sebeplerle ırmağa döküm gelişigüzel yapılmaz, iyi bir hesaplama gerekir.

Foto 5. *Tomrukların denize kaçmaması için Fabrika önlerinde Kızılırmak üzerine kurulan tahkimat.*

Foto 6. *Tomrukların Fabrika bahçesine çeklmesi.*

5.3. Fabrika önünde (Kızılırmak üzerinde) tahkimat

Kızılırmak üzerinden Fabrika önlerine getirilen tomruklar buradan daha ileriye kaçıp denize gitmemesi için Fabrika'ya en yakın ve müsait bir yerde, 1-3 m aralıklarla 5-7 m uzunluğunda kazıklar çakılır[8]. Bu kazıkların arası 25-30 cm kalınlığında yuvarlak ağaçlarla, kalaslarla, dal parçalarıyla, su geçecek fakat tomruk geçmeyecek şekilde set yapılır (Foto 5). Buna tahkimat denir[9].

Bazen su kabarıp tahkimat suyun altında kaldığından, tomruklar tahkimatı aşıp denize kaçabilir. Ya da bir sel olur, bu selle tahkimat yıkılabilir. Bunun için bazı yıllar tedbir amaçlı olarak iki sıra tahkimat yapıldığı olmuştur.

Tahkimat sayesinde burada tutulan tomruklar su içinden vinçlerle kıyıya çıkartılır. Bunun için kalın zincirli, ucu sivri çıkıntıları olan kancalara sahip devir daim düzeneğine takılıp Fabrika bahçesine çekilir (Foto 6). Irmakta tomrukların durumuna göre bu düzeneklerin yeri değiştirilebilir.

Her sene dökümden sonra tahkimat sökülür, sökülmezse ırmak yatağı tıkanarak su yolunu değiştirebilir, böyle bir durumda ırmak Fabrika bahçesine bile yönelebilir. Bu riskler nedeniyle her döküm döneminin sonunda tahkimatlar yıkılarak ırmağın önü açılır[10].

8 Seyfettin Aygün'ün anlattıklarına göre tahkimat zamanı gelip te bu kazıklar çakılmaya başlayınca Bafralılara uyku haram olurmuş. Bir makine varmış ve bu makine "ta ta taaak, ta ta taaak" diye ses çıkarır tıpkı bugünün beton kıran hiltileri gibi insanları sinir edermiş.

9 Tomruklar Kunduz'dan Kızılırmak'a dökülmeden önce bir miktar tomruktan sal yapılır, bunlar Bafra'ya kadar yüzdürülerek getirilir, Bafra'da ırmak üzerine söz konusu tahkimatlar bu tomruklarla yapılır, Bafra'da bu tedbir alındıktan sonra Vezirköprü'de döküm işi gerçekleştirilirdi.

10 Muğla'da Dalaman Çayı'nda, Bafra'ya benzer şekilde, vaktiyle yapılan döküm işlerinde tomrukların denize kaçmaması için sahilde, Sarıçay civarında yapılan tahkimat (germe) işinden dolayı, turistik önemi hayli fazla olan yörenin bugünkü adının Sarıgerme olması bu tarihî geçmişin bir hatırasıdır.

5.4. Döküm İçin Amele (İşçi) Tedariki

Döküm yoluyla taşıma işinde çok sayıda işçiye (ameleye) ihtiyaç vardır. Kızılırmak üzerinde 200 km boyunca, döküm hattında ameleler daha çok Çerkezler, Susuz, Zeytin gibi ırmak kenarında yer alan köylerden temin edilir. Bu köylerdeki ameleler ırmak kıyısında büyüdükleri için büyük kısmı yüzme bilmektedir. Ayrıca bu köylerde bulunan gençler, döküm işini kendilerine muayyen aylarda iş edindikleri için, bu onlarda adeta meslek haline gelmiş ve tecrübe kazanmışlardır.

Mesela Bafra'ya yaklaştıkça amele bulmak güçleşir. Çünkü Bafra'ya yakın köyler tütün tarımıyla uğraştıklarından buralardaki köylüler amele olmazlar. Diğer ameleler Vezirköprü ve Boyabat'ın köylerindendir. Eğer döküm dönemi harman, orak, çift sürme zamanı değilse amele daha kolay bulunur. Tersi durumda daha zor bulunur.

Ha demeyle amele bulunmaz, bunun da şartları ve usulü ardır. Çalışacak ameleye üç gün önceden haber verilir. Amelenin yiyecek, içecek ve hazırlık için zamana ihtiyacı olduğundan, hangi köy civarında, hangi iskelede ne zaman bulunacağı kendilerine daha önceden duyurulur. Ameleler yiyecekleri erzakı, giyecekleri eşyalarını hazır etmelidir. Ameleler ayrıca dökümde lazım olacak kanca, zincir, urgan, soğuk ve yağmurlu havalar için muşamba, lastik çizme gibi malzemeleri yanına almalı, her şart için tedbirli olmalıdır.

Genellikle köylüler, döküm kendi köyleri hizasına gelince amele işine girerler. Böylece daha uzak mesafelere, bilmedikleri yerlere gitmemiş olurlar. Böylece gerektiğinde köylerine de kolayca dönerler. Bu yüzden, yapılacak işin miktarı ve süresine göre ameleyle; Bafra'ya kadar gidip gitmeyeceği, tomrukların ırmaktan çekilip, Fabrika bahçesindeki depoda istif işinde de çalışıp çalışmayacağı gibi hususlar önceden konuşulur, ona göre işbirliği yapılır.

Döküm işçilerinin istirahatini ve yemek zamanlarını ayarlamak için paydos mahalli ve geceleme yerlerinin iyi tayin edilmesi gerekir. Bunun için dökümün ortalarında çalışan amelelerin yiyecek, içecek ve malzemelerinin de taşındığı sallar vardır.

Gündüzleri çalışan amele, gece yanlarında getirdikleri yatak yorgan altında bol ateş karşısında dinlenir ve uyur. Amelenin çoğu yeme içme işleri için yanlarında getirdikleri un ve pileki taşından faydalanırlar. Ekmeği pileki taşında 3-4 kişi ortak pişirir. Şehirden ekmek getirip ameleye vermek pahalıya geldiğinden işveren bu işi üstlenmez.

5.5. Çavuşlar

İşçi sayısı yapılan işin hacmine, yani dökümün büyüklüğüne göre değişir. Döküm başlamadan önce işçiler gruplandırılır ve her 15, 30 ya da 50 işçiye bir çavuş görevlendirilir. Çavuşlar bizzat çalışmaz, onlar ameleleri çalıştırır (Foto 7).

Döküm işinde çalışan amelenin muntazam çalışması çavuşların dirayetine kalmıştır. Döküm halindeki nakliyatta yaklaşık 200 kişi çalışır. Bunlar para hırsıyla çalışır. Para yoksa amele işi yarı yolda bırakabilir. Bu durumda sistem zarar eder. O yüzden çavuşların üstlendiği görev çok önemlidir. Çavuşlar hem disiplinli olmalı, hem de kırıcı olmamalı, kötü söz söylememelidir. İşçiye sürekli moral vermeli, ameleyi gevşetmemelidir. Mesela, bazı geceler davul zurna çaldırarak eğlenceler tertip etmeli, işçilerin morallerini ve çalışma şevkini yüksek tutmalıdır. Mesela gündüzleri bir salın üzerinde davul zurna çalınarak işçinin gayrete getirilmesiyle yapılan iş davul zurnasız (sessiz sedasız) yapılan işten daha çok ve daha verimlidir.

Foto 7. *Amelelerin çalışması ve başlarında onlara iş yaptıran bir çavuş.*

5.6.Amelelik (İşçilik), Ameleler Arasında İş Bölümü

Kunduz Ormanları civarında Kızılırmak kenarına istif edilmiş tomruklar, yuvarlanmak suretiyle kolayca ırmağa dökülür ve yüzerek akıntı yönünde harekete geçerler. Bu işte esas olan ve gerçekten uzmanlık isteyen kısım; dökümü en az kayıpla Bafra'ya ulaştırmaktır. Bunun için amelenin tecrübesi yani ustalığı ve uzmanlığı çok önemlidir. Tecrübeli ameleler daima tercih sebebidir. İşe yeni başlayan acemi ameleler bu yüzden tecrübeli amelelerin yanına verilir. Usta - çırak ilişkisi burada da görülür.

Foto 8. *Tomrukları hareket ettiren sürücüler.*

Kızılırmak boyunca yapılan döküm işinde çalışacak ameleler a) Dalcılar, b) Sürücüler, c) Artçılar, d) Bekçiler ve haberciler olmak üzere 4 grup halinde görevlendirilirler.

5.6.1.Dalcılar

Döküm işinde çalışan işçilerin % 20 ilâ 30'u dalcıdır. Dalcılar ilk tomruk suya atıldıktan itibaren yiyecek ve içecekleriyle ırmak boyunca salları üzerinde hareket ederler ve dalcıya ihtiyaç olan her yerde bulunmak zorundadırlar.

Bunlar görevleri icabı Bafra'ya kadar dökümün önünde giderler. Suların sığ olduğu yerlerde tomruklar saplanıp kalmasın diye, tomrukları olası çıkmaz su yollarına sapmasın diye buralara dökümdeki tomruklardan engel yapıp, kör noktaları kapatarak dökümün hızlıca sağa sola sapmadan gitmesini sağlarlar. Yine, diğer tomrukların da takılmadan suların bol olduğu yerden gitmeleri için tedbir alırlar. Irmağın çatallandığı yerlerde yolunu şaşıran tomrukları akıntı yönünde ırmağa katarlar. Tomrukların sağa sola gitmesini önleyen bu engellere "dal" dendiği için, bu işi yapanlara da "dalcı" denir. Döküm bitip en son tomruk geçtiğinde yanları tahkimat için kullanılan bu tomruklar artçılar tarafından sökülüp döküme katılır.

5.6.2. Sürücüler

Adından da anlaşılacağı üzere sevkiyatın normal şekilde devamından sorumludurlar. Sağa sola takılan, ya da çamura saplanıp kalan tomrukları kurtararak sevkiyatın devamını sağlarlar. Bunlar suyun içinde ya da nehir kenarından bu işi takip ettiklerinden ellerinde "gönder" adı verilen ucu kancalı uzun sırıklar vardır. Onlarla tomruklara müdahale ederler (Foto 8).

5.6.3. Artçılar

Bunlar dökümün ardını takip ederler. Takılan, batan, sağa sola sapmış bulunan tomrukları küskü ve kancalarla çıkarıp döküme katarak tomrukların yoluna devam etmesini sağlarlar. Amelenin ekserisi arkadan gelen bu artçılardır. Aynı zamanda döküm sağa sola sapmasın diye dalcıların mevcut tomruklardan yaptıkları engelleri söküp onları döküme dahil ederler. Dökümün arkasında tomruk kalmaması için artçılar dalcı, bekçi ve sürücülerle irtibatlı olmak zorundadırlar.

5.6.4. Bekçiler ve haberciler

İşçi mevcudunun yaklaşık % 10-15'ini bunlar oluşturur. Dalcılar ile sürücüler arasındaki irtibatı haberciler sağlar. Yanların emniyeti ve tomrukların muhafazasından (çalınması veya kaybolmasından) da bekçiler sorumludurlar. Bekçiler dalcıların önlerinden giderler. Çavuşlar tarafından sağ ve sol sahile ikişer kişi dikilir. Sebep dalcıların da önünde giden öncü tomrukların çalınmasını önlemektir. Çünkü öndeki dalcılar ile arkadan gelen artçılar arasında yaklaşık 25-30 km mesafe vardır. Bu kadar uzun mesafede bekçi gerekir. Her 4-5 km'ye ikişer kişi olmalıdır. Bekçiler bir yıldan diğerine çok sık değiştirilmemelidir. Böylece tecrübe sahibi olarak en çok nerelerde dikkat edilmesi gerektiğini bilsinler. Hırsızlık daha çok geceleri yapıldığından, güvenlik açısından bekçilerin de çift gezmesi gerekir. Bekçilerin gece uyuyup uyumadıklarının da ayrıca atlı bekçilerle kontrol edilmesi gerekir. Tomruk çalınma ihtimali olan köylerden geçerken bekçi sayısı 25-30'a kadar çıkar.

Bekçilerin işi gerçekten zordur. Özellikle ormansız köyler mevkiine gelindiğinde bekçiler gözlerini dört açmalıdır. Çünkü, ırmak kenarlarında yer alan bu

Foto 9. *Tomrukların Fabrika bahçesine çekilmesi.*

Foto 10. *Tomrukların Fabrika bahçesinde cins ve boyutlarına göre istif edilmesi.*

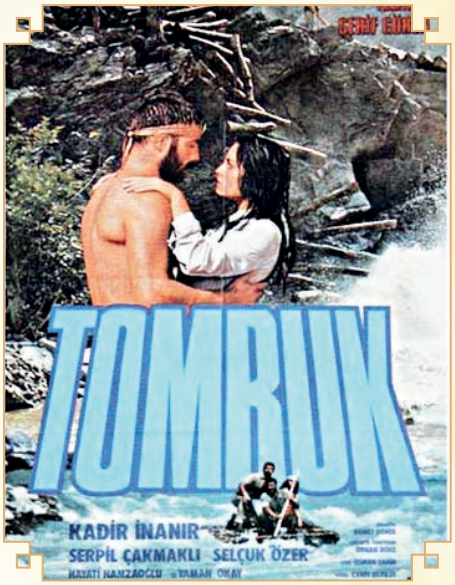

Foto 11. *Tomruk filminin afişi. Arka planda tomrukların ırmağa dökülmesi.*

köylerdeki köylüler önlerinden kuzu gibi geçen tomrukları kışlık odun veya başka ihtiyaçları için çalabilir. Çalmanın iki usulü vardır; ya öküzlere boyunduruk yapıp ırmaktan uzaklaştırır, ya da ırmak kıyısına saplanıp kalmış bir tomruğun üstünü kumla kapatır, döküm bittikten sonra da gidip çıkarıp evine götürür.

5.7. İşin Sonu

Son tomruk Bafra'ya varıp vinçle ırmaktan çekildiğinde sürücü ve dalcıların işleri biter. Döküm işi bittikten sonra mevcut amelenin bir kısmı (yaklaşık 15-20 amele) bekçi ve emniyet tertibatı için geride bırakılır. Bunlar da geridekileri toparlayarak gelirler. Bu sırada peyderpey gelen amelenin işi bittikçe en uzak köyden başlayarak yevmiyesi verilerek gönderilir. İşi biten amele parasını almadan iki gün fazla beklese problem çıkartır. Bu nedenle amele küstürülmeden iş bitirilir.

Bir kısım amele, tomrukların ırmaktan Fabrikaya çekilmesi ve Fabrika bahçesinde istif için gereklidir. Irmaktan vinçle bir günde 1000-1500 tomruk çekilebilir (Foto 9). Irmaktan kancavinç sistemi ile çekilen tomruklar Fabrika bahçesinde boylarına ve cinslerine göre istif edilir (Foto 10).

5.8. Filmlere konu olan bu hikayenin bir örneği; TOMRUK

Yönetmenliğini Şerif Gören'in yaptığı, Senaryosunu Ahmet Soner ve Osman Şahin yazdığı, Kadir İnanır, Serpil Çakmaklı, Selçuk Özer, Hayati Hamzaoğlu ve Yaman Okay'ın oynadığı 1982 yılı yapımı "Tomruk" filmini bir hatırlayın. Ya da biz size hatırlatalım. Filmin özeti kısaca şöyle;

"Kürşat Çavuş (Kadir İnanır) ve Deliormanlı Ali (Selçuk Özer), hayatlarını ormanda odun keserek kazanan iki candan arkadaştırlar. Ali, kamyon sürücülerinin başı Mehmet Ali'nin (Hayati Hamzaoğlu) kızı Gülçiçek'e (Serpil Çakmaklı) sevdalıdır. Ama Gülçiçek başkasına sözlüdür. Yakında da düğünleri yapılacaktır. Kürşat, arkadaşının teklifi üzerine Gülçiçek'i kaçırmayı kabul eder. Kına gecesi Ali ile birlikte kızı, salla kaçırırlar. Gülçiçek'in babası kamyoncuları toplayıp, kaçakların peşine düşer".

Filmin senaryosunda bizim ilgimizi çeken husus Çiçekbaba (Sandras) dağlarındaki ormanlardan kesilen tomruklar, (bugün Türkiye'nin en gözde rafting kulvarlarından biri olan) Dalaman Çayı'na atılmakta, buradan da salcılar vasıtası ile yüzdürülerek Dalaman'a getirilmektedir. Sonraki yıllarda karayolları ve buna bağlı olarak kamyonculuğun gelişmesi ile ırmak yoluyla (sallar eşliğinde tomrukların yüzdürülerek) nakli son bulmuş, tomrukların taşınması kamyonlarla yapılmaya başlanmıştır.

Foto 12. *1950'li yılların başları; ırmak nakli bitmiş, kamyonculuk başlamıştır.*

Özetle, şoför esnafı ve kamyonculuk (motorlu taşıtlarla nakliyat) başlamış (Foto 12), geleneksel usullerle yapılan salcılık ve salcılıkla geçinenler mağlup olmuştur. Filmin arka planında salcılarla kamyoncuların yüzleşmesi ve kamyoncuların galibiyeti vardır.

Bu tıpkı hattatlarla matbaacıların, el dokumacıları ile makine dokumacılarının, kervancılarla motorlu araçların karşılaşması gibi 19. ve 20. Yüzyıla damga vuran en dramatik sahnelerden biridir. Makine daima galip gelmiş, beden gücüne dayalı geleneksel sektörler mağlup olmuştur.

Tomruk filmi her ne kadar Dalaman Çayı'nda çekilse de, filmin hikayesi çok tanıdıktır. Çünkü 1950'lere, yani karayollarının yapılıp kamyonların seyri seferlerine kadar Türkiye'deki ırmakların bir kısmında tomruklar akarsular üzerinden yüzdürülerek taşınıyordu. Bu akarsulardan biri de Vezirköprü-Bafra arasında Kızılırmak'tı. Kuvvetle muhtemeldir ki senaryoya ilham veren hikaye Samsun'a aittir.

6.Sonuç

Geçmişe ait değerler günü geldiğinde kullanılmak üzere mutlaka kayda geçirilmeli, geçmişin kültürel mirası mutlaka geleceğe aktarılmalıdır. Daha 50-60 yıl öncesine kadar ilimiz Vezirköprü-Bafra ilçeleri arasında yaşanan bu faaliyetin canlı tanıkları bir bir aramızdan ayrılırken bu tür kültürel öğelerin de insanlarla beraber yok olmaması bize bağlıdır. Gerek bu konu, gerekse benzer başka konularla ilgili olarak elinde belge ve bilgisi olanların bunları yayınlayarak, ya da ilgili kurum ve kuruluşlar olan kütüphane, müze, arşiv gibi müesseselere teslim etmeleri vijdani sorumlulukları gereğidir.

Teşekkür

Metin içindeki fotoların bir kısmını temin ederek kopyalarını bize ulaştıran Vezirköprülüler Derneği'nden Sayın Emin Kartal'a, hikayenin sözel kısmını derlediğim dönemin tanıklarından Bafra'dan Sayın Memduh Aksu ve Sayın Seyfettin Aygün'e, Bengü köyünden Sayın Hasan Bıyıkoğlu'na, artık aramızda olmayan Yörüklerden Merhum Yusuf Güner'e sonsuz minnet, saygı ve dualarımla.

Konu ile ilgili elinde bilgi ve belge olanların bir kopyasını cyilmaz@omu.edu.tr adresimize göndermeleri halinde onlara da candan teşekkürlerimizle.

BÜTÜNŞEHİR DERGİSİ OKULLARA TAVSİYE EDİLDİ

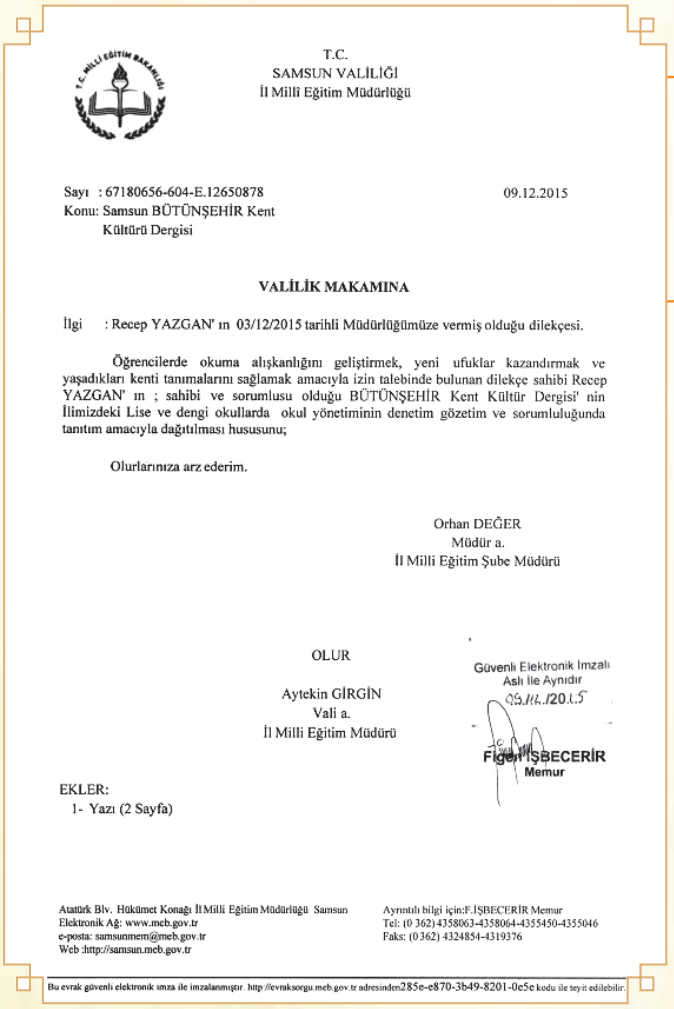

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 67180656-604-E.12650878 09.12.2015
Konu: Samsun BÜTÜNŞEHİR Kent Kültürü Dergisi

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Recep YAZGAN' ın 03/12/2015 tarihli Müdürlüğümüze vermiş olduğu dilekçesi.

Öğrencilerde okuma alışkanlığını geliştirmek, yeni ufuklar kazandırmak ve yaşadıkları kenti tanımalarını sağlamak amacıyla izin talebinde bulunan dilekçe sahibi Recep YAZGAN' ın ; sahibi ve sorumlusu olduğu BÜTÜNŞEHİR Kent Kültür Dergisi' nin İlimizdeki Lise ve dengi okullarda okul yönetiminin denetim gözetim ve sorumluluğunda tanıtım amacıyla dağıtılması hususunu;

Olurlarınıza arz ederim.

Orhan DEĞER
Müdür a.
İl Milli Eğitim Şube Müdürü

OLUR

Aytekin GİRGİN
Vali a.
İl Milli Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmzalı Aslı İle Aynıdır
09.12.2015
Figen İŞBECERİR
Memur

EKLER:
1- Yazı (2 Sayfa)

Atatürk Blv. Hükümet Konağı İl Milli Eğitim Müdürlüğü Samsun
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: samsunmem@meb.gov.tr
Web :http://samsun.meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için:F.İŞBECERİR Memur
Tel: (0 362) 4358063-4358064-4355450-4355046
Faks: (0 362) 4324854-4319376

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. http://evraksorgu.meb.gov.tr adresinden285e-e870-3b49-8201-0e5e kodu ile teyit edilebilir.

Bütünşehir Dergisi İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Samsun'daki okullara tavsiye edildi.

Samsun'un tek tarih ve kent kültürü dergisi olan Bütünşehir Dergisi Samsun Valiliği'nin oluruyla Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Samsun ve ilçelerdeki tüm okullara tavsiye edilmesiyle birlikte Bütünşehir Dergisi yazarları okullarda Bütünşehir Dergisi buluşmaları gerçekleştiriyor.

Bütünşehir Dergisi yayın hayatına başladığı günden bu yana Samsun genelinde büyük bir beğeniyle takip ediliyor. İşlediği konularla tarih ve kent kültürüne ışık tutmaya devam ediyor.

Öğrencilerde okuma alışkanlığını geliştirmek, yeni ufuklar kazandırmak ve yaşadıkları kenti yakından tanımak ve Samsun'un tarihini ve kent kültürünü öğrenmelerine katkıda bulunacak olmasından dolayı Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Samsun ve ilçelerindeki tüm okullara okunması için tavsiye yazısı gönderildi.

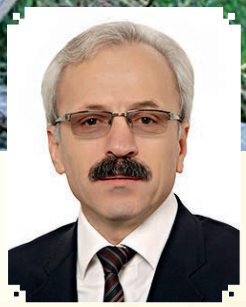

Milli Mücadele Yıllarında Dağköy ve Bir Kadın Kahraman

FATMA ÇAVUŞ

Ahmet SEVEN / Samsun Yazarlar Derneği Başkanı

Köy halkı çevre köylerdeki dağınık yerleşime karşı, Dağköy deki toplu yerleşimin baskınlara ve düşman saldırılarına karşı hep birlikte mukavemet göstermek amacıyla gerçekleştiğini söylüyorlar.

Adı: Dağköy, Yüzlerce yıllık maziye sahip bir köy. Samsuna bağlı 19 Mayıs ilçesinin en eski köylerinden birisi. Dahası yerleşim birimi olarak ilklerden diyebiliriz. Dağköy deyince ilçe merkezinden kilometrelerce uzak bir köy akla gelebilir. Oysa bu köy ilçe merkezi ile sınır komşusu. Zamanında dört bir yanı gür ağaçlıklarla dolu bir ormanlık olduğu için Dağköy denilmiş. Aradan geçen yıllar içerisinde dağlar yerini tarlalara bırakmış. Ağaçlar kaybolmuş. Ancak köyün ismi hâlâ o dağ ile yan yana yazılıp söylenegelmiş.

Köyün mazisi oldukça eskiye dayanıyor demiştik. Kurtuluş savaşı sırasında çevrede birkaç Türk köyü varsa bile derli toplu tek Türk Köyü olarak Dağköy varmış. Köy halkı çevre köylerdeki dağınık yerleşime karşı, Dağköy deki toplu yerleşimin baskınlara ve düşman saldırılarına karşı hep birlikte mukavemet göstermek amacıyla gerçekleştiğini söylüyorlar. Ardından ekliyorlar "dağınık yerleşime sahip olsaydık bugün burada olmazdık" Köyün yaşlıları geçmişte yaşadıkları mücadele yıllarını bugüne kadar anlatıp durmuşlar. İstemişler ki kendilerinden sonra gelenlerde bu tarihi geçmişi unutmayıp, yaşatabilsinler.

Dağköy'ün özellikle Milli Mücadele yıllarındaki yerini, yaşayan tarih diyebileceğimiz yaşlı insanların dilinden dinleyebilmek için köye

doğru yol alırken hep halkın mazisine göstereceği ilgi ve hassasiyetin nasıl olacağını düşünüyordum.

Eski köy kahvehanesinin yanına vardığımızda ilgi dolu sıcak bakışlarla karşılaşmış olmak duyduğum bu endişenin dağılmasına yol açmıştı. Köy halkı toplanmış bizi bekliyordu. Kısa bir hoş geldin faslından sonra yemyeşil yaprakların sardığı üzüm asmasının altına doğru uzanan kahvenin bahçesinde bize ikram edilen çaylarımızı içtik. Çaylarımız tazelendiğinde çoktan koyu bir sohbete dalmıştık bile. Sorduğumuz her soruya üç-beş kişiden aynı anda cevap alıyorduk. Susamış insanların suya uzanmalarını hatırlatıyordu bize bu görüntü. Konuşmalar içerisinde geçen Hüseyin dede, Ala dede ve Musa dede, Hızar dede Tekkesini de aynı gün köy muhtarı Hasan Çevik ve birkaç köy vatandaşı ile ziyaret edecektik. Hele büyük bir övgü ile anlatılan Fatma Çavuşun kabrinin başına gidebilmek o anki isteklerimizin başında geliyordu. O günleri yaşayanlar anlattıkça açılıyor, olayların bir başka yönü daha akıllarına geliyor, laf lafı açıyor hatıralar gözlerinde yeniden canlanıyordu. O gün o yılları canlı olarak yaşayanlardan İbrahim Biçer (85), Osman İşal (95), Osman Ulusoy (80) ve ayrıca şimdi dünyada olmayan büyüklerinden dinlemiş ikinci nesilden Dağköyü ve Milli Mücadele yıllarını dinlemeye çalışıyorduk.

Köy kurulurken Çarşamba tarafından üç kardeş geliyor. Köyün ortasında su akıyor o zamanlar. Kardeşlerden biri şimdi ki çeşmenin çevresine mesken kuruyor. İmammış kendisi, buradakilere daha sonra İmamoğulları diye hitap ediliyor. Kardeşlerden biri hayvancılıkla uğraşıyor. Köyün üst kısmını uygun buluyor onlara da Kocakâhyao-

Köy kurulurken Çarşamba tarafından üç kardeş geliyor. Köyün ortasında su akıyor o zamanlar. Kardeşlerden biri şimdi ki çeşmenin çevresine mesken kuruyor. İmammış kendisi, buradakilere daha sonra İmamoğulları diye hitap ediliyor. Kardeşlerden biri hayvancılıkla uğraşıyor.

ğulları deniliyor. Üçüncü kardeşte Hacıoğulları lâkabıyla tanınıyor.

Enteresan bir hatıra

Kurtuluş savaşı yıllarında , yedi sekiz yaşındayım diyerek söze başlıyor **85'lik İbrahim Biçer** dede. Etrafımız Rum köyleri ile çevrili idi. O tarihe kadar babalarımız hep kavgasız yaşamışlar. Rumlarla alışveriş yapmışlar, yani bir bakıma komşuluk yapmışlar. Yunanlılar ülkemize saldırınca buralardaki Rumlarda bundan cesaret alarak aralarında çeteler oluşturuyorlar. Bu çeteler Türk köylerine saldırıp katliam yapmaya başlıyor. Bizde böyle bir beklenti olmadığı için önceden hazırlık bile yapılmamış. Fakat Türk'lerin doğuştan ölüme kadar asker olduklarını unutmuş olmalılar ki böyle bir işe cüret edebilmişler.

Büyüklerimiz ve eli silah tutanlarımız hep Yunan harbine gittikleri için köyde çocuklar, kadınlar ve yaşlılar kalmıştı. Ben 7-8 yaşlarında idim. Bunun yanında ziraat durmasın diyerek zirai alet yapan bir kişide köyde kalmıştı. Bir gece Rum çeteleri köyümüzü bastı. Bizden 15 kişinin öldüğünü söylediler. Köyümüzde 14 kadın ve yaşlı erkekler kahramanca bir mücadele verdi. Bizimkilerde sadece tüfek vardı. Onlar 35 kişi civarında idiler. Üstelik hepsi silahlı olmalarının yanında silahları bizden daha üstün idi. Belli ki isyan çıkarmadan evvel nereden getirilmişse silah yardımı yapılmıştı. Köylerimizde tarlalara gidilemediği için kıtlık baş göstermiş, hatta kadınlar çocuklarını emziremez olmuştu.

Mısır somağını öğütüp ekmek yapıp yedik

Mısır somağını el değirmeninde öğütüp un ediyor onu ekmek niyetine yiyorduk. Genellikle herkesin içi rahatsız olmuştu. O baskın gecesi köyün yukarısındaki Sertağ'ın evine saldırmışlar Sertağ'ın hanımını öldürmüşlerdi. Sonra evi ateşe verdiler. Evde Sertağ'ın gelini ve çocukları da varmış. Gelin 2-3 yaşındaki çocuğunu kurtarmak bahanesi ile evin bahçesine atıyor. Çocuk bahçede çit kazığına çakılıyor. Kadın aşağıya iniyor öldü diyerek çocuğu sırtına alıyor ve yürüyüp gidiyor. İbrahim dede sözlerinin burasında duruyor, işte o çocuk bugün yaşıyor görmek ister misiniz diyor. Tarihin canlı şahidini kim görmek istemez diyoruz elbette görmek isteriz diyoruz.

Önce köydeki söyleşi ve araştırmamızı bitirelim istiyoruz. Ardından da oraya gitmek için hazırlanıyoruz.

Bir cesur savaşçı Fatma Çavuş

İbrahim dede ve yanındakiler heyecanla anlatmaya devam ediyorlar. Bizim bir Fatma Çavuşumuz vardı. Bu kadın çok cesur ve kahramanca savaştı. Köyde kim varsa onlara hem taktik verdi, komutanlık yaptı hem de silahıyla gece gündüz çarpıştı. Parola da kullanırdı. Bir akşam karşıdan birisi geliyor, Fatma Çavuş sesleniyor ona parolayı söyle diyor.

Gece karanlığında gelen parolayı bilmiyor. Fatma Çavuş kuşkulanıyor bu karaltıyı çetenin bir baskın için öncüsü sanıyor, silahını doğrultup karaltıyı vuruyor. Yanına da gidemiyor tabi. Çünkü siperde bekliyor yorgun uykusuz belki de yarı aç ertesi gün şafakta gidip bakayım kimmiş bu gecenin parola bilmeyen insanı diyor. Eyvah bir de ne görsün… Bakıyor ki, meğer vurduğu kendi anası, yanıyor, ağlıyor. Fakat ne çare. O da biliyor ki bu işin keşkesi yok. Şartlar oturup ağlamayı değil çetelere karşı plan yapmayı gerektiriyor. Bu olaydan sonra Fatma Çavuş daha bir bilevleniyor çetelere. Aman verdirmiyor tam 15 yıl… Yine başka bir geceydi. Çok sayıda Rum çetesi köyümüze baskın yapmışlardı, kadınlar korku ve telaşla çocukların elinden tutup hep bir yerde toplanmaya başlamışlar. Kurtuluşa imkan yok gibimiymiş. Bizim kadınlarımız birbirlerine "eci" derler. Eci "abla" manasına gelir. Birbirlerine ne olacak şimdi dercesine **"eci"** "eci" diyerek çığlık çığlığa bağırmaya başlamışlar. Çeteler bu "eci" sözünü "hücum, hücum" dediklerini zannetmişler kaçışmışlar. Bu olay yıllarca hep böyle anlatıldı ve anlatılıyor.

Fatma Çavuş'tan biraz söz etseniz diyoruz; Fatma Çavuş 35 yaşında idi kocası seferberliğe gitmiş bir daha dönmemişti. 10-15 sene köyümüzü müdafaa etti. Erkek gibi bir kadındı çiftçilik yapardı. Tabakadan tütün sarar belinde silahı kahvehaneye gelir otururdu. Onun yanında öyle boş ve laubali konuşma yapma cesaretini kimse gösteremezdi… Ona Ankara'dan Çavuşluk unvanı geldi. Ankara'ya bizzat Gazi Mustafa Kemal tarafından çağrıldı. O günün şartlarına göre gidemedi.

Fatma Çavuş Dağköy'ün efsanevi kahramanı haline gelmiş. Kime sorsanız büyük bir heyecanla onu anlatıyor. Kelimeleri seçe seçe üstelik onu anlatmaya başlamadan önce kendilerine bir çeki düzen vermeyi unutmuyorlar.

Fatma Çavuş Dağköy'ün efsanevi kahramanı haline gelmiş. Kime sorsanız büyük bir heyecanla onu anlatıyor. Kelimeleri seçe seçe üstelik onu anlatmaya başlamadan önce kendilerine bir çeki düzen vermeyi unutmuyorlar.

Uçak sesi duyduğumuzda korkudan yıllarca ışıkları söndürürdük

İbrahim dede katılıyor söze ilginç bir olayı naklediyor bize 1946 larda uçak sesi duyduğumuzda yaşlılarımızla beraber korkudan perdeleri kapatır, ışıkları söndürür beklerdik diyor. Çetin yıllar yaşadıklarını anlatılanların olayların sadece birkaçından söz ettiğini ifade ederek şunları da katıyor anlattıklarına: Sulh zamanında Yunanistan'dan gelen Rum asıllı bir kişiden dinledim diyor. Bu kişi Kurtuluş Savaşından evvel çevre köylerimizde yaşıyordu. Sonradan gezme bahanesiyle Türkiye'ye gelmiş buraya uğradı eski günlerden söz açılınca aynen şunları söyledi; Biz çetelerle size saldırmak için geliyorduk. Karagavur (Bugünkü Karagöl-Karapınar Mahallesi) mevkiinde yeşil sarıklı, sakallı insanlar gördük. Ellerinde silahlar adeta bize karşı mevzileşmişlerdi. Korktuk ve saldırıdan vazgeçtik. Eğer onlar olmasalardı çok daha fazla baskın yapacaktık böyle diyordu şahıs. Bu yeşil sarıklılar manevi ordulardı. Bunları duyunca o günlerimizde yalnız olmadığımızı anlamıştık.

Rum mezaliminde şahit olduğunuz zulümler ne diye soruyoruz; Camilere insanları doldurup ateşe verdikleri, ezan okumayı yasakladıkları, kadınların göğüslerini kesip alay ettiklerini duyar yaptıklarından hem nefret eder, hem de çekinirdik… diyerek anlatıyorlar… 95'lik Osman İşal' da o yılları anlatırken duygulanıyor. Babam, ben çocukken seferberliğe gitti bir daha dönmedi zaten gitmeyen yok gibiydi dönende pek olmazdı. Kıtlık çok şiddetli idi yoksulluk içinde idik. Düşman (çete) korkusundan ne tarlamızı ekebiliyor ne de ektiklerimizi hasat edebiliyorduk. Hem çetelere hem de kıtlığa karşı savaşmak zorundaydık.

Dağköy'de yaptığımız ziyaretlerin en anlamlısı Fatma Çavuşun kabrini ziyaret etmek oluyor. Bir süre arayıp bulmakta zorlandığımız briketle yapılmış bakımsız bir kabir çıkıyor karşımıza. Oysa resmi bayramlarda Fatma Çavuş atına biner, silahını kuşanır resmi geçitlere katılırmış. O gösterdiği mücadele ile Nene Hatunlardan, Şerife bacılardan geri kalmamış bugün briketlerle

çevrili terkedilmiş kabrinde belki de bir ziyaretçi bekliyor. Dağköy kabristanlığında köyün muhtarı Hasan Çevik ile bulunduğumuz bu mezarın yardımcı olunmaksızın bulunması imkansız, kabrin restore edilmesi ve bakıma alınması için vakit geç olmuş, öyle de olsa zaman bitmiş değil. Mezar taşında Fatma Çavuş'un vefat tarihi olarak 1963 yazıyor.

Tarihi kahramanlarımıza bu duyarsızlığımız neden diye düşünüyorum. O yıllar bir film şeridi gibi gözlerimin önünden kayıp gidiyor. Evet şu an bir kahramanın mezarı başındayız. Milletini düşünüp milleti içi yaşayanların talihi bu. Kabri bile yalnız ve garip kalıyor. Kendime söz veriyorum bu kabir en kısa zamanda yapılmalı ve Fatma Çavuş bu toplumla yeniden tanışıp tanıştırılmalı. Zira bizim şimdilerde daha çok Fatma Çavuşlara ihtiyacımız var. Kabri başında bu düşüncelerle dua ediyorum. Ve bu konuyu yetkililere aktarmak onlarla paylaşmak üzere oradan ayrılıyoruz.

Hikayeye kaldığımız yerden Hasan Ulusoy'la devam ediyoruz

…Annesinin kurtarmak için bahçeye attığı ancak bu esnada kazığa çakılan oğlu Hasan Ulusoy'u ziyaret etmek için yola çıkıyoruz. Hasan Ulusoy'un Dağköy'e bağlı Esenyer Mahallesindeki evini buluyor kapıyı çalıyoruz. Bizi hasta olarak yattığı odaya alıyorlar. Geliş gayemizi beyan edip yaptığımız hasbıhalden sonra Hasan Dayının gözlerinin parladığını görüyorum. Bir an hastalığını unutuyor ve yatağında biraz doğruluyor. Tıpkı o günleri yaşıyor gibi kısık fakat ancak bizim duyabileceğimiz o hasta sesiyle kesintisiz anlatmaya başlıyor. Yaşayan tarih sanki her bir olayı günü hatta saati ile birlikte hatırlıyor. Her şeyi günü ve tarihiyle söylüyor. Bu arada duygulanıyor, heyecanlanıyor…Hasan dayı o anlatıyor biz dinliyoruz. Daha bu anlattıklarım bir şey değil saatlerce konuşabilirim bu konuda diyor. Henüz sorumuz bitmeden konuşuyor… Asıl sizin hikayeniz enteresan anlatır mısınız diyor konuyu buraya getiriyoruz.

Rum çeteleri Dağköy'e büyük bir baskın düzenliyorlar amaçları köyü yakıp tamamen yok etmek 1922 Haziranın 25. gecesi gerçekleşiyor bu olay. Herkes panik içerisinde.

İşte bundan sonra sonrasını Hasan Ulusoy'dan dinliyoruz… "Babam Dumlupınar'da savaşıyor yaralanıyor hastanede yatıyor yarası ağır hadi git memleketine iyileşince cepheye dönersin diyorlar. Geliyor onu bekleyen daha farklı savaş var köyünde orada düşmanı karşısında görebiliyordu burada yeri, zamanı belli değil. Ben o günlerde üç ağabeyim beş yaşlarında bulunuyor.

Rum çeteleri Dağköy'e büyük bir baskın düzenliyorlar amaçları köyü yakıp tamamen yok etmek 1922 Haziranın 25. gecesi gerçekleşiyor bu olay. Herkes panik içerisinde. Evi terk edip ayrılmamız gerek. İşte bu olayda annem beni Rumların eline geçmeyeyim diye evin ikinci katından aşağı atıyor. Çünkü evin kapısından çıksa çetelerle karşılaşmaktan korkuyor. Attığı yer yumuşak zemin. Başka çaresi olmadığı için bunu yapmak zorunda kalıyor. Daha sonra da yanıma geliyor. Bakıyor ki ben kazığa çakılmışım. Feryadı kopartmamak için kendini zor tutuyor. Evladını o halde görünce çılgına dönüyor. Beni öldü sanıyor hemen oradan alıyor sırtına yerleştiriyor. Bir eliyle de ağabeyimin elinden tutuyor. Bu arada ninem de vurulup öldürülmüş. Annem benim üstümden damlayan kanlarla yola çıkıyor, o esnada yengem anneme; tam karşınızda siperde eli silahlı bir çete var dur, gitme diye sesleniyor. Annemde kahırlı bir sesle; "Kaynanamı öldürdüler, oğlum öldü, kocamı vurdular, kaynatam yaralı daha neyimizi alacaklar varsın bizi de vursunlar" diye kahırlı ve yüksek sesle ağlıyor. Tam karşısında bulunan Rum çete bu tablo karşısında "hadi sessizce gidin kimseye görünmeyin" diyor.

Öldürmeyen Allah öldürmüyor

Ben annemin sırtında giderken bir ara kımıldamışım annem benim öldüğümü zannediyor o zamana kadar sonra Hasan oğlum sırtıma sıkı yapış diyor, tabi kan kaybediyorum. Annem usulca yanındakilere Hasan ölmemiş çok şükür yaşıyor

diyor. Komşuya getiriyor beni açıp bakıyorlar ki kasığımda yara var. Hacıoğullarından İbrahim Ersoy tebdili havaya gelmiş babamla bana sizi ben tedavi yapacağım diyor. Babamın Dumlupınar'da bir elini şarapnel parçası götürmüş. O zamanlar doktorların ekserisi Ermenilerden oluşuyor. Ermeni doktorlar tedavi yerine sakat bırakıyorlarmış.

Dikkat ederseniz Anadolu da çok sayıda ayağı kesik gözü çıkarılmış kör insan bulursunuz. Göz ağrısından gidenin gözünü çıkarıyor, ayaklarından şikayet edenlerin ayaklarını kesip atıyorlar bu Ermeni doktorlar. Ben şahidim bunlara.

Eli ayağı ağrıyanın elini ayağını makastan keserlermiş ki bir daha işe yaramasınlar, silah tutamasınlar diye. Ayağı ağrıyanın ayağını, gözü ağrıyanın gözünü çıkarmalarının esas sebepleri bu. Hep tedavi niyetine yaparlarmış bu zulmü. Yani beni doktora götürseler yaşamayacakmışım. Çünkü doktor Ermeni imiş. Sonraki yıllarda bu yüzden sakat yaşayan insanlar gördüm.

Hacıoğullarından İbrahim tedaviyi harpte öğreniyor, solucan topluyor temiz bir kaba su koyuyor içine de solucanları atıyor solucanlar burada ölüyor ölenleri tereyağı ile karıştırıp kıyıyor. Bu şekilde yaptığı merhemle tedaviyi sürdürmüş ve sonunda yara iyileşiyor.

Hasan Ulusoy bu yarayı açıp gösteriyor bize işte diyor tam şuramda, kasıklarımda. Ben onu o yıllardan kalma şeref izi olarak taşıyorum . Hasan Ulusoy şimdi 80 yaşında geride kalan 77 yıl evvelini hala o günü yaşar gibi aktarıyor bize.

Dağköy deyince akla ilk gelen yine ormanlarla çevrili bir köy oluyor. Oysa şimdi Dağköy tarih köy olarak karşımızda duruyor,

Musa Dede ile Hüseyin dede Türbesi , briket duvarlarla muhafaza altına alınmış. Halk yağmur duası için köyün üst ve yüksek kısmında bulunan Musa Dede kabrinin bulunduğu yere gidiyor. Özellikle kuraklıklarda tekrarlanıyor bu olay. Bazıları burada gece vakti nurlu bir insanın ibrikle abdest alırken gördüklerini de anlatıyor.

Yakın tarihimizin sayfalarını açmanın mutluluğu ve bu vatan için canını ortaya koyanları bir kez daha yad etmenin huzuru ile Dağköy'den ayrılıyoruz. Onlar görevlerini yerine getirdiler. Şimdi sıra bizde… Vatanımız için canlarıyla mallarıyla mücadele verenlere Rahmet ve şükranlarımızı sunuyoruz.

Not:"

1-Bu röportajı yaptığım 1997 yılında, röportajda ismi geçen Hasan Ulusoy Röportajdan 2 ay sonra, İbrahim Biçer 1 yıl, Osman İşal 5 yıl sonra vefat etti.

2-Röportajımız hemen ardından ses getirmeye başladı. Fatma Çavuş'un Kabri çağrımız neticesinde köylüler tarafından bir yıl sonra yeniden yapıldı. Birkaç yıl sonra köye ve ilçeye hakim tepeye Fatma Çavuş Mesire alanı yaptırıldı. Adına ödüller verilmeye başlandı. İlçe merkezinde bir kitaplığa adı verildi. Samsun/İlkadım'da bir liseye 'Fatma Çavuş Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi' olarak adı verildi. Fatma Çavuşun Heykeli 2015'yılında Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından Dağköy Mezarlığının yanıbaşına yaptırıldı. Dağköylü bir işadamı olan Avni Asal tarafından aynı yere muhteşem bir cami ve müştemilatı yaptırılarak çevre düzenlemesiyle birlikte kazandırılmış oldu.

3-Bölgemizin Milli Mücadele yıllarındaki durumuna ışık tutacağına inandığımız Bu röportaj Samsun Yazarlar Derneği Başkanı Ahmet SEVEN tarafından **Aralık 1997** yılında yapılmış ve Samsun İli,19 Mayıs İlçe Kaymakamlığı tarafından çıkarılan "19 Mayıs Bülteni "nin 8. sayısında yayınlanmış, çok sayıda dağıtılmış ve günlerde ülkemizin dört bir yanında bulunan ilgili kurumlara gönderilmiştir.

Samsun'da Ahşap Camii, Ahşap Sergen ve Mezar Taşlarında Görülen

MÜHR-İ SÜLEYMAN MOTİFLERİ

Emine YILMAZ / Arkeolog-Sanat Tarihçisi

Özünde birbirinden pek de farklı görülmeyen bu düşüncede, dinlerin Batı coğrafyasındaki elementlere dönük sembolizminin yerini çok ve tek tanrılı dinlerin doğduğu Doğu coğrafyasında kozmik ve ruhsal prensiplerin aldığı görülmektedir.

İnsanlık tarihi sürecinde, yaşanılan coğrafyaya paralel olarak gelişen,şekillenen ve çeşitlenen kültler ve bunlara bağlı tapınımlar birbirinden farklı ve benzer bir çok "Dini Sembol" ortaya çıkartmıştır. Bunlardan büyük bir bölümü doğdukları mahalli alanlarda varlık göstermişse de, Semavi Dinlere konu olan bazıları evrensel nitelik kazanarak bugüne kadar önemini muhafaza etmeyi başarmıştır.Dini amblemlerin felsefesinde evreni oluşturan elemanların birlik içerisindeki uyumu ile Yaratılıştaki mükemmellik ve onu temsil eden faktörler yer almaktadır. Özünde birbirinden pek de farklı görülmeyen bu düşüncede, dinlerin Batı coğrafyasındaki elementlere dönük sembolizminin yerini çok ve tek tanrılı dinlerin doğduğu Doğu coğrafyasında kozmik ve ruhsal prensiplerin aldığı görülmektedir. Diğer bir dikkat çekici unsurda sembollerdeki Gök-Yer gibi zıtlık ilişkisidir. Kadim Anadolu dinlerinde de ilk tapınımın toprağı, üretkenliği simgeleyen ana tanrıçayı (Toprak Ana) işaret etmesi ve devamında da baş tanrıların (erkek) aynı zamanda Gök ile ilişkili olmaları ,hatta güneş, ay, yıldız, gezegen gibi gök cisimlerinin kutsallık kazanarak tanrılaştırılmasının evveliyatını

Asarcık Alan Camii Kapısı

göstermesi bakımından önemlidir.

Dini sembollerden pek çoğu zamana yenik düşerek yok olurken, bazıları da farklı coğrafyalarda farklı dinsel ve mitsel anlamlar kazanarak, her çağda popülaritesini korumayı başarmıştır. Zıtlıkların dengesini, bir şeyin kendisi ile zıddının karşıt olmayıp bir bütünü oluşturduğunun ifadesi olan altı kollu yıldız sembolü de evrensel bir mana kazanarak ,kadim çok tanrılı ve Semavi dinlerde kendine yer bulmuş en popüler dini sembollerden birisidir.

İlk olarak İskandinavya'da kullanıldığı, Bronz Çağında Mısır, Amerika, Hindistan başta olmak üzere diğer coğrafyalara yayıldığı sanılmaktadır. Yıldızların olumlu ve olumsuz etkileri hemen hemen tüm kadim medeniyetlerin kült konusu olmuş, Eski Türk kavimleri de astroloji veya yıldız bilimi konusunda önemli aşamalar kaydetmiştir.

Altıgen ve altı kollu yıldız motifi İslam Öncesi Türk Kültür ve Sanatında da yer bulmuş, sonsuzluk ve gök temelli temasıyla burç sembolü, tamga ve süsleme sanatlarında kendine uygulama alanı bularak Türk İslam sanatına aktarımı sağlanmıştır. Bu gün dünyadaki pek çok Türk-İslam eserinde, özellikle taş, çini ve ahşap işçiliğinde mistik gücünü sonsuzluk ve mükemmellik düşüncesinden alan, geometrik kompozisyonların merkezinde altı kollu yıldız motifi ile sıkça karşılaşılmaktadır. Kaynağı Semavi dinlerdeki kıssalar olan ve İslami inançta da Mühr-i Süleyman olarak bilinen, iki eşkenar üçgenin zıt yönde iç içe geçmesi sonucunda oluşan sembol genel olarak Süleyman Peygamberle ilgili olup, Semavi dinlerin ve o doğrultuda kurulmuş siyasi birlik ve oluşumların kullandığı semboller haline dönüşmüştür. Buna paralel olarak verilen sanatsal, kültürel ürünlerde altı kollu yıldız mistik, sembolik manasını koruyarak varlık göstermeye hala devam etmektedir. Yahudi inancında Magen David (Davud Kalkanı) adıyla tanınan altı köşeli yıldız daha parlak bir gelecek vaadini sembolize etmekte olup,1948 den itibaren bayraklarında da bu sembole yer vermişlerdir.

Kaynağı Semavi dinlerdeki kıssalar olan ve İslami inançta da Mühr-i Süleyman olarak bilinen, iki eşkenar üçgenin zıt yönde iç içe geçmesi sonucunda oluşan sembol genel olarak Süleyman Peygamberle ilgili olup, Semavi dinlerin ve o doğrultuda kurulmuş siyasi birlik ve oluşumların kullandığı semboller haline dönüşmüştür.

İslamiyette Peygamber olduğuna inanılan Davud'un Kalkan'ında altı kollu yıldız motifi olduğu inancı genel kanıdır. Türk İslam sanatında olduğu gibi Hiristiyanlık sanatında da altı köşeli yıldız motifi özellikle mimari eserlerde bezeme öğesi olarak kullanılmıştır ve felsefesinde Tanrı'nın dünyayı mükemmel bir eser olarak altı günde yarattığı düşüncesini barındırmaktadır.

İslam dünyasında genel olarak Hz. Süleyman'ın yüzüğüne Mühr-i Süleyman adı verilmektedir. İç içe ters olarak girmiş iki üçgen formunda olan yüzüğün Hz. Süleyman'ı temsil eden tılsım olduğuna inanılmaktadır. Mühr-i Süleyman'ın bulunduğu yere şeytanın giremediği inancı bu motifin sadece sivil mimari değil dini mimari ve günlük hayatın her alanında kullanımını sağlamıştır. Padişah kıyafetlerindeki ve Barbaros Hayrettin Paşa'nın sancağındaki Mühr-i Süleyman motifleri buna örnek olarak gösterilebilir. Nazara karşı önlem olarak da kullanım alanı bulan altı kollu yıldız buradaki felsefesini kıskançlık gibi psikolojik duyguların yarattığı negatif etkinin, ruhun dışa açılan iki noktasından, yani gözlerden çıkarak kurbanına isabet ettiği ve aynı yöntemle karşı koymak gerektiği inancından alır. Nitekim üçgen motifi en basite indirgenmiş göz biçimi olarak değerlendirilebilir. Bazen de günlük hayatta manevi güç, devamlılık ve iktidar dileğiyle kullanılmıştır, "Mühür kimde ise Süleyman odur" gibi deyimlerin ortaya çıkmasına vesile olmuştur. Mühr-i Süleyman /altı kollu yıldız ve diğer dini semboller kendilerine Çağdaş Dünya Edebiyatında da uygulama alanı bulmuş, çağın en çok okunan Romanlarında (Dan BROWN-İskender PALA) gizemlerini korumaya devam etmiş, Türk Tasavvufunda Yunus Emre'nin dizelerinde "Süleyman kuş dilin bilür dediler, Bir Süleyman var Süleyman'dan içeru" mısralarıyla yer edinmiştir.

Kur'an-ı Kerimde Hz. Süleyman ve yüzüğüyle ilgili aşağıdaki Ayet'ler konuya ışık tutmaktadır. "Süleyman'ın mülk ve saltanatı konusunda onlar, şeytanların okuyup durduklarına uydular. Halbuki Süleyman küfre sapmamıştı. Ancak şeytanlar küfre sapmıştı; insanlara büyüyü öğretiyorlardı." Bakara Suresi / 102

Karınca vadisine geldiklerinde bir karınca şöyle seslendi: "Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin ki, Süleyman ve orduları farkında olmayarak sizi ezmesinler." Neml / 18

"Kendinde Kitap'tan bir ilim olan kişi de şöyle dedi: "Ben onu sana, gözünü açıp yumuncaya kadar getiririm." Derken Süleyman, tahtı, yanında kurulmuş görünce şöyle konuştu: "Rabbimin lütfundandır bu. Şükür mü edeceğim, nankörlük mü diye beni denemek istiyor. Esasında, şükreden, kendisi lehine şükretmiş olur. Kim de nankörlük ederse bilsin ki, Rabbim Ganî'dir, cömerttir." Neml / 40

"Onlar Süleyman için, mihraplardan/kalelerden, heykellerden, havuzlar gibi çanaklardan, yerinden kaldırılamaz kazanlardan ne dilerse yaparlardı. Ey Davûd ailesi, şükür olarak iş yapın! Kullarım içinden şükredenler o kadar az ki! " Sebe / 13

"Sonunda, Süleyman için ölüm hükmünü verdiğimizde, onun ölümünü, değneğini yiyen dâbbetül arzdan/ağaç kurtçuğundan başkası onlara göstermedi. Süleyman yere yığılınca,açıkça anlaşıldı ki, eğer cinler gaybı bilmiş olsalardı, o alçaltıcı azap içinde bekleyip durmazlardı." Sebe / 14

Hz.Davud' un oğlu olan Süleyman Peygamber Ben-i İsrail kavmine mensup olup aynı zamanda Kraldır ve Kur'an-ı Kerim de adı geçen 28 Peygamberden birisidir. Bu nedenle Hz.Süleyman'ın sembolü ve ona Allah tarafından verilen tabiat üstü hükmetme gücünün göstergesi kabul edilen Mühr-i Süleyman motifi Türk-İslam Kültüründe de kolayca yer bularak Allah'ın yarattıklarından yine Allah'a sığınma amacı olmuştur. Bugün hala çok sevilerek kullanılmasının ardında Hz. Süleyman'a verilmiş olan insan üstü gücün sembolünün etki alanına girebilme çabası bulunmaktadır. Kozmik güçler, sır ve gizem dünyası pek çok eski çağ medeniyetinde olduğu gibi İslâm Öncesi Türk Kültürünün Tengri ve Şaman inancının da vazgeçilmezleri arasında olup, felsefesinde benzer öğeler barındırmaktadır. Mühr-i Süleyman motifinin Türk kültürüne girmesinde Kur'an-ı Kerim 'in Bakara, Sebe ve Neml Sure'leri ile dabbetü'l –arz'ın elinde Hz. Süleyman'ın Mührü ve Hz.Musa'nın Asasıyla çıkacak olduğu inancının etkili olduğu ifade edilebilir. Neml Sure'sinde Hz. Süleyman' ın kuşlara, diğer hayvanlara ve cinlere hükmedebildiği bildirilmektedir. Allah'ın Hz. Süleyman'a verdiği bu insanüstü metafizik güç, kuvvet ve ilim ise ona iç içe ters olarak girmiş ve Hz. Süleyman' ın imzası ola-

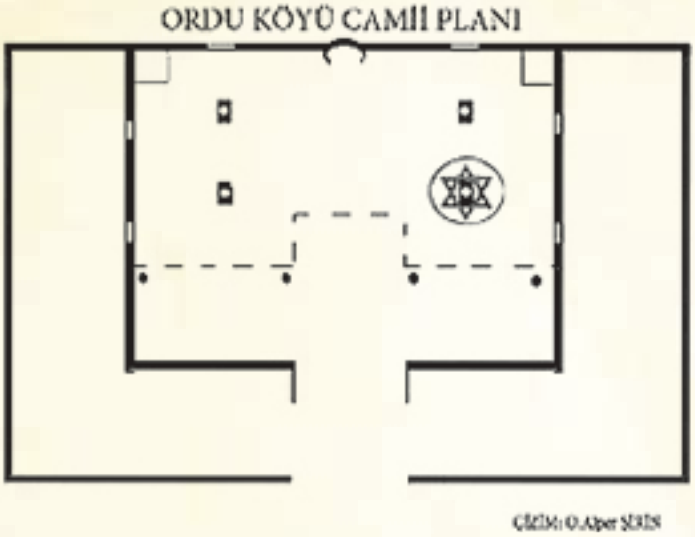

Asarcık Alan Camii Kapısı

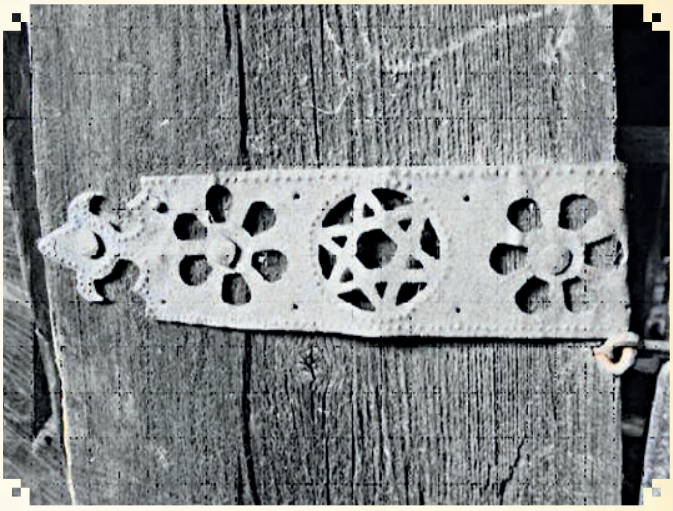

Pencere kapaklarında da madeni olarak yer bulan Mühr-i Süleymanlar

rak kabul görmüş, Tanrıyı temsil eden bir sembolle ifade edilmektedir. Böylece Mühr-i Süleyman motifi tabiat üstü güç ve kuvvete sahip olma isteği ile Tanrı'nın işareti anlamında değerlendirilerek şer güçlerden korunma sembolü olduğu kanaati oluşmuş ve süsleme, güç, kuvvet, hikmet ifadesinin somut sembolü olarak ihtiyaç duyulan her yerde kullanılmıştır.

İslâm öncesi ve İslâmi dönemlerde üçgen motifi ile birlikte Türklerce sevilerek kullanılan motiflerden biri olan Mühr-i Süleyman'ların İlimiz Türk-İslâm kültüründe de sevilerek kullanılan bir motif olduğu göze çarpmaktadır. Özellikle Dini Mimari unsurlarda görülmesiyle dikkat çeken ve kozmik güç temsili yanında İslâmi anlayışla da bağdaşan bir geometrik form olan üçgenin ters yönde birbirine geçirilmek suretiyle dizilimiyle oluşan Mühr-i Süleyman'ların görüldüğü ilimizdeki örnekleri tanıyarak irdelemek gerekmektedir.

Bunlardan en önemlileri Çarşamba ilçesi Ordu, Kuşhane, Kavak İlçesi Demirmencili Dere, Asarcık İlçesi Akyazı Gökgöl, Kılavuzlu Mahallesi Ahşap Camileri, İl Merkezindeki Seyyid Kutbiddin Mezarlığı, Samsun Müze Müdürlüğünde bulunan İslâmi dönem Mezar Taşları (şahideler) , Dini Eşyalar ve Silahlar, Ladik İlçesi Kütük Ambar Köy Projesi kapsamında sergilenen ve Ayvalı Köyden getirilen Ahşap, Kitabeli (Sergen) Ambar ile Salıpazarı ilçesi, Konakören Mahallesi, Koçlu Mevkiinde yer alan Salim ACAR'a ait konuttur. Ahşap Camilerde yer alan Mühr-i Süleyman'ların geneli kapı süslemelerinde görülürken bir Beylik Camii olan (Taceddin Oğulları Beyliği-14.yy.) Ordu Mahallesi ahşap Camiinde harim mekanında bulunan dört şaheser sütundan biri üzerinde ve pencerede yer alan madeni aksamlardadır.

Çarşamba ilçesine oldukça yakın mesafede, Yeşil ırmağın kenarında yer alan Ordu Mahallesinin Kılcanlı Mevkiinde bir dönemin görkemine hükmettiği açıkça anlaşılan ve zamana karşın tüm azametiyle ayakta duran yığma tekniğiyle inşa edilmiş Ahşap Cami yer almaktadır. İçerisinde bir kale, hazire ve türbe ile Ahşap Camii barındıran Ordu Köyünün kuruluşu hakkında çeşitli görüşler vardır. Görüşlerin kapsamı ağırlıklı olarak Beylikler Döneminde bölgede cereyan eden Mahalli Beyliklerin aktiviteleriyle ilgili olup bugünkü Türk-İslâm iskan nüfusunun da temelini oluşturmaktadır.

Mühr-i Süleyman motifinin sevilerek kullanıldığı Ahşap Camiinin Orjinal yeri bugünkü konumunun yüzeli metre kadar kuzeyindedir. Su baskını nedeniyle birkaç defa yer değiştirdiği bilinmektedir. Ordu Mahallesi camii, İlimizdeki tamamen ahşap malzemeli ve ahşap direkli camilerin günümüze ulaşan ve orjinalitesini en iyi koruyan ahşap camisi olma özelliğini taşımaktadır.Cami harimindeki mihraba paralel dört direk orijinal olup, her biri kendi başına bir sanat eseri niteliğindedir.Girişin batı yünündeki sütun üzerinde oyma tekniği ile oluşturulmuş Mühr-i Süleyman motifi felsefesine uygun olarak Camiyi her türlü kötülükten korumaya devam etmektedir. Söz konusu sütunun kaide kısmı pahlanmış,gövdesi köşeli,başlık kısmı ise silindirik formdadır.Oyma tekniğinde rozetler,selvi ağaçlarından oluşan bitkisel bezeme gövdeyi

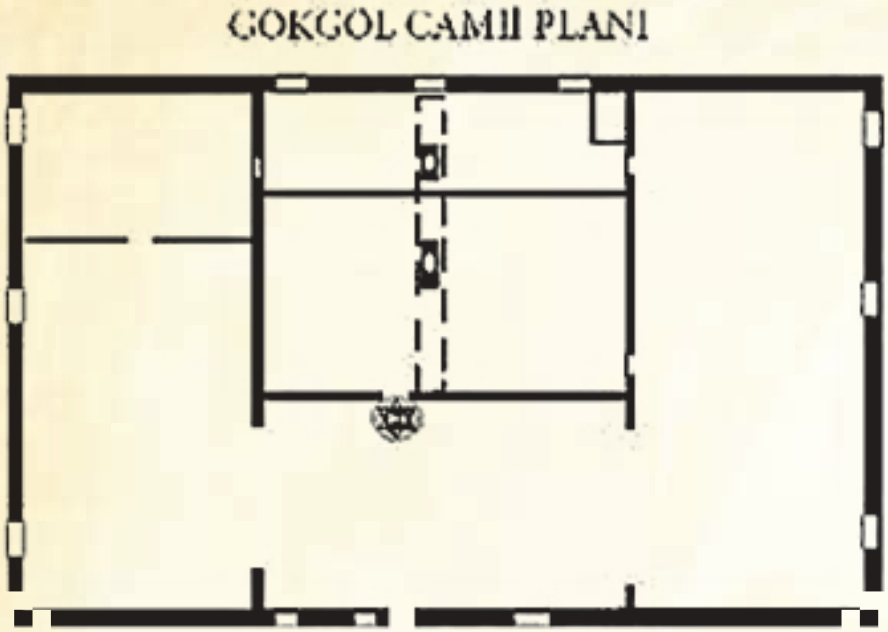

Akyazı Mahallesi
Gökgöl Camisi

Akyazı Mahallesi
Gökgöl Camisi

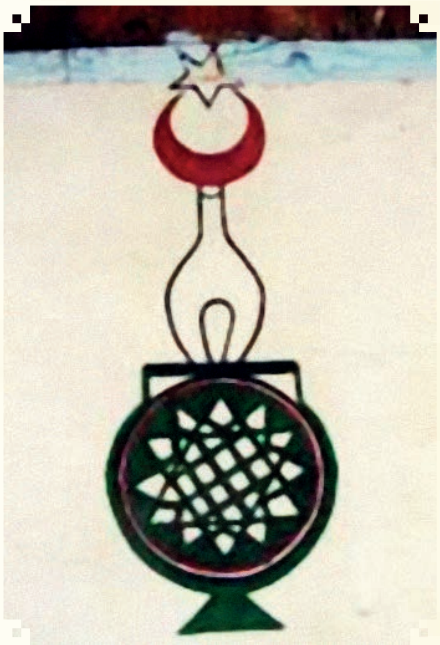

Akyazı Mahallesi
Gökgöl Camisi

Akyazı Mahallesi
Gökgöl Camisi Giriş Kapısı

süslerken sütun başlığı ve yastıkta zikzak,yıldız rozet,sekizgen gibi geometrik bezeme ile stilize edilmiş bitkisel karakterde tezyinat bulunmaktadır.Pencere kapaklarında da madeni olarak yer bulan Müh-i Süleymanlar son derece kaliteli bir işçilik göstermektedirler.

Mühr-i Süleyman'ın yer verildiği diğer bir Camide Asarcık İlçesi, Akyazı Mahallesi Gökgöl Camisidir. Ordu Mahallesi Camii ile aynı teknikte inşa edilen yapının harim giriş kapısında yer verilen Müh-i Süleyman motifleri oldukça dikkat çekicidir ve belli ki yine mekanı kötülüklerden koruma kaygı ve felsefesinin bir ürünüdür.

19 Mayıs İlçesi, Düzköy Mahallesinde bulunan Taş Camii hariminde (eski kilise), geç dönem halk ressamlarınca yapılan Mühr-i Süleyman'lı nakışlar aynı mistik geleneğin kalemle uygulanmış örnekleridir.

İlimiz merkezinde bulunan ve Selçuklu Devrinden itibaren defin yapılan Seyyid Kutbiddin Mezarlığı ile Müzede bulunan İslâmi Mezar Taşlarında Mühr-i Süleyman'a rastlamak olağandır.Mermer yada kireç taşı baş-ayak taşlarında ve sandukaların bir bölümünde girift geometrik formlar arasında yada tek başına tasvir edilmiş Mühr-i Süleymanlar defni her türlü kötülükten koruyucu ve sonsuzluğu ifade eden , İlahi güç olan Tanrıya teslimiyetin ,O'na sığınmanın ifadesidir.

Samsun Müze Müdürlüğü-9/1/1990 Env.No'lu Mezar Taşı

Samsun Müze Müdürlüğü-9/1/1979 Env.No'lu Kama ile 10/4/1981 Env.No'lu Dua Tası

Samsun Müze Müdürlüğü İslami Sikke Koleksiyonundaki Altı Kollu Yıldız/Mühr-i Süleyman Motifi Bulunduran Sikke Örneği

Samsun Arkeoloji ve Etnografya Müzesi'ndeki Madeni eserler üzerinde de Mühr-i Süleyman motiflerine rastlanmaktadır. Dini eşyalardan Dua Tasları,Sikkeler ile kişisel korunma kaygısıyla Kama üzerine işlenmiş Mühr-i Süleyman örnekleri Müze Teşhirinin dikkat çekici en güzel örneklerini oluşturmaktadır.

Mühr-i Süleyman motifinin İslâmi öğelerdeki haklı yerini kabul edip gördükten sonra Dini Mimariye uygulanmış örneklerini ve ölümden sonraki sonsuz yaşamın sırlarının ifadesi olarak Mezar Taşlarında görmek ilimizdeki örnekleriyle kanıtlanabilir bir unsur haline dönüşse de sivil mimarlık örneği olan Ahşap Sergen ve konutta Mühr-i Süleyman Motifine rastlanması hayret verici ve sanırım türündeki ender örnekleri oluşturmaktadır.

Ladik İlçe Kaymakamlığınca, Sayın Kaymakam Kadir PERÇİ'nin çabaları ve Ladikli genç gönüllerin desteği ile aktifleşen Ladik Ambar Köy Projesi kapsamında Ayvalı Mahallesinden alınarak Ambar Köye yerleştirilen İki z Kütük Ambar gerek barındırdığı İslâm Öncesi ve İslâmi Dönem Türk süsleme motifleri gerekse kitabesi ve görkemli portaline yerleştirilmiş Mühr-i Süleyman motifiyle Anadolu'nun hem mimari hemde epigrafi ve süsleme sanatlarının tavan yaptığı nadir Sergenlerindendir. 1293 tarihli kitabesi , geometrik ve bitkisel motif dizilimleriyle Sanat ve Din Felsefesinin kaynaştığı ambardaki Mühr-i Süleyman motifi anlaşılacağı gibi, nazardan, kötü düşünceden korunma ve Tanrı'dan bereket temennisi ile ilgilidir.

Salıpazarı İlçesi, Konokören Köyü, Koçlu mahallesindeki salim ACAR'a ait konutun giriş kapısındaki uygulamada oldukça ilginçtir.19.yy sonlarında inşa edilmiş olan Ahşap konutun çift kanatlı kapısının sol kenarında beyaz boya ile yapılmış bir Mühr-i Süleyman motifi bulunmaktadır.Ancak durum bundan ibaret olmayıp, konu antik çağlardan beri bereketi simgeleyen bir mısır, Gök Tengri ile bağlamlı güneş formlu Tamga ve kökeni binlerce yıl öncesinin İslam Öncesi Türk Ongun kültürüne dayanan koç boynuzu ile desteklenmiştir.

Sonuç olarak; Mühr-i Süleyman islâm mistizmin de ve özellikle Selçuklu'lardan günümüze kadar çeşitli alanlarda sevilerek kullanılan bir motif olmakla birlikte onu oluşturan üçgen formu İslam Öncesi Türk Mistizmi'nin gizemli öğelerinin ifadesi olarak süsleme başta olmak üzere pek çok alanda kullanılmıştır. Nazar ve kötü ruhtan korunma temelli bu düşünce Yaratıcıya sığınma O'nunla bağ kurma düşüncesinin bir ürünüdür. Türk İslâm Sanatlarında kullanılan ve evveliyatı binlerce yıl öncesine dayanan birbirini tekrar eden girift geometrik formların ve çarkıfelek motiflerinin de benzer işlevleri olduğu kaçınılmazdır.

akasyam haber

Özel Haber Kaynağınız...

www.akasyamhaber.com

METROPOLLERDE Kent Kimliği Yoktur

BÜTÜNŞEHİR

Akasyam Haber

Samsun'da yayın yapan Bütünşehir dergisi, 2. Yalına girerken 2. İstişare toplantısını Atakum Belediyesi Sosyal Tesisleri Tuğra Salon'da gerçekleştirdi.

Toplantıya Atakum Belediye Başkanı İshak Taşçı, Atakum Belediye Meclis Üyesi Adnan Öz, Eğitim Bir Sen İl Başkanı Nejdet Güneysu, Samsun Milli Eğitim Müdürü Aytekin Girgin, Çalık YEDAŞ Genel Müdürü Nurettin Türkoğlu, Yazar ve program yapımcısı Selahattin Yusuf, Bütünşehir Dergisi Genel Yayın Yönetmeni Recep Yazgan, Editörü Tevfik Demir, Yayın Kurulu; Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, Prof. Dr. Yavuz Bayram, Yard. Doç. Dr. Cem Gençoğlu, İbrahim Tokel, Mustafa Karaosmanoğlu, Derginin yazarları Seyfullah Gül, Mehmet Köseoğlu, İzzet Acarel, Yüksek Mimar ve Şehir Plancısı Embiya Sancak, Şahin Köktürk, Ali Korkmaz, Prof. Dr. Cafer Sadık Yaran, Prof. Dr. Fahri Sakal, İşadamı – Eğitimci Hüsamettin Soyak, Kemal Orhan Eğrikaya, Uğur Ofset Sahibi Tuncay Bulut, Bütünşehir Dergisi Reklam ve Dağıtım Sorumlusu Yasin Kurt katıldı.

İKİNCİ YILDA HEP BİRLİKTE

Toplantının açılış konuşmasını yapan Bütünşehir Dergisi Editörü Tevfik Demir, derginin ikinci istişare toplantısı geniş bir katılımcı ve davetlilerle birlikte yapıyor olmaktan duyduğu memnuniyeti dile getirerek, bir yıl içerisinde 10 sayı yayınlanmış olmanın başarısıyla ikinci yıla girdiklerini, derginin ilk sayısından bu güne kadar, gerek yazılarıyla, gerekse maddi

ve manevi olarak destek veren herkese teşekkür ederek ikinci yılda derginin muhteva olarak daha iyi bir şekilde yayın hayatına devam etmesi için çalışacaklarını kaydetti.

FARKLI FİKİRLERİN KALESİ

Daha sonra söz alan Yazar ve televizyon yapımcısı Selahattin Yusuf, Samsun'un bir metropol olarak nispeten İstanbul'a yakın olmasına rağmen fikri olarak böyle olmadığını, bu tür dergi çalışmalarının bu açığı kapatmak için bir zaruret olduğunu dile getirdi. Dergilerin farklı fikirleri bir araya getirmesi bakımında da çok önemli bir vazifeyi yerine getirdiğini de sözlerine ekleyen Yusuf, Bütünşehir Dergisi'ne yayın hayatında başarılar diledi.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Felsefe Din Bilimleri Öğretim Görevlisi Prof. Dr. Cafer Sadık Yaran konuşmasında derginin muhteva olarak zenginleşmesi için çeşitli alanlarda araştırma ve inceleme yaptığını dile getirerek, derginin Samsun'un meşhur isimlerini tanıtıcı bir görev de icra etmesi gerektiğini kaydetti.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı Prof. Dr. Şahin Köktürk ise, Derginin Samsun'un folklorik kültürüne daha fazla ilgili göstermesi gerektiğini kaydederek Samsun Türküleri ve Samsun yemekleri-

Yazar ve televizyon yapımcısı Selahattin Yusuf, Samsun'un bir metropol olarak nispeten İstanbul'a yakın olmasına rağmen fikri olarak böyle olmadığını, bu tür dergi çalışmalarının bu açığı kapatmak için bir zaruret olduğunu dile getirdi.

nin Samsun'un bir zenginliği olarak ele alınması gerektiğini kaydetti.

Bütünşehir Dergisi ve Akasyamhaber Yazarı Dr. Ali Korkmaz, derginin şehir hayatına ve yaşayan değerlerine ölmeden önce gerekli önemi vermesi gerektiği konusuna değindi.

YEDAŞ'IN KSS POLİTİKASI SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

Daha sonra söz alan Çalık YEDAŞ Bölge Müdürü Nurettin Türkoğlu ise,

Çalık YEDAŞ'ın yönetim politikası olarak kurumsal sosyal sorumluk anlayışıyla sürdürülebilir olmaya önem verdiklerini ve Bütünşehir Dergisi'nin geçmişi geleceğin bir devam olarak gördüğü için sürdürülebilirlik politikası bakımından önemli bir görev yerine getirdiğini kaydetti.

Türkoğlu, YEDAŞ'ın sponsorluk anlayışının olmadığını bu tür destekleri sürdürülebilirlik strateji gereği yaptıklarını, Bütünşehir Dergisi'nin diğer dergilerden farkının ilk sayısından itibaren gözler önünde olduğu için dergiyi bölgelerindeki bütün YEDAŞ kurumlarına tavsiye ettiklerini de sözlerine ekledi.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Öğretim Görevlisi Prof Dr. Cevdet Yılmaz, derginin muhtevasının daha güncel olabilmesi için ilçelerden yazarların yazılarına da yer vermesi gerektiğini, üniversitedeki araştırma, tez ve doktora çalışmalarının birer sayfa özetinin verilebileceğini vurguladı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Yavuz Bayram ise, Bütünşehir Dergisinin sadece yirmi yıl öncesinin değil yirmi yıl sonrasının da dergisi olması gerektiğini kaydederek, dergide Samsun'a dair deneme yazılarının ve şiirlerin de yer alması gerektiğini belirtti.

SAMSUN BİR ARA İSTASYON GİBİ

Samsun Milli Eğitim Müdürü Aytekin Girgin, Samsun'un bir ara durak bir istasyon gibi görüldüğünü, Samsun'da görev yapanların emekliliklerinden sonra Samsun'da kalmayı düşünmediklerini kaydederek, Samsun'un kimlik sıkıntısının olduğunu sözlerine ekledi.

Milli Eğitim Müdürlüğü AR- GE birim sorumlusu İbrahim Tokel ise Bütünşehir Dergisi'nin bir tarih dergisi olmasının önüne geçilmesi gerektiğini kaydederek, şehir hayatının temel felsefesini anlatan yazıların da olması gerektiğine vurgu yaptı.

Daha sonra söz alan Şair Mimar Mustafa Karaosmanoğlu da, Samsun'un hafızası olmayan bir şehir olduğunu bu tür dergilerin şehrin hafızası görevini ifa ettiğini kaydetti.

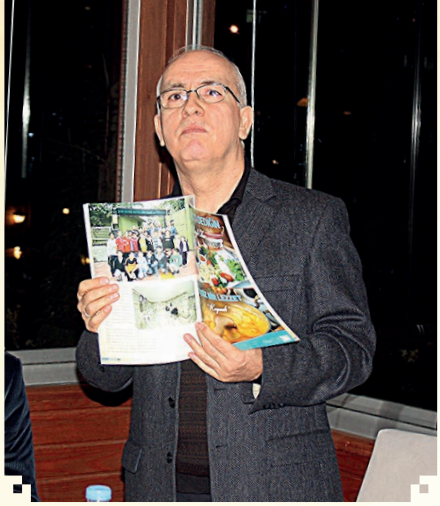

METROPOLLERDE KENT KİMLİĞİ ZORDUR

Yüksek Mimar- Şehir Plancısı Embiya sancak, metropol şehirlerde şehir kimliğinden bahsetmenin zor olduğunu belirterek, İstanbul'da kimsenin İstanbulluyum demediğini bunun da tartışma meselesi olmadığını belirterek, eski kenti koruyarak yeni kentin oluşumuna gidilmesi gerektiğini kaydetti.

Toplantının kapanış konuşmasını yapan Atakum Belediye Başkanı İshak Taşçı ise, Bütünşehir Dergisi'nin 2. İstişare toplantısına ev sahipliği yapmaktan duyduğu memnuniyeti dile getirerek, kentlerdeki farklılıkların aynı zaman birer zenginlikleri olduğunu, Samsun'un kimliğinin oluşmasındaki zafiyetleri Atakum ilçesinde gidermeye yönelik çalışmalar yaptıklarını, hemşeri derneklerinin kendi kültürlerini yaşatabilmeleri için onlara imkan sağladıklarını kaydetti.

Osmanlı Arşiv Belgelerinde

1915'te Sevk Edilen Canikli Ermeniler

Ercan YALÇIN / Tarih Uzmanı

Artan asayişsizlik sorunu ise beraberinde Ermenilerin zorunlu göçünü doğuran en önemli etkenlerden biri oldu. Canikli Ermeniler de göç kafileleri içerisinde yerlerini aldılar.

2015 yılının son günlerinde Samsun'da çok önemli bir sempozyum gerçekleştirildi. İlkadım Belediyesi bünyesinde ve Prof. Dr. Bünyamin Kocaoğlu koordinatörlüğünde gerçekleştirilen "Tarihte Ermeniler ve Ermeni Meselesi" adlı sempozyuma hem Türkiye'den hem de dünyanın çeşitli ülkelerinden bilim insanları katılarak tebliğlerini sundular. Biz de sempozyumda Canik'te yaşayan Ermenilerin nüfus olarak varlıklarını ve 1915'te sevk edilenlerin ilk kez sunulan belgeler ışığında nüfus istatistiklerini ortaya koyduk. Daha çok okuyucuya ulaşmak mahiyetinde Samsun için önemli bir kültürel değer olarak yayınlanan Bütünşehir dergisinde bildirimizin özeti niteliğinde bu verilerden bahsetmek istiyoruz.

Bilindiği üzere, Osmanlı Devleti 1914 yılında dünyada patlak veren genel bir savaşın içerisinde yer aldı. Savaş neticesiyle Osmanlı tebaası içerisinde bir takım etnik ve dini temelli ayrışmalar hız kazandı. Artan asayişsizlik sorunu ise beraberinde Ermenilerin zorunlu göçünü doğuran en önemli etkenlerden biri oldu. Canikli Ermeniler de göç kafileleri içerisinde yerlerini aldılar.

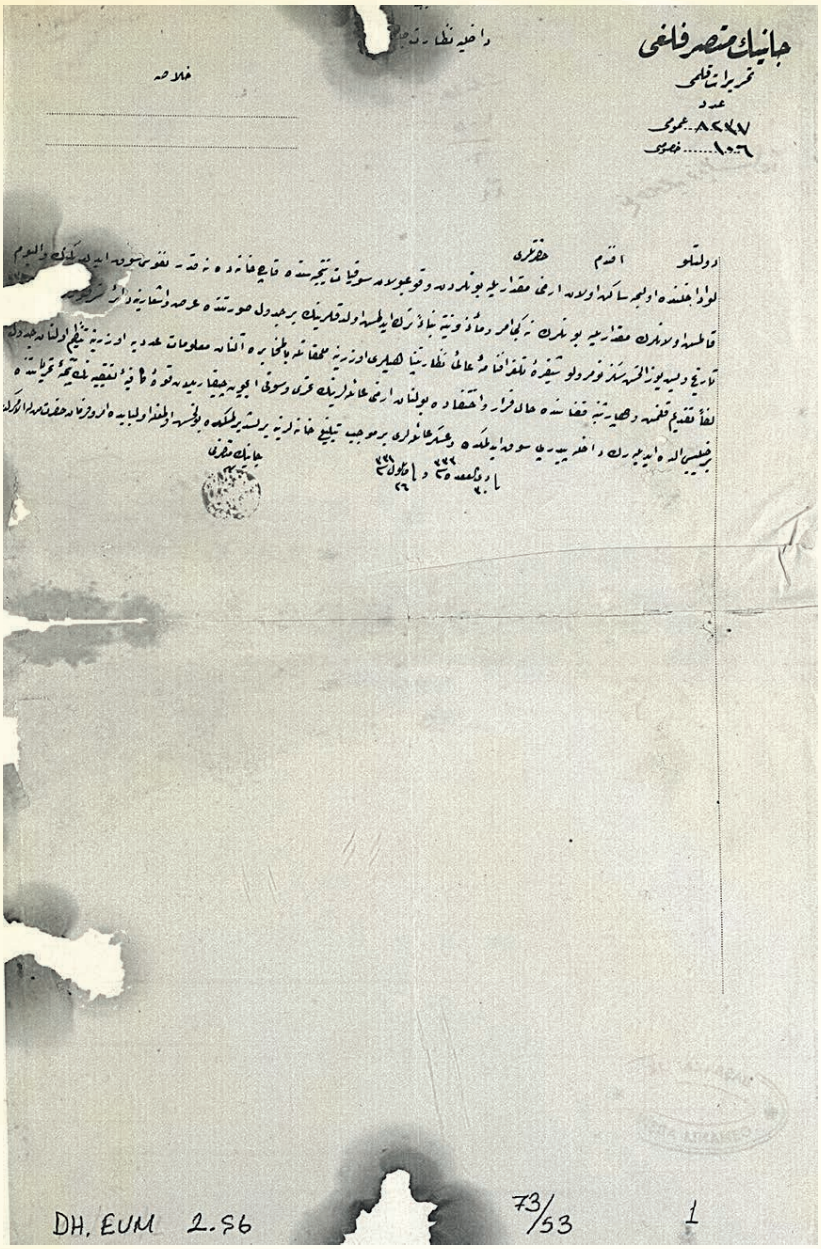

Samsun Müze Müdürlüğü-9/1/1979 Env.No'lu Kama ile 10/4/1981 Env. No'lu Dua Taşı

Canikli Ermenilerin Sevki

Canik Sancağı'na dair, Ermenilerin sevklerine ilişkin ilk girişim, Dahiliye Nezâreti İskân ı Aşâyir ve Muhacirîn Müdüriyeti'nin 24 ve 28 Haziran 1915 tarihli telgraflarıyla Canik Mutasarrıflığı'nda sevke tabi tutulacak Ermeni nüfusu hakkında, bu zamana dek nerelerin sevkiyatına başlandığı ve nerelere hangi yollardan sevk edildiğine dair Ermeni nüfusu hakkında bilgi istemesiyle gerçekleşmiştir.

4 Temmuz'da Dahiliye Nezareti; Mutasarrıflıktan, Liva'da bulunan ve ihrac edilecek Ermenilerden komiteci olanlar ile yine hükümetçe muzır görülen kişilerin aileleriyle birlikte uzaklaştırılmalarını istemiştir. Bunun yanında kendi işleriyle meşgul bir vaziyette bulunan tüccar ve esnaftan kişilerin liva içerisinde kalmakla beraber kasabalarının değiştirilmesi emredilmiştir.

Canik'ten sevk edilen Ermeniler ile ilgili olarak ulaşılan belgelere göre ilk sevkiyat hareketinin 13 Temmuz 1915 tarihinde, Samsun'da bir türlü emniyet altına alınamayan 200 civarında Ermeni askerin sevki ile başladığı görülmektedir. Bu 200 askere ek olarak mülki makamlarca sakıncalı görülmelerinden dolayı Samsun mıntıkasındaki üç amele taburlarıyla terzihane ve inşaatlarda istihdam edilen 305 Ermeni'nin askeri müfreze muhafazasında Ünye'den Tokat'a ve sonrasında da yol hizmetinde çalıştırılmak üzere Sivas'a gönderilmesiyle gerçekleşmiştir.

Canik'teki Ermeni sevkiyatına dair diğer bir bilgi ise 11 Şubat 1916 tarihinde Zor Mutasarrıfı Su'âd Bey'in Dahiliye Nezareti'ne gönderdiği telgrafta ortaya konmaktadır. Su'ad Bey telgrafında İzmit ve Samsun'dan Zor'a 400 Ermeni nüfusun geldiğini belirtmektedir.

1915'te Sevk Edilen Canikli Ermeni Nüfusu

Samsun'da zorunlu göç uygulamaları başlar başlamaz Dahiliye Nezareti, sevk olunan Ermenilerin nerelerden nerelere sevk olunduğu ve sayılarıyla ilgili Canik Mutasarrıflığından bilgilerin her daim gönderilmesini istemiştir. Dahiliye Nezareti'nin bu istekleri dolayısıyla Canik Mutasarrıflığından Dahiliye Nezareti'ne, Livâ içerisinde daha önce yerleşik olan Ermeni sayılarıyla bunlardan sevkiyat neticesinde kaç haneden ne kadar nüfus sevk edildiğinin ve yine ne kadar nüfus kaldığının miktarıyla ilgili olarak bir cetvel hazırlanarak nezarete gönderilmiştir.

9 Ekim 1915 tarihinde gönderilen cetvele göre -7 Ekim tarihi itibariyle- sevk esnasında defterlerden ve kazalardan alınan bilgilere göre Canik'ten sevk olunan ve ardından Canik'te kalan Ermeni nüfus şöyleydi:

Kazası	Esna-yı Sevkde Mevcud Olan Ermenilerin		Mürettebelerine Sevk Olunanların		Sevk Edilmeyenlerin	Mülâhazât
	Hânesi	Nüfusu	Hânesi	Nüfusu	Nüfusu	
Samsun	754	4.079	751	3.780	299	Sevk edilmeyen iki yüz doksan dokuz nüfus asker aileleriyle Protestan ve Katolik mezheblerine mensub nisvândan ve esna-yı sevkde velileri tarafından Rum hânelerine terk olunup bilâhare elde edilen nisvân ve sıbyândan ve erbâb-ı ticaret ve san'atdan ve hüsn-i hâl ashâbından olmalarına mebnî alıkonulan üç aileden ibaretdir.
Ünye	972	6.348	886	6.051	297	Sevk edilmeyen 297 nüfus ma'lûl ve kimsesizler ile asker aileleri olup civar İslâm köylerine tevzî' ve taksim edilmek suretiyle yerleşdirilmişdir.
Bafra	381	1.793	380	1.784	9	Sevk edilmediği işaret olunan dokuz nüfus Bafra Reji Müdürü Apik Efendi'nin ailesi olup Katolik olduğu cihetle ol bâbdaki emrine tevfikan sevkinden sarf-ı nazar...mûcebince tahvîl-i memuriyeti için bir ay terhis olunmuşdur.
Terme	438	2.695	403	2.452	193	Kalanlardan 193 nüfus asker aileleri ve mütebâkîsi çocuk ve nisvândan ibaret olup köylere taksim edilmişdir.
Çarşamba	1.615	11.393	1.615	10.464	979	Kalmış olanlar bir emir ve me'zûniyete binâen terk edilmiş olmayıp esna-yı sevkde kendileri Rum köylerine ve civar ormanlara firar ile ihtifâ etmelerine mebnîbi't-taharrî peyderpey toplatdırılarak emsali vechile sevk ve i'zâmlarına devam edilmekdedir.
Fatsa	194	1.145	194	945	200	Kalmış olanlar ma'lûlînden ve sıbyândan ibaretdir.
Yekûn	**4.351**	**27.453**	**4.229**	**25.476**	**1.977**	

Kaynak: Başbakanlık Osmanlı Arşivi, DH. EUM. 2. Şb, Nr.73/53-1

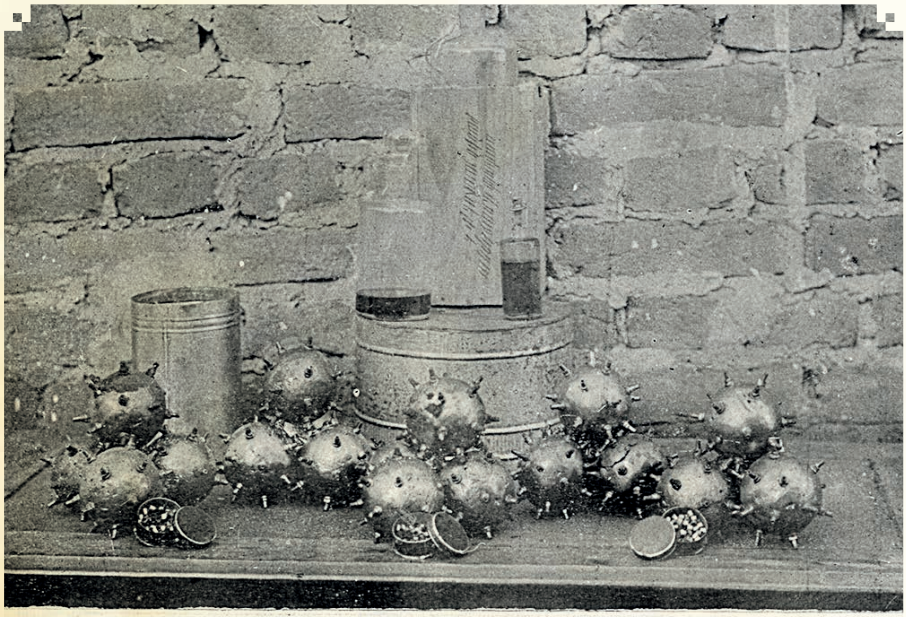

وثیقه نومرو ۸۳ : صامسون ارمنی کلیساسی زمیننده طوپراقده اجرا اولنان حفریات نتیجه‌سنده چیقاریلان یکرمی عدد ال بومباسیله قاپسول وبومبا اجزاسی
[صندوق‌ی اوزرینه صامسون ارمنی مرخصه‌خانه‌سنه یازلمش ومرخصه وساطتیله خارجدن صامسونه ادخال اولنمشدر!]

Samsun Merkez Ermeni Kilisesi zemininde bulunan bombalar ve mühimmatları

Kaynak: Ermeni Komitelerinin A'mal ve Harekât-ı İhtilâliyyesi İlan-ı Meşrutiyetten Evvel ve Sonra, Matbaa-i Amire, İstanbul, 1332.

Dahiliye Nazırı Talat Bey'in çok sonraları ortaya çıkan sevk ile ilgili istatistiklerine göre ülke genelinde toplam sevk olunan Ermeni nüfus 924.158 olarak verilmektedir. Çeşitli vilayet ve sancakları kapsayan bu sayı içerisinde Canik Sancağı'ndan sevk olunan Ermeni nüfus da 26.374 olarak kaydedilmiştir. Yukarıda 1915 yılının Ekim ayına ait arşiv vesikalarına göre bu sayı 25.476 olarak kaydedilmiştir. İki istatistiki veri dikkate alındığında sayıların birbirine çok yakın olduğu fark edilecektir. Öyle ki Talat Bey'in notlarının 1915-1916 yıllarını kapsadığı göz önünde tutulursa kendisinin kaydetmiş olduğu rakamın daha fazla çıkması normaldir.

Talat Bey sevk ile ilgili tuttuğu notlarında sevkin vilayet ve livalara göre yalnızca sayılarını vermekle kalmayıp hangi vilayet/livada ne kadar yerli/yabancı Ermeni nüfusu bulunduğu ve bu yabancı Ermenilerin hangi vilayet/livaya bağlı olduğunun da istatistiğini ortaya koymuştur. Bu istatistiki verilere Canik Sancağı açısından bakıldığında; Bolu Mutasarrıflığında 2, Karesi Mutasarrıflığında 1, Sivas Vilayeti'nde 128, Kastamonu Vilayeti'nde 4, Aydın Vilayeti'nde 21, Suriye Vilayeti'nde 7, Zor Mutasarrıflığında 9 ve Halep Mutasarrıflığında 6 olmak üzere başka vilayet ve livalardan tehcir olunan Canikli toplam Ermeni sayısı 178'dir.

Canik Sancağı'ndan sevk edilen Ermeni nüfusu olarak yukarıda beyan edilen 25.476 kişilik nüfus ertesinde, Prof. Dr. Nedim İpek'in yayınladığı 1918 yılına ait Dahiliye

Samsun'da Ermeni Mahallesi
İstanbul Patrikhanesi'ne bağlı psikoposluk merkezinin bulunduğu mahallede Surp Nigoğayos Kilisesi, Nersesyan Mektebi ve bir Ermeni tiyatrosu yer alıyordu.
Kaynak: Orlando Carlo Calumeno Koleksiyonu'ndan Katpostallarla 100 Yıl Önce Türkiye'de Ermeniler, Bir Zamanlar Yay., İstanbul, 2005, s.210.

Nezareti Sicill-i Nüfus İdare-i Umumiyesi Kalemi nüfus istatistiğine göre Canik Sancağı'nda 26.997 Ermeni'nin bulunuyor oluşu, Ermenilerin sevk edildikleri yerlerden tekrar Canik'e geldikleri gibi bir durumu akla getiriyor.

Her ne kadar bahsedilen nüfusun bir kısmı daha önce Canik'te yerleşik olan Ermeni nüfustan oluşsa da rakamın bu raddeye ulaşmasında, Kafkasya'dan Rusların desteğiyle göç ettirilen Ermenilerin etkisi olabileceği ihtimali yüksektir. Öyle ki bu hareketler 5 Ocak 1916 tarihinden itibaren haber alınmış ve Dahiliye Nezareti'nden; "Rusya Hükümeti tarafından Müslüman pasaportu verilen Kafkasyalı Ermenilerin Memalik-i Osmaniye'ye gönderilme teşebbüsünde bulunulduğu" haber verilerek dikkatli olunması salık verilmişti.

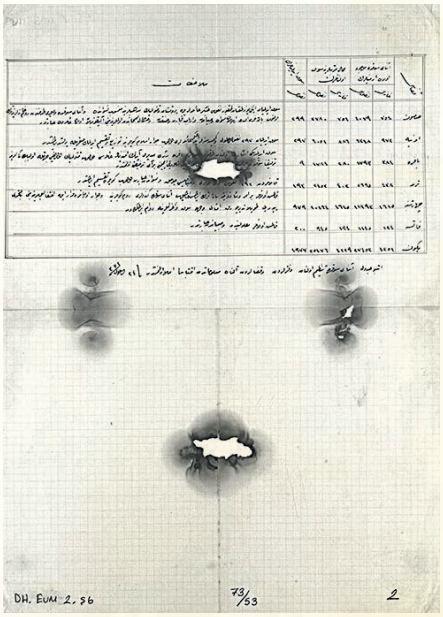

Kaynak: Başbakanlık Osmanlı Arşivi, DH. EUM. 2. Şb, Nr.73/53-2

Sonuç olarak, Osmanlı Devleti'nin çöküş yılları aynı zamanda ülkede Ermeni komitelerinin faaliyetlerini artırdığı yıllar oldu. Bu bağlamda Canik bölgesinde de Ermeni komitecilerinin faaliyetleri hem silah ve mühimmat sevkiyatı hem de terör faaliyetleri olmak üzere gün geçtikçe artış gösterdi. Ülke genelinde ortaya çıkan bu durum, beraberinde Ermenilerin zorunlu sevkini gündeme getirdi ve Canik Sancağı da Ermeni nüfusun yaşadığı bir bölge olması neticesiyle

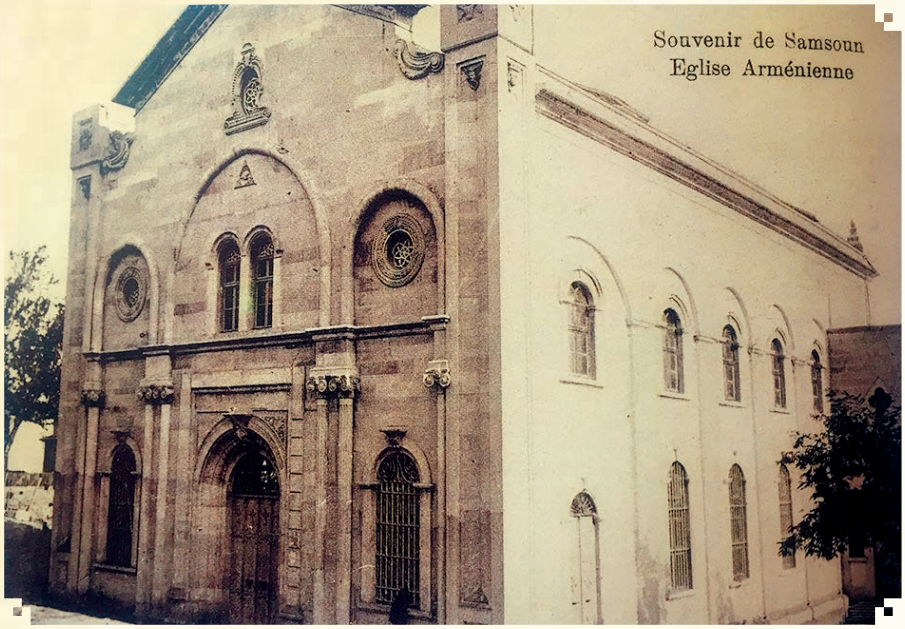

İstanbul Patrikhanesi'ne bağlı psikoposluk merkezinin bulunduğu Ermeni Mahallesinde Surp Nigoğayos Kilisesi

Kaynak: Orlando Carlo Calumeno Koleksiyonu'ndan Katpostallarla 100 Yıl Önce Türkiye'de Ermeniler, Bir Zamanlar Yay., İstanbul, 2005, s.210.

Bafra'da kız ve erkek öğrencilerin birlikte eğitim gördüğü Torkomyan Mektebi ve arkasında Surp Garabed Kilisesi
Kaynak: Orlando Carlo Calumeno Koleksiyonu'ndan Katpostallarla 100 Yıl Önce Türkiye'de Ermeniler, Bir Zamanlar Yay., İstanbul, 2005, s.219.

sevk faaliyetleri içerisinde yer aldı. 1915'in 20 Haziran tarihi itibariyle gelen emir arkasından Canik'te sevk çalışmaları başladı ve ilk sevkiyat 13 Temmuz 1915 tarihinde yapıldı. Canik Mutasarrıflığı'ndan 9 Ekim tarihinde gönderilen istatistiklere göre; ihraç emrinin geldiği 20 Haziran 1915 tarihinden 7 Ekim 1915 tarihine kadar toplam 25.476 Canikli Ermeni nüfus sevke tabi tutuldu. Canik dışarısında bulunan ve bu bölgelerden sevke tabi tutulan Canikli Ermeni sayısı ise 178'di.

9 Ekim 1915 tarihinden sonra Canik'ten ne kadar Ermeni'nin sevk edildiğine dair yalnızca 11 Şubat 1916'da İzmit ve Samsun'dan Zor'a 400 Ermeni'nin sevk edildiğini takip edebiliyoruz. Bu 400 Ermeni içerisinde ne kadarının İzmitli, ne kadarının Canikli Ermeni olduğu konusunda herhangi bir bilgiye rastlamadık. Ancak şu bir gerçek ki 7 Ekim 1915 tarihinden sonra da bir takım Canikli Ermeni sevke tabi tutulmuştur. Ortaya çıkacak yeni belgeler neticesinde durumun aydınlığa kavuşacağı kanaatindeyiz.

Mutasarrıflığın verdiği bilgiye dayanarak sevk edilen 25.476 Ermeni'nin arkasından, Nedim İpek'in ulaştığı "Dahiliye Nezareti Sicill-i Nüfus İdare-i Umumiyesi Kalemi"ndeki verilere göre, 1918 yılında Canik'teki Ermeni nüfusu 26.997 Gregoryen ve 261 Katolik olmak üzere 27.258'dir. Bu verilere göre sevke tabi tutulan Canikli Ermenilerin ya hemen hemen tamamı Canik'e dönüş yaptı, ya Canik'te sevk sonrası oluşan Ermeni nüfus başka bölgelerden gelen Ermeni göçleriyle oluştu, ya da Canik'ten bahsedildiği oranda bir sevk gerçekleştirilmedi. Bunlara ek olarak ve son seçenek olarak ise, ki kanaatimiz bu yönde- Canik'ten sevk olunan Ermeni nüfusunun bir bölümü -sevk olunan Ermenilerin sevk edildikleri bölgelerine geri dönebilecekleri durumu ortaya çıktığında- yeniden Canik'e geldiler. Bu Canikli ve Canik'e dönüş yapan Ermenilere ilave olarak, Rusların teşvikiyle Kafkasya'dan ve diğer bölgelerden gelen Ermenilerle söz konusu olan 1918 yılına ait Ermeni nüfusu ortaya çıktı.

Samsun'un Yeni Vitrini
TEKKEKÖY

Tekkeköy Belediyesi, Tekkeköy'ün 2016 yılının öncelikli sorun ve ihtiyaçların tespiti ile bu tespitler çerçevesinde planlanacak çalışmaların belirlenmesi için istişare toplantısı yaptı.

Büyükşehir Belediye Başkanı Yusuf Ziya Yılmaz toplantının başında yapmış olduğu konuşmada 2016 yılı içerisinde Tekkeköy de planlanan projeler ve yatırımlar hakkında bilgi verdi. Başkan Yılmaz "Tekkeköy'ü Samsun'un vitrini olarak gördüğünü bu yüzden havaalanından şehir merkezine uzanan Atatürk bulvarının Tekkeköy'e ve Samsun'a yakışmadığını yol kenarlarındaki çarpık yapılaşmanın Tekkeköy'ün imajını zedelediğini, Fuar ve Kongre Merkezimizin,Yasardoğu kapalı spor salonumuz ve bitmek üzere olan şehir stadımızın da bu bölgde olması Samsun açısından tekkeköy'ün önemini iki kat daha arttırdığını bu yüzden yol üzerindeki bu çirkin görüntülerin olmaması gerektiğini" söyledi.

Tekkeköy Belediye Başkanı Hasan Togar ise "Büyükşehir Belediye Başkanımız Yusuf Ziya Yılmaz'ın önderliğinde gerçekleştirdiğimiz bu toplantıda Tekkeköy'ün yarınları için önemli kararlar alındı. Geçtiğimiz 23 ay içerisinde Tekkeköy'deki değişim büyüyerek devam etti. Yıllardır çözülemeyen imar sorunlarını, altyapı sorunlarını ortadan kaldırmanın sevinci içerisindeyiz. Bitmek üzere olan ana caddemiz ile ilçemiz yeni bir kimliğe ve çok daha modern bir görünüme kavuştu. 2016 yılının hedeflerimize ulaşmada bir fırsat yılı olması için var gücümüzle tüm personelimiz ile dur durak bilmeden çalışmaya devam edeceğiz" diye konuştu.

OTUZLARDA SAMSUN'DA AFETLER

Prof. Dr. Fahri SAKAL

Yağmurlu mevsimlerde sıfıra yakın kod farkından dolayı ovada su tahliyesi mümkün olmadığından bu bataklıklar çevre köylere doğru uzamakta, müthiş bir sivrisinek kaynağı oluşturmaktadırlar.

1939 selleri:

Samsun'da 1939 Temmuz ayında iki büyük sel felaketi yaşanmış ve zarara yol açmıştı. Samsun Mebusu Necmi Salman'ın bu konuda hazırladığı bir rapor bize güzel bilgiler vermektedir. Aynı şekilde mebuslar Fahri Engin, Meliha Ulaş, Naşit Fırat ve Ruşeni Barkın da bu hususta güzel bilgiler içeren raporlar hazırlamışlardır.

Samsun bilhassa iki delta ovası ile temayüz etmiş bir tarım memleketidir. Bu ovaların deniz seviyesine yakın ve alüvyon ovalar olmasının yağışlı dönemlerde çok problemlere yol açtığı bilinmektedir. Kışın insanın ayakkabısını ayağından alan bir yapışkan çamur, yazın da kuruyup çatlayınca hayvanların çatlaklar arasında kalan bacaklarını kıran bir toprak yapısı vardır. Kışın çamurda bir köyden diğerine gitmek neredeyse imkânsız iken, yazın kurakta sulama imkânı olmadığından tarım mümkün değildir. Bu yağışlar esnasında zaman zaman yıkılan yol ve köprüler de ulaşımı engellemektedir. Ayrıca deltaların sahile yakın kısımlarında sulak ve bataklık alanlar da vardır. Yağmurlu mevsimlerde sıfıra yakın kod farkından dolayı

ovada su tahliyesi mümkün olmadığından bu bataklıklar çevre köylere doğru uzamakta, müthiş bir sivrisinek kaynağı oluşturmaktadırlar. Sıtma öteden beri yörede salgın bir hastalıktır ve çok ciddi zararlara yol açmaktadır. Hükümetin yöre halkına kinin dağıtması çok faydalı olmakla birlikte, asıl problemin kaynağı olan bataklıkların kurutulması bir an evvel Nafia Vekâletinden beklenmektedir. Vekiller raporlarında iki ovanın 1,5 milyon dekarlık alanı bataklık olduğunu ve bu alanların kanal açılarak kurutulması gerektiğini bildirmişlerdir. Milli Şef İ. İnönü'nün Samsun'u ziyaretinde kurutma işi için yüz bin lira vaat etmişti. Bu işin peşinin bırakılmaması halinde bu iki ovanın komşu illeri bile besleyeceğini belirtmişlerdir. Ayrıca ordumuzun ve ziraatımızın ihtiyacı olan büyük binek ve koşum hayvanları da bu bölgeden temin edilebilir.

Oyumca Köyünde yaptığımız sözlü tarih çalışmasında Hüseyin Çakır "Kürtün köprüsünü iki-üç defa sel götürdü. Selden sonra su çekilene kadar karşıya geçilmezdi. Yeni köprü de geç yapılırdı. Tabii ahşap köprü olurdu. 1939 da büyük sel oldu. Kürtün köprüsünü yine götürdü. Burada ambarlardaki buğdaylarımız Bafra şosesine kadar sürüklendi. Temmuz ayında idi. Sel gece olmuştu. Ambarları su kaldırmıştı." demiştir. Kurupelit ve Oyumca, eğer dere kenarı mekânlar söz konusu değilse, selden zarar görecek yerler değildir. Demek ki vatandaş ambar ve depolarını yaparken sele maruz kalacak yerlerden kaçınmayı düşünmemiştir.

Bu sel hakkında elimizde yazılı belgeler de vardır. 17 Temmuz 1939 tarihinde yağan aşırı yağışlar bahsedilen büyük sel felaketine dönüşmüş ve durumdan Hükümet haberdar edilmiştir. Bunun üzerine Dâhiliye Vekâleti Başbakanlığa şu bilgileri iletmiştir: "Pazar günü aşırı yağışların tesiriyle şiddetli bir seylaptan dolayı Mert, Kürtün, Yeşilırmak, Kızılırmak ve Apdal ırmakları taşarak çevrelerinde hasara yol açmışlardır. Kürtün üzerindeki 20 metrelik kâgir köprü tamamen yıkılmış, Samsun-Çarşamba şosesinin baş kısımları harap olmuş, demiryolu Hamzalı ve Dikbıyık mevkilerinde bozulduğundan trenler işlemez olmuştur." Samsun'un Bafra ve Çarşamba ile telefon irtibatı kesilmiştir. Mert ırmağı mansabındaki Dereler Köyü'nden "ölü Halil karısı altmış yaşlarındaki Hatice'nin cesediyle Kürtün ırmağı ağzında hüviyetleri henüz tesbit edilemeyen bir kadın ve bir çocuk cesedi" bulunmuştur. Apdal Irmağı'nda suların yükselmesiyle Dikbıyık Köyü'nü su basmıştır. Bafra'da Kızılırmak suları üç metre kadar yükselmiş, Tos köyünde eşya ve hayvanları sel götürmüş, 7 evi de su basarak zarar vermiş; tütün salaşları ve samanlıklar selden ciddi miktarda zarar görmüşlerdir. Çevredeki ekinlerin yüzde seksenini sel almış, 200 dekara yakın tütün tarlası ziyan olmuştur. Bir çocuk ve birkaç hayvan da sele kapılmıştır.

"Pazar günü aşırı yağışların tesiriyle şiddetli bir seylaptan dolayı Mert, Kürtün, Yeşilırmak, Kızılırmak ve Apdal ırmakları taşarak çevrelerinde hasara yol açmışlardır. Kürtün üzerindeki 20 metrelik kâgir köprü tamamen yıkılmış, Samsun-Çarşamba şosesinin baş kısımları harap olmuş, demiryolu Hamzalı ve Dikbıyık mevkilerinde bozulduğundan trenler işlemez olmuştur."

Bu bilgiler Başvekâlete, ilgili bakanlıklara ve Kızılay Genel Merkezi'ne de yazılmıştır.

Samsun-Bafra yolunun kapanması Parti kayıtlarına da girmiştir. Samsun Milletvekillerinin müşterek raporlarında "vilayet sahilinin en işlek yolu" ve Bafra'nın tek münakale vasıtası olan şosenin zarar görmesinden dolayı Samsun - Bafra yolu yapımının aciliyet göstermekte olduğu belirtilmiştir. İl bütçesinin kapasitesi üzerinde bir iş olduğundan hükümetin ve bazı bankaların makul bir miktar ve şartlarda istikraz vermesinin temini; ayrıca Mert ve Kürtün köprülerinin de vilayet bütçesini aşan masraflarından dolayı Nafia Vekâleti bütçesinden beton olarak yapılması yazılı talep halinde sunulmuştur.

Samsun 17 Temmuz'dan sonra 23 Temmuz 1939 tarihinde tekrar büyük bir sel felaketine maruz kalmıştır. Mert ve Kürtün ırmakları, Bafra'da Kızılırmak ve Çarşamba'da Yeşilırmak ile Apdal ırmakları taşarak çevrelerini sel suyu altında bırakmışlardır. Seller nedeniyle sekiz can kaybı olmuş, 42 hayvan zayiatı olmuş, 6 adet köprü yıkılmış, Çarşamba yolunda trenler işleyemez hale gelmişti. Bafra'da 3 metre yükselen Kızılırmak çevredeki eşya ve hayvanları önüne katmış, tütün salaşları ve samanlıkları su basmıştır. İkinci selden sonra tütünlerde küllenme ve mozaik hastalığı oluştuğuna dair haberler ve şikâyetler de Ankara makamlarına iletilmiştir. Bu sellerden dolayı Kızılay sellerden zarar görenlere 2400 lira göndermiş, tütünlere arız olan küllenme ve mozaik hastalığı için fen memurları aracılığı ile halk irşat ve tenvir edilmiş; tarım faaliyetleri ve ürünlerinden zararı olan köylülerin Ziraat Bankası'na olan borçlarının tecili ve yeni kredilerin açılacağı Valiliğe bildirilmiştir. Yıkılan köprülerin yapımı için "hazinenin kefaleti kanuni müsaadeye bağlı" olduğu bahanesiyle "imkânsız" olduğu belirtilmiştir. Burada tuhaf bir durum karşımıza çıkmaktadır. Yatırımlar hangi kurumun ilgi alanına giriyorsa, o kurum sorumluluğu üstlenirdi. Bu iş için kanun çıkarmaya gerek olduğunu iddia etmek, halkın cehaletinden istifade ile vazifesini yapmamak demektir. Kanun çıkarmak gerekirse, bir muhalefet partisinin bulunmadığı ülkede, kanun koyucu olan TBMM'nin Tek Parti milletvekillerinden oluşan bir ülkede kanunun çıkarılmasını kim engelleyebilirdi ki?

Samsun 17 Temmuz'dan sonra 23 Temmuz 1939 tarihinde tekrar büyük bir sel felaketine maruz kalmıştır.

İl genelinde büyük bir seferberlik başlatılarak halkın da yardımıyla zararların telafisine çalışılmış olduğuna dair basında bilgiler yer almıştır. Özellikle Bafra'da Aktekke, Dededağ ve Bakırpınarı sırtlarından şehre akan derecikler oluşmuş, ayrıca Harızbeyli çayının mecrasının dolup taşması yüzünden bir mahalleyi sular istila etmiştir. Bu derecikler ve çayın mecralarının temizlettirilmesine Belediye'nin gücü yetmediğinden "Enhar-ı Sagire Kanunu"nun tatbiki suretiyle bu akarsu yataklarının temizletilmesi için şu kararlar alınmıştır: "Şehir halkından 15 yaşından büyüklerin kendi vasıtalarıyla dört gün çalıştırılması." Gücü olmayanların belgelendirmeleri için Belediye'ye başvurmaları. Mükellefiyeti nakden ifa edecek olanlar için günlük amele yevmiyesi 75 kuruştan 3 lira ödemeleri ve mükellefiyetten kaçanlar hakkında kanuni tatbikat yapılacağı duyurulmuştur.

Valiliğin yaptığı tespitlere göre durum şöyledir:

İnsan zayiatı 8 nüfustur. Hayvan zayiatı 42 baş olup, kıymetleri 1.435 liradır. Hasara uğrayan yolların uzunluğu 19.590 metredir. Yıkılan köprüler 6 adet, kıymetleri 122.490 liradır.(Belediyeye

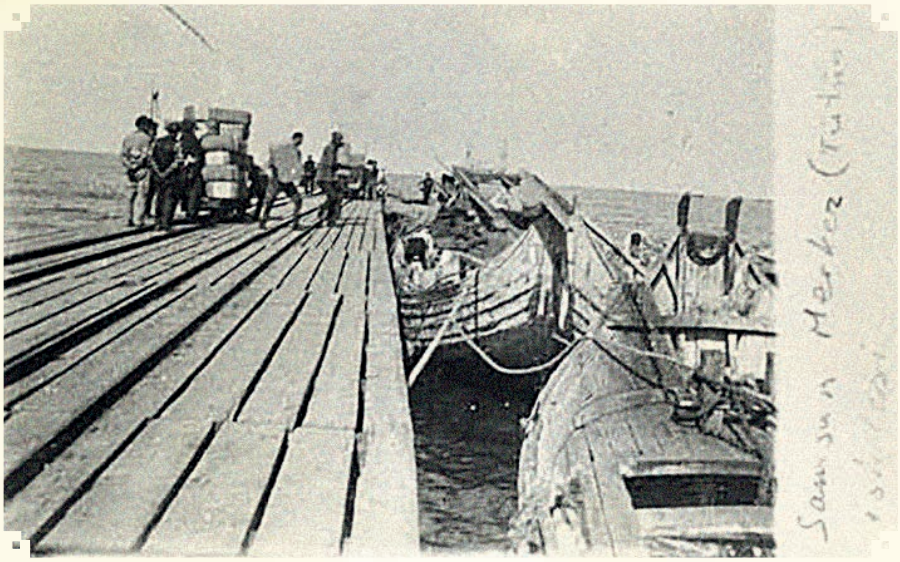

ait olanlar bu yekûnun haricindedir). Yıkılan, hasara uğrayan yapı 106 adet, kıymetleri 30.398 liradır. Tarlalarda ve ambarlardaki zarar gören mahsullerin kıymeti 1.024.593 liradır. Dükkân ve evlerdeki eşyalardaki ziyan 1.600 liradır.

Samsun'a muhtelif kurumlardan gönderilen yardımlar şöyle özetlenmiştir:

-Hilal-i Ahmer vasıtasıyla seylaptan zarar görenlere yardım olmak üzere 2400 lira gönderilmiştir.

-Tütünlere arız olan hastalığın yeni bir şey olmayıp küllenme ve mozaikten ibaret olduğu, mahalli inhisar ve fen memurları vasıtasıyla halkın bu hususta irşad ve tenvir edildiği bildirilmiştir.

-Zürraın Ziraat Bankası'na olan borçlarını tecil ederek yeni kaynaklar ianesiyle icap eden kredinin verilmesinin Samsun Ziraat Bankası'na tebliğ edildiği belirtilmiştir.

-Hasara uğrayan şose ve köprüler için yapılacak istikraza hazinenin kefaleti hususi bir kanuni müsaadeye bağlı olduğundan imkânsız bulunduğu yazılmıştır.

Alakadar Vekâletler yardım için bazı faaliyetler yapmışlardır. Ziraat Bankası: Borçların tecili ve ihtiyacı olan çiftçilere yemeklik ve tohumluk verilmesine karar verilmiştir. Hasara uğrayan şose ve köprülerin tamiri için istenen 300.000 liranın istikraz yolu ile temini, kanuni salahiyet ve mezuniyet olmadığından(!) mümkün görülmemektedir. Kızılay: 2400 lira gönderilecektir. İktisat Vekâleti: Bu işin "iştigal sahasına" girmediğini bildirmiştir. Gümrük ve İnhisarlar Vekâleti: Küllenme ve mozaik hastalığı için fen memurları halkı irşat ve tenvir edecektir. Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâleti: "Vekâletimizi ilgilendirecek madde yalnız Kızılay'dan kâfi miktarda nakdî yardım yapılmasından ibarettir ve durum Kızılay'a bildirilmiştir." Buradan anlaşılacağı üzere Hükümet ve kurumları Samsun yöresindeki sel ve fırtına felaketinden ötürü herhangi bir mali yükümlülük altına girme ve sorumluluk duyma gereği görmemişlerdir. Kızılay'a 2.400 liralık bir sorumluluk yüklemişler, Ziraat Bankası da çiftçilere –zaten görevi olan- yemeklik ve tohumluk verecektir. Bunun ötesi sorumluluklar ve ödemeler için "kanunî salahiyet" gerektiği için taleplerin karşılanması mümkün değilmiş! Sanki "kanuni salahiyeti" Tek Parti döneminde engelleyecek bir muhalefet varmış gibi… Hâlbuki bütün yasalar CHP Parti Meclisi'nde kararlaştırılıyor ve TBMM sadece bunu onaylıyordu. Bütün Tek Parti döneminde parti meclisinden gelen hiçbir kanun teklifi Meclis'te reddedilmemiştir.

Bu sellerle ilgili Mebuslar Fahri Engin, Meliha Ulaş, Naşit Fırat ve Ruşeni Barkın parti adına bir rapor hazırlamış ve Genel Sekreterliğe sunmuşlardır. Rapora göre mahsul kaybı, yol ve köprü tahribatı söz konusudur. Bafra, Çarşamba, Terme, Kavak ve Havza kazalarında yollarda, bilhassa sahil boyunca Samsun-Sinop ve Samsun-Ordu şoselerinde hasarlar vardır. Sahil mıntıkasında 19540 metre şose ve 6 köprü tamamen harap olmuştur. Ayrıca bir köprüde çatlak ve Bafra-Samsun yolunda hasarlar vardır. Bu zayiat mahalli bütçelerle telafi edilemeyeceğinden milli bankalardan 300 lira istikraz için ilgili bakanlıkların kefaletine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu konuda hazırlanan raporlardan biri aşağıya aynen alınmıştır:

"Samsun Vilayetinde iki büyük ırmağın meydana getirdiği Çarşamba ve Bafra Deltalarını büyük ve önemli bir memleket

10 Kasım 1933, büyük fırtına'da boğulan bir motorcu ve başında bekleyen asker ve denizde de fırtınanın izleri

meselesi olarak ele almak mecburiyetindeyiz.

Bir buçuk milyon dönüm kadar olan bu iki delta memleket için büyük bir servet ve sadet kaynağı olmak kabiliyetinde iken asırlardan beri Terme, Çarşamba ve Bafra kazalarını kemirmekte her sene binlerce yurttaşın erimesine ve ölmesine sebep olmaktadır. Birkaç seneden beri Sıhhiye Vekaleti sıtma mücadele teşkilatı ile ve halkın yardımı ile ufak kanallar açarak malaryayı tahdit etmeğe çalışmış ise de böyle feri teşebbüsler kati neticeler vermekten çok uzaktır. Üç sene evvel büyük şefimiz Samsun'a geldikleri vakit kendilerine bu vaziyet arz edildi. Derhal işin ehemmiyetini takdir buyurdular ve müteakip senelere sari olmak üzere 300 000 lira tahsisini vaat buyurdular.

Büyük Şefin bu iradeleri sayesinde Çarşamba Deltası'nda bu sene esaslı başlangıca şahit olduk. Nafia Vekaleti'nin ekskavatörleriyle bu sene açtırdığı altışar kilometroluk iki büyük kanal derhal binlerce hektar bataklık kuruttu. Bu büyük işin ancak böyle devam edecek makine faaliyetiyle başarılacağına kaniiz. Halkın kazmasıyla faaliyete devam edilmesi faydalı olmakla beraber bu yolda yapılacak işler ancak büyük gayenin teferruatıdır.

Deltaların tamamen kurutulması, feyizli bir hale gelmesi ve yurttaşların korkunç hastalıklardan kurtulması, muntazam bir plan dahilinde muayyen bir müddet içinde tatbik olunacak programla mümkün olacaktır. Fikrimizce iki deltada istihdaf edilecek gaye: deltalar kurudukça kazanılacak bir buçuk milyon dönüm feyizli topraktan bütün memleketi alakalandıracak büyük menfaatler bekleyebiliriz. Göçmen yerleştirmek ve birkaç vilayetimizin mahsulâtına muadil hububat ve sair mahsulât almak gibi düşünceler ilk akla gelen şeylerdir. Fakat bizim fikrimizce memleketin en büyük ihtiyacını karşılayacak ve memleket müdafaasını kolaylaştıracak daha önemli bir iş var. Asırlardan beri bu deltalarda bazı müteşebbisler ufak parçaları fraktı denen parmaklıklarla çevirerek salma şeklinde hayvan yetiştirmektedir. Burada bilhassa at ve kısrak ile diğer büyük hayvanlar kendi kendilerine üremekte ve bedava yetişmektedir. Çünkü mebzul ot, ağaç ve su buralarda mahşeri bir manzara arz etmektedir. İşte deltaların husu-

siyetinden ve müsait ikliminden ilham alarak ordumuzun her nevi topçeker ve top taşır hayvanlarıyla memlekete çok lazım olan çift sürür atlarını ve ağır süvari ve nakliye hayvanlarını kâfi miktarda burada pek ucuz ve pek kolay yetiştirebiliriz. Bunun için Ziraat Vekâletiyle Nafia Vekâleti el ele vererek mühim tahsisatla yukarıda arz ettiğimiz gibi planlı ve muayyen müddetli programı yapmalı ve tatbik etmelidir. Aynı zamanda Ziraat Vekâleti şimdiden hususi eşhasa ait bataklıkları ve araziyi ucuz fiyatlarla istimlak etmeli ve deltalar kurumadan evvel bunları devletleştirmelidir. Eğer istimlak işini tehir edersek deltalar kuruduktan sonra binlerce muğlak mülkiyet iddiaları ile karşılaşacağız."

Özellikle Çarşamba Ovasında bataklıklar, taşkınlar ve sivrisineklerden kaynaklanan sıtma hastalığı gibi problemler için ova ve delta ıslahının yapılması devamlı isteniyordu. Genellikle bu talepler için "kanuni muamele lazım" diyerek, sanki kanun yapıcı müessese kendileri değilmiş gibi cevap verirlerdi. 23.12.1941 Tarihinde Samsun milletvekillerinin yazdıkları raporda limanda fırtınalı havalarda ciddi mal ve can zayiatı olduğunu, ovaların yüksek tarımsal potansiyeline rağmen, ekilemediğini, üretimin nakledilemediğini, sıtmanın halkı kemirdiğini vs. belirtmişlerdir. Bu doğrultuda devam eden problemi aşmak için Nafia Vekâleti ile yazışmalar başlamıştır: 4.2.1942 Tarihinde ovaların ıslahı ile ilgili

Özellikle Çarşamba Ovasında bataklıklar, taşkınlar ve sivrisineklerden kaynaklanan sıtma hastalığı gibi problemler için ova ve delta ıslahının yapılması devamlı isteniyordu.

CHP Genel Sekreterliğinden Nafia Vekâletine yazılan yazıya cevaben Vekil Cebesoy, Samsun Liman İnşası ile Kızılırmak ve Yeşilırmak deltalarının ıslahına dair hazırlıklardan bahsetmiştir. Liman yapımı ile ilgili bir kanun layihasının hazırlanıp Başvekâlete sunulduğunu ve henüz kanuniyet kesp etmediğini ve inşaat için lüzumlu maddelerin ecnebi ülkelerden celbi konusunun da harp yıllarının şartlarından dolayı imkânsızlığını hatırlatarak liman işine başlanmasının mümkün olmadığını ve gerekli malzemelerin temini halinde inşaata başlanacağını belirtmiştir.

Nafia Vekili Cebesoy, aynı yazıda Kızılırmak ve Yeşilırmak deltalarının ıslahı için bir su işleri programının yapıldığını belirtmiştir. "Çarşamba deltasında feyezanların önlenmesi, bataklıkların ve göllerin ıslahı işlerinin etüdüne uzun zamandır devam edilmekte olup ikmali yaklaşmıştır. Bu mevzu yakında proje sahasına sokulacaktır." Sonuçta bu çalışmalardan İkinci Dünya Harbi ortamında dışarıdan alınacak teknik ve malzeme yardımına bağlı olanların gerçekleştirilmesi gerçekten zordu. Samsun Liman projesi ancak Menderes iktidarını beklemek zorundaydı. Ancak ovaların ve deltaların ıslahı konusunda ağır aksak çalışmalar devam edip gitti. O alanlarda da işler sonraki iktidarlar dönemine sarkmıştır. Doğrusu bu iki ovanın bataklıklarının kurutulması, drenaj çalışmaları ve sulama kanallarının yapımı yanında sulak alanların da dünyadaki uygulamalar ve çevre düzeninin gereği doğrultusunda değerlendirilmesi gereklidir.

3- Samsun'da Depremler:

Samsun 1939 yılının son günlerinde Erzincan merkezli büyük bir depremin etkisine maruz kalmıştır. Samsun, özellikle iç kesimlerinde depremin verdiği zayiatla uğraştığı gibi, ayrıca Erzincan ve Tokat'a da yardımlar gönderiyordu. Özellikle fay hattına yakın olan Ladik ve Havza gibi iç kesimlerde ve Çarşamba'da bu bahane ile siyasi faaliyetlere bile ara verilmişti.

Depremden dolayı vatandaşların yapılarında olduğu gibi kamu

ve parti binalarında da tahribat olmuştu. Bundan sonra 1942 ve 1943 yıllarında meydana gelen depremler de yörede zarar ve ziyana yol açmıştır. Bu depremlerde de fay hattına daha yakın olan Vazirköprü, Ladik ve Havza'da ciddi hasarlar oluştuğunu biliyoruz. Özellikle Ladik'te 1943 depreminde çok bina yıkımı olmuş ve parti ile Halkevi'nin evrakı belediyeninkilerle birlikte bir dükkana karışık vaziyette konulmuştur. Sahil kesiminde daha az olmakla beraber yine de tahribat yapmıştır. Amasya Bölgesi Müfettişi ve Erzurum Mebusu Salim Altuğ raporunda Çarşamba parti teşkilatını parti prensiplerini yayma hususunda birkaç aydır bir şey yapmamış olmalarını "hareket-i arz felaketine maruz" kalmalarına bağlamış ve bu sebepten mazur görmüştür. Havza'da tahribat daha fazla idi. Orta Karadeniz Tokat merkezli başka bir depremi 23 Aralık 1942 tarihinde yaşamış, bu deprem Samsun'da hissedilmekle birlikte ilde etkisi ve zararları çok sınırlı olmuştur. Bu deprem sonrası Samsun'dan Tokat'a deprem yardımları gönderilmiştir. Başka bir deprem de 27 Kasım 1943 gecesi saat 02 sularında vukua gelmiştir. Samsun gazetelerinin kısa bilgiler verdiği bu deprem, Samsun yöresinde en fazla hasara yol açan felaketlerden biri olmuştur. Bu depremde gerçekleşen zayiatın ayrıntılı bir listesi Samsun Milletvekillerinin hazırladığı bir raporda verilmiştir:

"27.11. 1943 Gecesi Vuku Bulan Zelzelede Ölü, Yaralı, Bina Hasarı ve Hayvan Zayiatını Gösterir Umumî Cetvel"

	Ölü	Yaralı	Yıkılan Bina	Hasarlı Bina	At Kısrak	Sığır	Koyun Keçi	Katır Merkep
Samsun Merkez	8	6	34	121	741	1		1
Samsun Köyler			55	275				
Vezirköprü Merkez	170	94	583	678	17	65	39	11
Vezirköprü Köyler	366	116	2550	136	218	1836	1925	131
Havza Merkez		77	5					
Havza Köyler	396	614	2987	1052	226	1282	1483	68
Ladik Merkez	90	37	244	255	34	211	238	19
Ladik Köyler	313	165	1031	281	138	1517	1618	34
Bafra Merkez	8	31	592	Bafra'da yıkılan 131 samanlık ve 572 salaş yekûne dahil edilmemiştir.				
Bafra Köyler		10	43	322		11	4	
Terme Merkez			3	155				
Çarşamba Merkez	3	14	21	280				
Çarşamba Köyler	1	7	186	668		16	2	
Kavak Merkez			6	26		1		
Kavak Köyler	16	40	153	268	6	54	97	
Umumi Yekûn	1371	1158	8070	7075	633	5174	5406	283

Bu deprem hakkında Bursa Mebusu ve Samsun Bölge Müfettişi Dr. Sadi Konuk 24. 12. 1943 tarihli şu raporu yazmıştır:

"Mevzii sefalet ıstıraplar içinde hayat-ı umumiye hemen tamamen denecek halde tabii seyrini tekrar almıştır. Gıda maddesi ihtiyacı yoktur. İlk günlerden sonra bilhassa köylerde vaziyete intibak çabuk teessüs etmiştir.

Havza köyleri ve Vezirköprü kasaba ve köylerine teşmil edilen askeri el ve vasıta yardımı çok kıymetli olmuştur.

Kızılay'ın çadır, gıda maddeleri ve inşaat malzemesi yardımı itimatla emniyet ve sükûna yarayan isabetli bir dayanık olmuştur.

Mahalli idarelerce imkân ve kabiliyetlerden azami istifade edilmiş olup ufak tefek aksaklıklar istisna edilirse, netice iyi alınmıştır, denebilir.

Umumiyetle gıda maddesi yardımına hemen hemen ihtiyaç kalmamıştır. Yalnız inşaat malzemesi

yardımı ihtiyacı karşılamaktan çok uzaktır. (Yerine göre ev başına 600 gramdan 2 kiloya kadar çivi dağıtılabilmişti). Bununla beraber parasız tevziatın daha fazla tevsii ve temdidinde zaruret kalmamıştır.

Sevkiyat ve münakalenin (bilhassa demiryolu) bugünkü karışık güçlükleri kalkar, isabetli tanzim imkânı hâsıl olursa, ilgili vekâletlerle Kızılay'ın birlik elleriyle temin edilecek çivi, mamul kereste ve çimento gibi inşaat malzemesinin bedeli mukabilinde sistemli olarak arz ve teksif en yerinde yardım teşkil edilecektir. Bu maddelerin ikinci ellerin insafsız tasallutlarından uzak olarak felaketzedelere ulaştırılabilmesi devlet yardımını en kolay ve isabetli bir şekilde tecelli ettirmiş olacaktır. Bu suretle afet tahribatı kısa zamanda bertaraf olunacağı gibi parasız tevziattaki yersiz tahdit ve tevzi isabetinin azlığı gibi üzüntüler de ortadan kalkacaktır. Esasen ilk yardımlarla acil barınma tedbirlerinin mehma(?)imkân karşılanmış olması bu acele tedbirin devamına da ihtiyaç bırakmamıştır. Alakalıların bir ağızdan sözleri bu kanaati vermiştir.

Mevsim yüzünden geniş ölçüde imar kabil değildir. Fakat en lazımlı derecede barınakların temini içinde bugün tevzi edilen malzeme her cepheden kâfi derecede değildir. Hâlbuki bu malzemenin (köylüye yarar eb'atta çivi, kereste, testere, keser, kazma kürek, çimento) sühuletle ve makul fiyatlarla temini kabil olursa, felaketzede halkın servet ve satın alma durumu umumiyetle ihtiyaçlarını temine kâfidir.

Pek muhtaç bulunanlar mahdut olduğundan parasız yardım şeklinin yalnız bunlara teşmil ve devamı daha kolay ve daha yerinde olacaktır.

Köylü ve kasabalı bu isteği hemen her yerde hep birlik tekrarlamaktadırlar. Pek muhtaç bulunanlar mahdut olduğundan parasız yardım şeklinin yalnız bunlara teşmil ve devamı daha kolay ve daha yerinde olacaktır.

Mevsim sonu ilk inşaat günlerine hazır bulundurulacak olan malzemenin şimdiden teminine başlamak isabetli olduğu kadar yorgunluksuz olacaktır.

Bu hazırlık devresinde ve bu fasıladan faydalanarak bir zelzele tipi inşaat şekliyle kasaba imar planlarının çabuklukla yapılıp yârlerinde tanıtılması hareketi iyi yoldan nizamlamış olacaktır. Esasen Vezirköprü ve Ladik gibi harap olmuş kasabaların haritaları evvelden yapılmış ve hazırdır. Yalnız bir fen heyetinin işi yerinde tetkik ederek planı yapması kalmıştır. Halen küçük birer kasaba havalesinden ibaret bulunan bu iki yerin planlanması da güç olmayacak zannındayım.

Zirai durumdaki açıklığı kapatmak için hayvan zayiatı ve tohumluk yokluğunu karşılamak zaruridir. Muhtaçlara tohumluğun temini ve çift hayvanlarının tedariki için ucuz ve uzun vadeli kredi en istekli ve kısa yol olarak üzerinde durmaya değer. Tohumluğun Ofis'ten teminine kimse taraftar değildir. Çünkü bunu cins ve kalite karşılığı yüzünden zararlı bulmaktadırlar. Tohumluk bu suretle verilirse ileri sürülen sebepten ucuz fiyatla elden çıkarılacağını ve iyisinin tedarikinde güçlük çekeceklerini söylüyorlar. Mıntıkalarında para ile istedikleri nevi ve miktar tohumluk mebzulen vardır."

Bu rapordaki bilgilerden dolayı CHP Genel Sekreterliği ile bakanlıklar arasında yazışmalar ve görüş teatileri yapılmıştır. Bu cümleden olarak Ziraat Vekili R. Hatipoğlu CHP Genel Sekreteri Memduh Şevket Esendal'a yazdığı yazıda şunları belirtilmiştir: Samsun Vilayeti 'ne 750 ton buğday ile 230 ton arpa tohumluğu isteğine mukabil, 400 ton buğday ve 200 ton arpa tahsis edilmiştir. Ayrıca depremde çok zarar gören Lâdik ve Vezirköprü'de peşin para ve kredi ile dağıtılamayan 28 ton buğdayla 49 ton arpa da yine bu kazalardaki felaketzedelere 944 harmanında ofise aynen iade edilmek üzere borç olarak verilmiştir.

İşte bu afetler o dönemde Samsun'u ve hükümeti böyle sarsmış, yetersiz imkanlara rağmen halk ayakta durmaya ve acılara dayanmaya çalışmıştır.

NURETTİN TÜRKOĞLU DÜNYA KALİTE ELÇİSİ SEÇİLDİ

Karadeniz Bölgesi'nin dünyaya açılan kapısı olan Samsun'dan başlayarak, Ordu, Amasya, Sinop ve Çorum illerinde yaşayan 3 milyonun üzerinde insanın sadece yaşam kaynağı olan elektrik enerjisi ihtiyacını karşılamakla yetinmeyen YEDAŞ'a bir övünç kaynağı mektubu da Business Initiative Directions (BID) tarafından geldi. Uluslararası arenada kabul görmüş, 'lider, sürdürülebilir, kaliteli ve teknolojik' iş süreçleri ile dünya ve Avrupa üzerinde düzenlenen her platformda 'en prestijli' ödülleri ve takdirleri alan YEDAŞ, BID'nin düzenlediği 'İnovasyon, Teknoloji ve Toplam Kalite Yönetimi Kongreleri'ne, '2016-2018 Yılı Kalite Elçisi' (Quality Ambassador) unvanıyla katılacak.

"ARTIK ÖDÜL ALAN ŞİRKET DEĞİL ÖDÜL VEREN ŞİRKET OLACAĞIZ"

2013 yılında tanıştığı ve 3 yıl boyunca kurumsal ve operasyonel mükemmellik alanında 'sürdürülebilir ilişkiler' kurduğu BID tarafından 'Kalite Elçisi' (Quality Ambassador) unvanına layık görülen YEDAŞ'ın Genel Müdürü Nurettin Türkoğlu'na resmi davet mektubu gönderen BID

Başkanı Jose E. Prieto, "YEDAŞ, iş ve meslek dünyasına rol model uygulamalarıyla liderlik etmeye hazır" ifadesini kullandı.

Bu yıl dünyanın ve Avrupa'nın en büyük şehirlerinde düzenlenecek olan BID kongrelerine, '2016-2018 Yılı Kalite Elçisi' unvanıyla katılacak olan YEDAŞ Genel Müdürü Nurettin Türkoğlu, "Artık ödül alan değil, ödül veren şirket olacağız" diye konuştu.

"YEDAŞ, İŞ VE MESLEK DÜNYASINA LİDERLİK ETMEYE HAZIR ŞİRKET'TİR"

İş ve meslek dünyasına rol model uygulamalarıyla liderlik etmeye hazır olan YEDAŞ'ı, '2016-2018 Yılı Kalite Elçisi' seçtiklerini belirten BID Başkanı Jose E. Prieto, bu övünç kaynağı mektubu YEDAŞ Genel Müdürü Nurettin Türkoğlu'na gönderdi. 'İnovasyon, Teknoloji ve Toplam Kalite Yönetimi' modellerini iş süreçleriyle içselleştiren şirketleri ödüllendiren BID'nin Başkanı Prieto, iletişim kurmaktan onur duyduğunu belirttiği mektubunda, "21 Aralık 2015 tarihinde İspanya'nın Madrid Kenti'nde bir araya gelen BID Yürütme Komitesi, YEDAŞ'ı, 2016-2018 yılları arasını kapsayan dönem için 'Kalite Elçisi' olarak temsil etmesine karar vermiştir. Sayın Türkoğlu, 2016 yılında Cenevre, Frankfurt, Paris, Madrid, Londra ve New York şehirlerinde gerçekleşecek olan İnovasyon, Teknoloji ve Toplam Kalite Yönetimi Kongreleri'nde, Mükemmellik Nişanı'na sahip '2016-2018 Yılı Kalite Elçisi' olarak davet edilmiştir. Bu atama 'Sürdürülebilir Kalite' uygulamalarınızın analiz, geliştirme, ölçüm ve kontrol edilmesinde öncülük edecektir ve yine bu atamayı mükemmelliğin bir işareti olarak görmenizi isterim" şeklinde konuştu.

"YEDAŞ, ÜLKEMİZİ HER ALANDA GURURLA TEMSİL EDİYOR"

YEDAŞ Genel Müdürü Nurettin Türkoğlu şunları söyledi: "Kalite, Liderlik, Teknoloji ve Sürdürülebilirlik' anlayışını yönetim modeliyle içselleştiren şirketleri ödüllendiren Business Initiative Directions (BID) tamamen bağımsız bir kuruluş. 2013 yılında tanıştığımız BID tarafından Uluslararası Mükemmellik ve İş Prestiji Ödülleri'nde Altın, Platin ve Elmas Tacı Ödülleri'ne layık görülen şirketimiz, artık ödül alan değil, adayları ödüllendiren, 'kalitenin elçisi' unvanına sahip olmuştur."

Geçen yıl 'BID Komite Üyesi', bu yıl da '2016-2018 Yılı Kalite Elçisi' seçilen Genel Müdür Türkoğlu sözlerini şöyle tamamladı: "Dünya üzerinde hizmet kalitesinde dünya standartları ile uyumunu belgeleyen şirketlere bu ödüllerin verilmesinde artık söz sahibiyiz. Bu unvana sahip ülkemizde başka bir şirket yok. Bu haklı gurur hem YEDAŞ için hem de ülkemiz için bir övünç kaynağıdır. Vizyonumuzda vurguladığımız gibi gerek kurumsal gerekse de operasyonel mükemmellik alanındaki pozitif enerjimizin meyvelerini topluyoruz."

Karadenizden Dünya Ya Açılan Bir Köprü

ETL ENGLISH ACADEMY

Samsun da Yabancı Dil Eğitimi hakkında daima ilkleri getiren;Kaliteli eğitim ve hizmet yanısıra;Yurtdışı eğitim fırsatlarını güvenilir bir şektilde Karadenizde yaygınlaştırmakta öncü bir kuruluştur ETL.

ETL ENGLISH ACADEMY ve ETL YURTDIŞI EĞİTİM HİZMETLERİ şirketimiz 2000 li yılların başından itibaren İngiltere ve Türkiye de hizmet vermeye devam etmektedir. Kurulduğu ilk günden beri geleneksel eğitim yöntemlerine değil; dilin kültürler arasındaki iletişimi sağlayan bir köprü olması sebebiyle öğreniminin de işlevine uygun yapılmasıyla mümkün olacağına inanmış Türkiye – İngiltere merkezli bir dil eğitim kurumudur.

Eğitim, Truzim, Konaklama, Restaruant hizmetlerini gerçekleştirmekte olduğumuz Türkiye ve İngiltere Londra merkezli işletmelerden oluşan şirketimiz 16 yıllık bir deneyime sahiptir.

Samsun da İnglizce, Almanca, Rusça başta olmak üzere dil eğitimi veren ETL ENGLISH ACADEMY artık bir okul statüsüne erişmiş ;Yurtdışı Eğitim Danışmanlığı ve bununla bütünleştirdiği İngilterdeki; Konaklama, restaurant, transfer hizmetleri alanındaki tüm deneyim ve kaliteli hizmetini 7/24 müşterilerine sunmaktadır.

Yurt içinde vermiş olduğumuz yabancı eğitimi yanısıra;alınan dil eğitimini, pratik anlamda kazanımlar sağlamak ve öğrenilen dilin kültürünü yerinde pekiştimek için başta Londra olmak üzere ingilterenin bir çok yer ve farklı dil okulları, Malta, Amerika, Kanada, Avusturalya gibi ülkelere öğrenci programları düzenlemekteyiz.Yurtdışı Eğitim bölümümüzün bir boyutuda yurtdışı üniversiteler ve master programlarına

öğrenci yerleşim programlarını gerçekleştiriyoruz.

ETL 'nin öncelikli hedefi, uluslararası kabul gören dil eğitim ve öğrenim standartlarına ulaşmak; hatta bu standartlara yapacağı pozitif katkı ile hem Türkiye içindeki hem de dünyadaki dil standartları çıtasını daha yukarılara taşımaktır. Bize göre yaş, dil, din, ırk, cinsiyet, beklentiler, ihtiyaçlar, farklı geçmiş eğitim düzeyleri ve deneyimlere sahip olmak, ETL öğrencileri için engel değil, çok olumlu katkı sağlayan özelliklerdir.

Dil öğrenme ihtiyacı, iletişim kurma ihtiyacından; iletişim kurma ihtiyacı da insanların, söz ettiğimiz farklılıklara sahip diğer insanlarla iş, eğitim veya sosyal hayatları içinde bir araya gelmelerinin artık kaçınılmaz olmasından kaynaklanmaktadır. ETL eğitim programlarının içeriği de işte bu gerçeklerden hareketle, öğrenci ve ihtiyaç merkezli, kolay uyarlanabilen, sürekli gelişimi mümkün, esnek ve tüm bu özelliklerinden dolayı da sürdürülebilirdir.

ETL 'ye başvuran her öğrenciye yazılı ve sözlü olmak üzere iki aşamalı seviye belirleme testi uygulanır. Eğer başvuru sahibi TOEFL, TOEIC, IELTS gibi özel sınavlara hazırlanmak için İngilizce eğitimi almayı amaçlıyorsa, söz konusu amaçlara uygun farklı bir seviye tespit sınavı uygulanır. Öğrencilerin İş İngilizcesi, ESP, ELP gibi mesleki veya özel ihtiyaçlara odaklı çalışmalar yapmayı arzu etmesi halinde, ya da özel ders alarak kısa sürede belli bir hedefe ulaşmayı arzu etmeleri durumunda, seviye sınavını takiben bir de İhtiyaç Analizi uygulanır. Böylece sadece İngilizce ile ilgili durumları değil, aynı zamanda da İngilizceyi ne zaman, nerede, hangi şartlar içinde kullanmayı hedefledikleri tespit edilerek olası en doğru sınıflara yerleştirilmeleri ya da en uygun programların düzenlenmesi sağlanır.

Kayıt olduğu program/sınıf/seviye ne olursa olsun, her öğrenciye bir "Eğitim Danışmanı" atanır. Eğitim danışmanları, öğrencilerin ETL'deki eğitim deneyimlerinin başından sonuna kadar okulun sunduğu tüm öğrenme fırsatlarından azami faydayı sağlamalarını temin etmek için gereken desteği verir; öğrencilerin devam durumlarını takip eder; gerekli olan durumlarda bağlı oldukları şirketlerle ya da velileriyle iletişim kurarak başarı durumları, devamları vb konularda doğru bilgi akışını ilk ağızdan sağlarlar. Alınan eğitim programının türüne göre, öğrencilerin takip etmesi gereken kitap ya da materyaller ile eğitim süreçlerini en iyi biçimde değerlendirmelerini sağlayacak bilgilerin yer aldığı dosyalar, eğitim danışmanlarınca öğrencilere verilir. Benzer biçimde, öğrenciyle ilgili tüm gerekli bilgiler de katılacağı sınıfın veya yapılacak özel dersin öğretmenlerine iletilir.

Tüm bu hizmet sürecinden sonra gelinen nokta da;ETL Samsun, Amasya, Rize üniversiteleri başta olmak üzere birçok resmi ve özel kuruluşa ETL ENGLISH ACADEMY & YURTDIŞI EĞİTİM DANIŞMANLIĞI olarak, Yurtdışında ise Yabancı Dil Eğitimi konusunda önderlik eden okullarının (EF, ST.GİLES, EC, TWIN, ENGLISH STUDIO vs)Karadeniz temsilcisi olarak;İngiltere başta olmak üzere her yıl, her yaş grubundan yüzlerce öğrenciye eğitim hizmeti sunmaktadır.

"Bir dil, Bir İnsan" sloganı ile eğitimde çağdaş ve kaliteli imkanlar yaratabilen ETL;

Karadenizden Dünya ya Açılan bir köprü olma misyonu ile kendini kabullendirmiştir.

Samsun'da
KUVAYİ MİLLİYE MEZARI!

Recep YAZGAN

Rum Pontus Çetelerinin işlediği cinaylere tanık olan Mustafa Demircioğlu'nu mezarı başındaki kitabede ise çıldırarak öldüğü yazıyor..

Samsun'da Seyyid Kutbiddin Hazretlerinin türbesinin de bulunduğu, eskiden Şehir Mezarlığı olarak adlandırılan, şimdi ise Eski Mezarlık olarak bilinen Unkapanı'ndaki mezarlıkta 19 kişinin yattığı mezardaki kitabe okuyanın kanını donduruyor..

1 Mart 1918 yılında Samsun ve Çevresinde terör estiren Rum Pontus Çetelerinin işlediği cinayetlerin faillerinin yattığı mezarda tam 19 Türk Balıkçısıyla birlikte Kuvayı Milliye kurucu komutanlarından Sürmeneli Mehmet Efendi, Akçabatlı Yusuf Çavuş, Sürmeneli Deli Ömer ve arkadaşları yer alıyor..

Rum Pontus Çetelerinin işlediği cinaylere tanık olan Mustafa Demircioğlu'nu mezarı başındaki kitabede ise çıldırarak öldüğü yazıyor..

Mezardaki kitabede,

"1 Mart 1918 Rum Pontus, Andon Paşa Çetesi tarafından Bafra Balık Göllerinde, Şehit edilen 19 Türk Balıçısının ve Kuvayı Milliye Kurucu Komutanı Şehit Sürmeneli Mehmet Efendi, Komutan Akçabatlı Yusuf Çavuş, Sürmeneli Deli Ömer ve Silah Arkadaşlarının Ruhları Şad olsun.."

SAMSUN'DA RUM PONTUS ÇETELERİNİN YAPTIKLARI KANLI KATLİAMLAR

Osmanlı Devleti'nin dağılma döneminde devletin içindeki azınlıklar büyük devletlerin desteği ile yavaş yavaş Osmanlı Devleti'nden ayrılırken, yüz yıllardır Anadolu'da Türklerle iç içe yaşayan Rumlara da İnebolu'nun batısından başlayıp Batum'a kadar uzanacak olan bir Pontus Devleti kurma hayalleri içine girmişlerdi. Bu devletin başkenti olarak da Samsun'u seçmişlerdi. Bu nedenle Samsun ve çevresinde çok yoğun çete faaliyetlerine başladılar. Din adamları bu çeteleri kışkırtmada aktif rol oynamışlardır.

Bütün bunlara karşı Osmanlı Devleti aldığı çeşitli tedbirlerle Müslüman halka karşı yapılan bu yıkıcı ve acımasız faaliyetleri durdurmaya çalışmıştır.

Mütareke ile beraber Samsun'daki Rumlar birden değişmişti. Akşamları dışarı çıkmak Müslümanlar için tehlikeli bir hale gelmişti. Rumlar açıkca silahlı dolaşıyorlar, yine öylece Saathane Meydanı'nda düzenledikleri at yarışlarında, atlarını Hükümet binasının önüne kadar sürerek gösteri yapıyorlardı.

Samsun'daki Rum halkının bu taşkınlıkları ve tecavüzleri Türk'ler arasında "Gâvur azması" diye adlandırılmıştı; birinci gâvur azması büyük savaşta olmuştu, ikinci gâvur azması ile mütarekede oluyordu.

Samsun'da şekavette olan Güllüce Köyü'nden Hristo, Koruluk Köyünden Hoşri, Sinemetaş Köyü'nden İstaposioğlu İstatyos çeteleriydi. Ayrıca adlarıyla tanınan Anastasoğlu Yakuf, Dimitoğlu Yago, Panayotoğlu Lefter, Deli Hambuoğlu Fidol, Trandefiloğlu Arigo, Kocaboğaoğlu Anastas, Makaryos ve Nikola, Çullu Lefter, Nikolaoğlu İstil, Kostioğlu Bırama ve Andon Paşa çeteleri de vardı.

Bu çeteler yanlarında 100'e yakın silâhlı adamlarıyla dolaşırlar, köyleri basıp yağma ederlerdi. Bu olaylardan olarak Güneyköy baskınında 13 kişiyi, Beylerce Köyü Baskınında 11 kişiyi çocuk, kadın, erkek demeden öldürmüşlerdi. Katledilen arasında bir yaşında bebekler, seksen yaşında intiyar kadın ve erkekler de vardı. (Şehitler listesi yazı sonuna eklenmiştir.)

Samsun-Duayeri mevkiinde Hoşri çetesinin kurduğu tuzağa düşen Koruluk köylülerinden 20 kişi de, yine aynı şekilde, 7 Ekim 1921'de öldürülmüşlerdi. Gebi köyünden olup, yolları kesilerek öldürülenlerin cesetleri de, dehşet yaratmak için kağnı arabalarıyla Samsun'a gönderilmişti.

Dağlarda şekâvette bulunan Rum çeteleri bazen ihtiyaçları için Samsun'daki Rum evlerine inerek barınırlardı. Samsun Polis Müdiriyeti'ne intikal eden bir ihbardan Eski Mezarlık Mahallesi'nde Yorgi eşi Evgenya'ya ait eve böyle kişilerin geldiği anlaşılmıştı. Ev sarılıp eşkiyalar ölü olarak ele geçirildiği gibi, yapılan aramada şu propaganda kağıdı bulunmuştu:

Osmanlı Devleti'nin dağılma döneminde devletin içindeki azınlıklar büyük devletlerin desteği ile yavaş yavaş Osmanlı Devleti'nden ayrılırken, yüz yıllardır Anadolu'da Türklerle iç içe yaşayan Rumlara da İnebolu'nun batısından başlayıp Batum'a kadar uzanacak olan bir Pontus Devleti kurma hayalleri içine girmişlerdi.

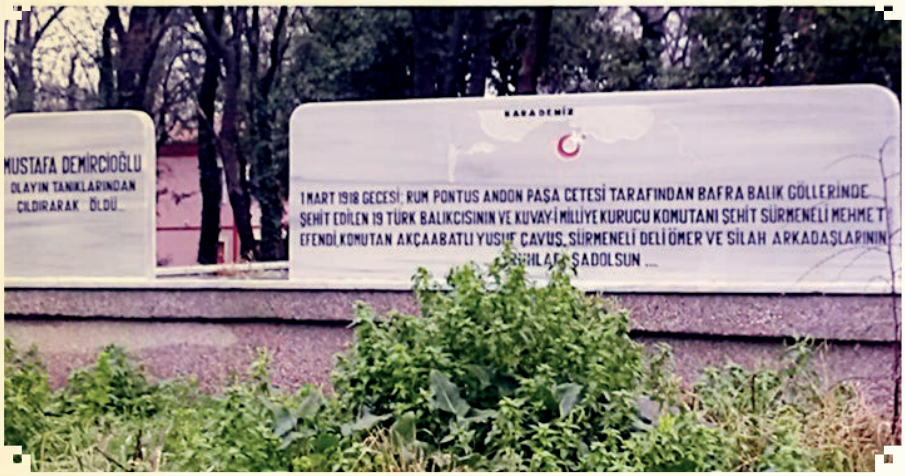

"Bizim çocuklar silâhlarınızı kuşanınız. Hepinizin gözlerinde sevinç parladığını görüyorum. Yaşınız ilerledikçe gökteki kesif renge bürünmüş bulutlar, bir süratli akışla etrafa dağılıyor. Durmayıp silâhlanınız. Sevgili ecdadımızın kıymetli bir yadigâri olarak bıraktığı bu mukaddes toprağın pek geniş ve hür bir sema altında bulunduğunu görmek ne vakit nasip olacaktır? Hemen sürat ve şevkle silaha sarılınız. Sarılınız ki, ölmüş rüyalarınıza hayat ve hakikat nuru yağsın."

Samsun'un Kavak nahiyesinde ise, Kara İlya adlı bir Rum eşkiyasının ve çetesinin, Yürmenli Köyü'nden Hurşid adlı bir Türk'ü şehid etmeleri yörede büyük etki yapmış, O'nun adına söylenen ağıtlar zamanımıza kadar gelmiştir.

1920 yılı sonuna kadar Rum şekaveti sebebiyle Samsun içinde 7 katil, 1 yaralama kaza dahilinde ise 51 katil olayı meydana gelmiştir. Muhtelif köylerde de 500 hane yakılmıştır.

Haziran 1922'ye kadar ise, Samsun ve havalisinde halktan 3'ü çocuk olmak üzere 14 kişi, 1'i başçavuş yardımcısı olmak üzere 6 asker Rumlar tarafından şehid edilmişlerdir. Halktan 4 kişi

Samsun'un Kavak nahiyesinde ise, Kara İlya adlı bir Rum eşkiyasının ve çetesinin, Yürmenli Köyü'nden Hurşid adlı bir Türk'ü şehid etmeleri yörede büyük etki yapmış, O'nun adına söylenen ağıtlar zamanımıza kadar gelmiştir.

askerden 13 kişi olmak üzere, 17 kişi de yaralanmıştı.

Haziran 1922'ye kadar Kavak ve köylerinde ise Rum çeteler tarafından 830 baş hayvan, 307 koyun gaspedilmiş, halktan 8 askerden 1 kişi olmak üzere 9 katil, yine askerden 2, halktan 1 kişi olmak üzere 3 yaralama olayı meydana geliş, 1 samanlık da yakılmıştır. Köylere yapılan baskınlar ve değirmenlere yapılan tecavüzlerde ise tespit edilemiyen miktarda zahire gasbedilmiştir.

Canik Sancağı ve Amasya Sancağı'ın sınırında bulunan, Merzifon'un kuyezindeki Tavşan Dağı da Rum eşkiyalarının yatağıydı. Buradan zaman zaman Kavak, Bafra, Alaçam ve Lâdik, Vezirköprü, Havza Merzifon taraflarına tecavüz ediyorladı.

Bu mıntıkadaki Rum çeteleri de şunlardı: Merzifon'un Osmanoğlu Köyü'nden Lazar, Beyan Köyü'nden Yarküloğlu Nikola, Hacıbeli Mahallesi'nden Aris, Gelinsesi Köyü'nden Taşoğlu Mihail çeteleri...

Köprünün Armudlu Köyü'nden Kısabacak ve Hambu çeteleri, Karlık Köyü'nden Rum eşkiyaları, Düzyol Köyü'nden Patlakoğlu İlya, Göçmenoğlu İstavri, Konstantinoğlu Anastas, İncirli Köyü'nden Taşoğlu Kiryaki, Çinici Köyü'nden Savaoğlu Lazari çeteleri, Karaköy Rum eşkiyalarından Çamu, Ustabaşıoğlu Vangelos, Mahmudlu Köyü'nden Papaz Yorgi, Konstantinoğlu Dimit, İstiloğlu İstil, Tanayıloğlu Elis, Anastasoğlu İlya ve Baraş, Anesti çeteleri Kapaklı Eşme Köyü'nden Filoci, Sarı Pavlos, Kara Vasil çeteleri...

Havza'nın Aydoğdu Köyü'nden Karapınarlı Yakuf ve Kapısızoğlu Anastas, Yağıbasan Köyü'nden Anesti Çavuş, Hınka, Vasil, İlya, Panayot ve Dombak çeteleri, Karlık Köyü'nden Yortuloğullarından Limatos, yine Aydoğdu Köyü'nden Piç istil, Tatarkale köyünden Milasyesoğlu Tasas, kesrüf köyünden Virandefiloğlu Hristaki, Karacaviran Köyü'nden

Koçuroğullarından Dimitoğlu Yoriga, Papasoğullarından yanioğlu Haralambos, Atnasoğullarından Lazaroğlu Foti, Kaba Boroğullarından Hristo, Kırbaçoğullarından Mihail, Anastas, İstatyos, İyidere Köyü'nden Karayamalıoğlu Hambi, Sava ve Anesti çeteleri...

Lâdik'te ise kalabalık çetesiyle tanınan Rum eşkiyası Sokrat'tı. Ayrıca adlarıyla bilinen ve şekavet icra eden Rum çetesi de vardı.

Bu çetelerin sebep oldukları hadiselerden olarak şunlar zikredilebilir:

Pekmezci Köyü baskını (Merzifon): 13 Kasım 1918 günü çetebaşı Kosti, Vangil, Büyük Hampular ve Küçük Hampular idaresindeki 20 kişilik Rum çetesi Pekmezci Köyü'nü kuşatarak soyguna başlamışlardı. Köyün zenginleri olarak bilinen Molla Halil oğlu Osman dövülerek ve bıçakla işkence edilmek suretiyle bütün varlığı gasbedilmiştir.

Baskını haber alan Topaloğlu Ömer Ağa kaçmışsa da, oğlu Mahmud eşkiyanın eline düşmüş ve bütün zenginlikleri gasbedilmiştir.

Çakal Mezrası baskını (Merzifon): 23 Kasım 1918'de çetebaşı İstil ve 20 kişilik çetesi adı geçen köyü basıp, dayak ve işkenceyle gasbda bulunmuştur. Köyü soyup 13 adet kırmızı altın ve 1702 liralık ev eşyası, mal ve hayvanat ele geçirerek uzaklaşmışlardı.

Ortaklar Köyü katliamı (Vezirköprü): 2 Ekim 1921'de 900 kişilik büyük bir Rum eşkiya grubu Ortaklar Köyü'nü kuşatarak yakaladıkları kadın, çocuk ve erkekleri kurşun ve süngüden geçirmiştir. Bu katliamda 14 kadın, 12 erkek şehid olup 5 erkek, 3 kadın ağır yaralanmıştı. Soygundan sonra 150 hanelik köy yakılmış, ambarlardaki 3550 ölçeklik zahire yanarak yok olmuştur. Bu baskında 59 baş çiftlik hayvanatıda gasbedilmişti.

23 Kasım 1918'de çetebaşı İstil ve 20 kişilik çetesi adı geçen köyü basıp, dayak ve işkenceyle gasbda bulunmuştur. Köyü soyup 13 adet kırmızı altın ve 1702 liralık ev eşyası, mal ve hayvanat ele geçirerek uzaklaşmışlardı.

Esenbey Köyü baskını (Vezirköprü): 2 Ekim 1921 tarihinde aynı eşkiya grubu, bu 40 hanelik köyü de basarak ele geçirdiği 11 kişinin 8'ini öldürmüş, 3'ünüde ağır yaralamıştı.

Esenbey Köyü küçük olmakla beraber zengin bir yerleşim yeriydi. Yakılan binalar, zahire, gasbedilen mal ve hayvanatın maddi kıymeti 1 670 000 kuruş olarak hesaplanıştır.

Küpecik Köyü baskını (Ladik): 31 Ağustos 1921 günü 80 kadar silahlı, 100 kadar da kadın ve erkek silahsız Rum eşkiyasından oluşan çete, Küpecik Köyü'nü basmıştır. silahsız olan Rum'lar evleri ve samanlıkları ateşe verirken, yangından dışarı çıkanlar da kurşunlanmıştı; 5'i erkek. 1'i kadın olmak üzere 6 kişi yanarak can verirken 7 erkek, 3 kadın da kurşunlanarak öldürülmüştü. ayrıca 2 erkek ağır yaralanmış, 2 kadın da dağa kaldırılmıştır.

150 hanelik Küpecik Köyü'nden ancak 5 hane ve 10 samanlık kurtulabilmiştir. Toplam 213 bina ve 21 920 ölçek zahire yanmış, 159 baş çiftlik hayvanatı gasbedilmiştir. Bu maddi zayiat da, 4 730.000 kuruş olarak hesaplanmıştır.

Ayrıca hava değişimi için memleketlerine gitmekte olan 7 nefer de, Mahmutlu Köyü civarında 29 Mayıs 1919'da yine bu çeteler tarafından pusuya düşürülmüşlerdir. "Sığır çobanı" lâkabıyla tanınan Rum çetebaşı Konstansin oğlu Dimit ve 30 kadar eşkiyanın saldırısına uğrıyan bu askerler, orada katledilmişlerdir.

Dr. Nuri YAZICI'nın "Milli Mücüdelede (Canik Sancağında)Pontuscu Faaliyetler" Kitabından Derleme Yapılmıştır.

BÜTÜNŞEHİR
Öğrenci Buluşmaları Devam Ediyor!

Akasyam Haber

Samsun'da yayın hayatına 10. Sayısıyla devam eden Kent ve Kültür Dergisi Bütünşehir, öğrenci buluşmalarında devam ediyor.

Samsun Namık Kemal Anadolu Lisesi Öğrencileriyle buluşan Bütünşehir Dergisi Editörü Tevfik Demir, Bütünşehir Dergisi'nin Samsun'un tarihine, kimliğine, kültürüne ve geleceğine sahip çıktığını belirterek "Bir yıl boyunca dergimizi dolu dolu muhtevasıyla, Samsunluların ilgisine sunuyoruz" diyerek şöyle konuştu.

Demir şöyle devam etti;

"Bütünşehir Dergisi ilk sayısında 10. Sayısına kadar, şehrimizin her kesim insanından büyük ilgi gördü. Hatta dergimiz, yurt dışında yaşayan Samsunlular tarafından büyük bir merak ve beğeniyle takip ediliyor. Dergimizi sizlerle buluşturmamızdaki gayemiz ise, siz öğrencilerimizin şehrimizin değerlerini tanıyarak eğitimlerinizi tamamlamanız içindir.

Siz sevgili öğrencilerimize, Samsun'un tarihi ve kültürel zenginlerinin ortaya çıkarılması konusunda çok iş düşüyor. Çünkü bize göre bu şehir çok önemli ve çok kıymetli bir

şehirdir.. İnsan yaşadığı mekana ilgisiz kalırsa o mekan insandan uzaklaşıyor. O zaman da nerede olursa olsun bulunduğu yerde bir yabancı gibi yaşayıp gidiyor. Bu şehirde bir yabancı gibi yaşayıp gitmek bize yakışmaz. Milli Mücadelenin ilk meşalesinin yakılmasının yanında, Samsun'un hem tarihi hem de kültürel zenginlikleri keşfedilmek üzere sizleri bekliyor..

Yaşadığınız şehre hor bakmayın, 'Samsun'da gezilecek, görülecek, keşfedilecek bir yer yok diyenlere asla kulak asmayın', aranızda Vezirköprü Şahinkaya Kanyonu'nu bilen, gezen yoktur ama dünyanın en önemli kanyonlarından olan Şahinkaya Kanyonu, Ayvacık Gölü, Bafra'nın tarihi, coğrafi ve kültürel zenginlikleri sizleri bekliyor..

İnanın bana bu şehri ne kadar iyi tanırsanız o kadar çok seveceksiniz..

Şehrinize zaman ayrını ve sosyal etkinliklerini her hafta Samsun'un keşfedilmesi gereken bir yerine göre yapın.. öğretmenlerinizi de bu yönde teşvik edin..

Hepiniz Samsun birer kültür elçisi olarak hareket edin..

Göreceksiniz ki hayatınızın faklı bir anlamı ve farklı birer derinlikleri olacak".

KENTİN GÖZLERİ

Kemalettin AK / İlkadım Halk Eğitim Müdürü

Ya! Kentin gözleri. Kentimizi yaşayan bir canlı gibi düşünmek gerek, gözlerine ve hatta gözbebeklerine bakmak gerek bir kentin.

Gözler ruhun aynasıdır sözü gibi bir kentin yaşayan, gören, capcanlı ve hareketli gözleri vardır ve bu gözleri ile ayna da adeta kendi silüetini görür kent. Ruhumuzdaki engin ve derin hisler, kimi zaman dalgalara, kimi zaman berrak sulara, kimi zaman da fırtınalara ve gözlerimizde kıyıya vuran yakamozlar oluşturur... Kıyıya vuran dalgalar bazen hırçın olabilirken bazen de bir ipek yumuşaklığında huzur verir insana…

Ya! Kentin gözleri. Kentimizi yaşayan bir canlı gibi düşünmek gerek, gözlerine ve hatta gözbebeklerine bakmak gerek bir kentin. Çok şeyler görebilmek pek tabi mümkün olur bu mantaliteyle bakmak kente. Görmek istediğin neyse onu görürsün kentte. O anki duyguların seni kentin gözbebeklerine doğru sürüklerken, algını da o mecraya doğru koşturur. Kent bize öyle bir bakar ki, kimliğini baktığı her insanın ruhundan bir damlacık alarak oluşturur. Budapeşte, Floransa, Venedik, Paris gibi kentler gece size öyle bir bakar ki, orada niçin olduğunuzu bile unutturabilir, sizi adeta o tarihi ışıltılar içerisinde alır götürür yeni hayallere, yeni yaşamlara…

O nasıl bir bakıştır ki! Leyla'yı gören

insanlar Mecnun'a: "Uğruna kendini çöllere vurduğun Leyla bu mu?" dediklerinde Mecnun: "Siz Leyla'yı bir de benim gözlerimle görebilseydiniz" der ve o gözler o coğrafyalara anlam kazandırır.

Güzel bakan güzel görür, güzel gören güzel düşünür ve hayatından lezzet alır. Bu sözle neşvünema bulan hayat, gözlerin önemini, bakışın sırrını ortaya koyar.

Bir kente enerji veren, onu bir canlı organizma gibi ayakta tutan, içinde yaşayan insanların ruhlarıdır. Samsun'da yaşayan insanlar ruhları ile bu kente anlam katmaktalar. Bandırma Vapuru, At üstündeki Atatürk Heykeli, Büyük Camisi ile tüm eserleri kente anlam katarak yoğurur o kenti günden güne. İstanbul'daki yedi tepeli silüet, camiler, minareler, kubbeler, Galata, Ayasofya, Kız Kulesi; Kayseri, Konya, Sivas Erzurum'da Selçuklu mimarisinin en nadide örnekleri kentin gözlerindeki sıcacık renklerdir adeta.

Yaşadığımız kent bizim aynamızdır aslında. Duygularımız, düşüncelerimiz, tavırlarımız, alışkanlıklarımız, tutumlarımız kenti bir hamur gibi yoğurur ve yaşam o minvalde akar durur. Kentin ruhunu oluşturan anılarımız, her yaşayan bireyin yaşanmışlıkları, gözlerine sürme çeker bir kentin, Kente baktıkça güzelliğine aşık oluruz, ya da burun kıvırırız. Kentin bakışları anlatır her şeyi... Kente bakınca insanları anlayabilirsiniz. Ve anladıkça kentin gözlerindeki esrarı yakalamak kolaylaşır. Kent size gözleriyle bakacak, siz de gözbebeklerinde kaybolacaksınız.

Çarşamba'dan Dünya'ya Açılan GÖNÜL PENCEREMİZ

İrfan ERTAV / Eğitim Uzmanı

Toprağın cömertliği, üstünde yaşayan insanların yüreklerini ilmek ilmek nakış nakış işliyor. Yeşilırmak arada hüzün yüklü gelip geçse de şehrin tam ortasından, kızıp kabarıyor, hırçınlaşıyor çoğu zaman.

Kuzeyinde Karadeniz, doğusunda Terme, Batısında Tekkeköy ilçesi bulunan Çarşamba Ovası bütün gizemiyle insanlığa hizmet etmek için geceli gündüzlü çalışmış, çalışmaya da devam ediyor. Alın terinin zerresinin zayii olmadığı bu coğrafyada insanlar toprağın cömertliği karşısında lal oluyor. Yanıp tutuşan yürekler engin sevgi seline bırakıyor, kendini. Toprağın cömertliği, üstünde yaşayan insanların yüreklerini ilmek ilmek nakış nakış işliyor. Yeşilırmak arada hüzün yüklü gelip geçse de şehrin tam ortasından, kızıp kabarıyor, hırçınlaşıyor çoğu zaman. Doğduğu topraklardan, sevda türkülerini denizle buluştuğu yere kadar keyifle taşıyor. Çarşamba'yı sel aldı, bir yar sevdim el aldı, derken Yıldıray ÇINAR; yanık yürekli âşıklara merhem olup ısıtıyor bütün gönülleri... Daha henüz betonarme evlerin inşa edilmediği 1975'li yıllarda kavak yelleri serinletiyor, terleyen alınları. Söğüt salkım saçak, koyuveriyor bütün güzelliği ile kendini. O elma bahçeleri! Muhteşem bir armoni ile yanı başındaki nar ve ayva ağaçlarına eşlik ediyor. Döngel ağaçlarının arasında oynanan minyatür kale maçlar... Sonra akşam ezanı yükseliyor Sema'ya en güzelinden... Çocukların sesine karışıyor, bütün mahalle sakinlerinin "hayır-

lı akşamlar" cümleleri. İnternetin, elektriğin, televizyonun olmadığı o dönemin çocukları… Eve geliş vakitleri akşam ezanına dayanıyor. Suratlar kıpkırmızı, sırılsıklam atletler ve bir yığın çamur paçalarında. Ayakkabılar yıkanıyor hemen bahçedeki çeşmede. Ya da mahalledeki birikinti suyun içinde… Sabah okul var ya, temizlenmeli! Anneden babadan, dededen nineden ağabeyden abladan ve diğerlerinden yenilen fırçalardan sonra el yüz yıkanıyorSonra akşam yemeğinin başına toplanıyor bütün aile. Evin en büyüğü"-afiyet olsun" cümlesini ifade ederken göz göze geliyor sofra etrafındaki çemberle… Eksik var mı? Süzülen gözler tek tek biz buradayız, diyor. Yemeğin peşine başlayacak olan akşam ajansları radyolardan dinleniyor. Bu zamanla yerini tek kanallı ve siyah beyaz yayın yapan TRT'ye bırakıyor. Büyükler ajans dinlerken, öğrenciler ödevlerini yapmak üzere tek bir odada toplanıyor. Gaz lambası eşliğinde ve karşılıklı fikir alış verişleriyle. Bu alışverişin çoğunluğunu hafta sonu oynanacak mahalle maçı dolduruyor. Kim kalede, defansı kim tutacak, orta sahanın ve takımın kaptanı kim? Kim hücum oyuncusu, gol atacak. Ödevler bazen bitmeyi veriyor, maç sohbetlerinden. Sabah okulda yenecek dayağın hesabı yapılarak, göze alınıyor her şey.

Her şey toz pembe değil, elbette! Çocukların akıl sır erdiremediği olaylar olup bitiyor çevrelerinde.. Kardeş kardeşi vuruyor, okullar tatil ediliyor, çarşıya inme yasağı konuluyor. Bunların tamamı siyah beyaz televizyondan şöyle anlatılıyor. Bugün ODTÜ' de öğrenci olayları çıktı. Sağ ve sol görüşlü öğrenciler arasında çıkan çatışmada 5 öğrenci öldü, onlarca yaralı var. Gösteriler sokaklara taştı. Neden? Niçin? Bu kadar cömert bir coğrafyada insanlar neyi pay edemiyorlar? Çocuk aklıyla çok saçmaydı,insanların öldürülmesi.. Ve insanın insana kötülüğü… Saftı, temizdi yürekler, günahsız bedenler ve gönüller…"-Baba/Dede: - Nedir ki bu sağ, sol, dedikleri?". Senin aklın ermez, sen git derslerine çalış. Sakın bu tür söylemlerde bulunanların yanına yaklaşma. Okuldan eve, evden okula gidip geleceksin. Tamam mı? Tamam, anladım. Aslında anladığından değil, söyleyenin söylemine korkudan kaynaklı itaatindendi, itiraz etmeyişi. Yine de sevinirdi. Demek ki, kötü bir şey! Babam kızdığına göre, var bunda bir hikmet… Ve nihayet, yatma vakti…..

Sabah ezanıyla uyanırdı evin büyükleri ve uyandırılırdı çocuklar namaz için. Nefse ağır gelse de kalkılırdı, namaza. Birinci seslenmeyle kalkılmamışsa ikincisi kapıya şiddetle vurulma şekli olurdu. Üçüncüsünü

Saftı, temizdi yürekler, günahsız bedenler ve gönüller… "Baba/Dede: -Nedir ki bu sağ, sol, dedikleri?". Senin aklın ermez, sen git derslerine çalış. Sakın bu tür söylemlerde bulunanların yanına yaklaşma.

söylemiyorum bile, anladınız, siz! Namazdan sonra çocuklar ezber derslerini yapardı, büyükler günün ilk ışıklarıyla kahvaltı ve peşine müthiş bir koşturmaca başlardı. İşi olanlar iş başına, öğrenciler okullarına, ev hanımları ise günün telaşesine düşerlerdi…Yemek, temizlik, ahır, bahçe……. Sıralı dizin bütün diğer işler.

Çocuklar okullarına doğru yola koyulurlar. Yolda yürürken oynanan oyunlar sebebiyle geç kalınırdı ve geç kalanların evi okula en yakın olanlarındı… Akşama kadar okul, sınıf, bahçe gibi mekânlarda cebelleşen küçücük yürekler, muhteşem mutluydular. Niçin olmasınlar ki? Bir tek lokumu ekmek arasına katık yapmanın bedeli, 75 kuruştu ve çoğu zaman bunu alabilirlerdi. Alamayan arkadaşlarıyla paylaşılan çeyrek ekmeğin yan yana oturulup yenmesi… Muhteşemdi. Gazozda alındıysa o gün değmeyin keyfine. Şimdiki gibi değildi hayat ve kıymeti bilinirdi azıcıkla yetinirdi insanlar. Mutluydular.

Köyde yaşayanlar şehirdekilerden farklı mıydı sanki? Hayır elbette. Müthiş bir dayanışma ve yardımlaşma… Biri dara düştü mü, bütün komşular seferber olurdu. Erken biterse fındık bahçesi, imece topluca yan komşunun bahçesine geçer yardım ederdi. Karşılık beklenmezdi, karşılık beklense zaten anlamlı da değildi. Çoklu kanallardan mahrum(!) yürekler akşam olunca yorgun argın eve gelir. Sonrasında komşuya sohbete gidilirdi… Çocuklar kapı diplerinden tek ayaküstüne oturur, büyüklerin anlatacaklarına kulak kesilirlerdi. Duvar lambası olanlar ya da lüks… Çok şanslıydılar. Bu komşular zengin, hali vakti yerinde sayılırdı. Misafir odası yoktu mesela.. Yüreklere misafir olurdu insanlar, sıcacık yüreklere… Sobanın üstünde kaynayan köy suyuyla sarı paket çaykur çayı demlenir. Küçükler, bir bardak bize de ikram etseler, diye dua ederlerdi. Etmeseler de olurdu, zira sohbeti dinlemek

Dara düşenin halı hatırı sorulmakla bırakılmazdı. Gerekirse borç verilir senet, kefil aranmazdı. Ne zaman ödeyeceğim? Diye bir soru lügatlerinde yer almazdı. Seneye fındıkta, sebze satışında, tütünde, zeytinde, pamuğu satalım hele o zaman…… Vakti geldiğinde hasat para etmezse, bir sonraki seneye ödersin borcunu, sakın kendini üzme komşu, diyen büyük yürekli adamlar…

Soy yirmi yılı aşkındır da çoklu kanallar ve buna dayalı istismar dizileri ahlaki değerlerin hızlıca yozlaşmasına sebep oldu. Namazını eda eden nenem Brezilya dizilerinin mahkûmu oldu. Kumandayı seccadenin altına saklayarak namaza durdu. Dallas dizisiyle başlayan furya sonucu hepimiz pembe dizilerin mengenesinde sıkışıp kaldık. Sonuçta süreci iyi yönetemedik. Kitaplarla aramızı sıkı tutamadık. Selçuklu'nun ve Osmanlı'nın şaşalı dönemlerindeki yaşam biçiminin dayandığı temel direkleri dikemedik. Hal böyle olunca da, sadece televizyon ve yakın zamanda da internet kültürüyle yoğrulmuş insan manzaralarıyla karşılaştık. Bütün yaşam biçimini içselleştiren, bireyselleştiren anlayışımızla etnik kimlik tartışmalarına giriştik. Böylece sağcı, solcu yerine doğucu batıcı, mezhepçi v.b. saçmalıklarla enerjimizi boşa tükettik.

Sonuç olarak; 2023 Cumhuriyet vizyonuna yönelik ise, geçmişin samimi ilişkilerini ve günümüzün teknolojisini aynı yürekte yoğurmak zorundayız. Bunu yapabilecek insan kaynağımız ve gücümüz mevcut. Çarşamba'dan Türkiye'ye oradan da Dünya'ya bakıldığında bu coğrafya insanının insanlık tarihi için ödediği bedeli görmek zor değil.. Bunun için ise biraz ahde vefa! Yeni neslin, insanlık âlemine adaleti yeniden taşıyabilmesi adına, inanç değerleriyle örüntülü bir eğitim ve yönetim mekanizmasının hayat bulmasını sağlamak zorundayız. Tarih bugünleri de yazacak. Bugün bizler Çanakkale kahramanlarına gıptayla bakıyoruz. Yarınlarda bizim torunlarımız bugünleri ve bizleri nasıl anacaklar? Bir kez düşünelim. Çarşamba'dan Dünya'ya bakıldığında bu işin kurtuluş reçetesi, Müslüman kimliğimizle bizdedir. Hiçbiriniz ve hiçbirimiz bu sorumluluğumuzu bir başkasına devredecek durumda değiliz. O halde, şimdi ve hemen iş başına….. Selam ve hürmetle.

RAPOR

2015

55'DE 55 PROJE
ATAKUM PROJELERİ

16 Adet — **Tamamlanan Projeler**

8 Adet — **Yapımı Başlanıp Devam Eden Projeler**

17 Adet — **Ekstra Tamamlanan Projeler**
55'te55 Projelerin içerisinde yer almayan

10 Adet — **Planlaması Biten Projeler**
55'te55 Projelerin içerisinde yer alan

1,5 Yıllık icraatlarımızın raporudur
Sevgili Atakumlu hemşehrilerimizin bilgilerine arz ederim.

İSHAK TAŞÇI
Atakum Belediye Başkanı

ATAKUM BELEDİYESİ 1994

Atakum Belediyesi

"Hayalimizdeki Şehir **Atakum** için..."

444 40 55 /samsunatakumbelediyesi /atakumbelediye www.atakum.bel.tr

Samsun'un Dünyaya AÇILAN ZİLLERİ

Yasin KURT

Aradan 30 yıl geçmesine rağmen babam ne iş yaptığımı tam anlamıyla bilmez, halen de bilmiyor. Sorduğunda "zil yapıyorum baba" diyorum. "Okul zili mi?" diyor.

Elvis Presley davulcusu, John Lennon, George Harrıson, Santana, Frank Sınatra Davulcusu, Cyndı Laupr, Eros Ramazottı gibi dünyaca ünlü isimler Samsun'da üretilen Murat Diril Zillerini kullanıyor.

Peki kimdir ve nedir bu Murat Diril Zilleri.

Murat Diril ile nefes kesen bir başarı hikâyesini konuştuk.

AGOP USTA İLE BAŞLADIM BU MESLEĞE

19 yaşındayım ve Türkiye' de sekiz kişiyiz.

Aradan 30 yıl geçmesine rağmen babam ne iş yaptığımı tam anlamıyla bilmez, halen de bilmiyor. Sorduğunda "zil yapıyorum baba" diyorum. "Okul zili mi?" diyor. Gülüyorum

Zil kültürünün Türklerde olmadığını ve bizlere de Ermenilerden geçtiğini anlatıyor Murat Diril ve devam ediyor;

"İlk olarak da Osmanlı'nın ilk döneminde yeniçeriler de kullanıldığını biliyoruz. İlk başladığımda bu işe 19 yaşındaydım ve bana çok ağır bir iş olarak gelmişti. Bende bu iş bıraktım şimdiki aklım olsa asla bırakmazdım. 23 yaşıma geldiğimde hayat şartlarının ağırlığından olacak ki tekrar aynı işime dönmeye karar verdim. Agop Usta'nın yanında tekrar işe başladım.

Bana hiç zil yaptırmazdı hep angar-

ya işlerde çalıştırırdı, ben ise büyük zil ustası olmayı hayal ediyordum ve zaman, zaman çekiç kullanmayı gösterirdi o da çok nadir olurdu bende öğlen tatillerinde arkadaşlar yemeğe çıktığında hemen tezgah başına geçer elime çekici alıp zil yapmaya çalışırdım. Bir öğlen ustam AGOP usta beni gizlice seyrediyormuş ve bir öğlen yanıma geldi ben hemen çekici elimden bıraktım. Korkmuştum çünkü.

Agop Usta "Devam et, heyecanlanma!" dedi.

Çekici ekinci kez elime aldığımda Çekicin son tınısı benim hayata ve her şeye dair başlangıç tınım olmuştu.

Agop Usta iki oğlunu da yanına çağırdı ve " Murat artık atölyeden dışarı çıkmayacak" Dedi.

Öğlen tatillerine bile çıkmadım. O kadar hevesliydim ki işi üç ayda öğrendim.

Agop Usta ölünce çocukları ve şirketin ortağı olan İstanbullu Mehmet ile anlaşamayarak ayrıldılar. Mehmet Bey benimle görüşerek "artık beraberiz" dedi. fakat bir sorun vardı aynı anda

da beni istiyorlardı ve ortada kaldım. Sonra düşündüm, Mehmet Abi bana daha yakın geldi tercihimi İstanbullu Mehmet abiden yana kullandım. Böylelikle On yılımı Mehmet abimle geçirdim. "seni yurt dışına fuara götüreceğim" dediğinde bir kez daha hey canlanmıştım.

Fuarda 15 gün kaldım. Yaptığım tek şey oturup akşama kadar zil yapmaktı çekiç vurmaktı, bu fuardaki yabancılara çok ilginç geldi dünyaca ünlü Sanatçılar, davulcular, herkes oradaydı ilk gün Alman hükümetinden 2 kişi geldi ve bana yaptığım gösteriden dolayı her

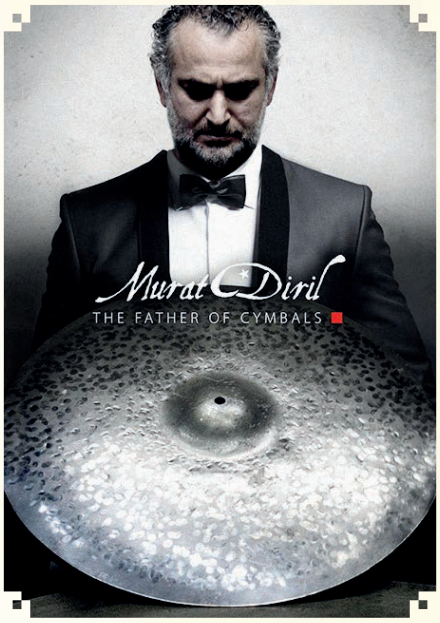

gün 500 mark verdiler.

YENİ BİR BAŞLANGIÇ

Fuar dönüşü fikirlerim değişmişti. Artık kendi markamı yaratmak istiyordum. Konuyu Mehmet ustamla paylaştım ve şirketten ayrılarak uzun soluklu meşakkatli bir yolculuğa da çıkmış oldum.

İlk işim Almanya'ya gitmek oldu, bir buçuk ay arkadaşımda kaldım Almanya'nın her yerini dolaştım. Derken şirket, şirket dolaştım kendimi anlattım kendime Pazar aradım bir buçuk ayın sonunda Lünberg'de bir firma buldum, firma devasa büyüklükteydi ve kendimi anlatmaya başladım ve tabii anlattıkça hey canlanmaya başladım ve en son bana 150 bin mark lazım dedim herkes şaşırmıştı parayı sana veririz ama ya kaçarsan dediler.

Ben genç Türk delikanlısı tabii hemen sinirlendim ve ayağa "kalkıp ben hırsız mıyım!" dedim.

Firma sahibi ile 15 dakika yalnız konuştuk, dedi ki "Bir kumar oynayacağım, bu parayı sana vereceğim."

Ben Samsun'a geri geldim. Bir hafta sonra 150 bin mark hesabıma yattı.

Firmayı kurdum ve firma sahibini Samsun'a davet ettim MEIN L firmasına 6 yıl zil ürettim. 6 yılın sonunda anlaşmazlığa düştük size artık zil yapmayacağım, (Aramızda çıkan problemin ne olduğunu Açıklayamayacağım) dedim bu söz üzerine firma sahibi ve eşi Almanya dan samsuna geldiler. İnanın adeta bana yalvardılar ama ben vaz geçmedim ve ayrılmış oldum.

VE MURAT DİRİL MARKASI

Aslında benim biraz daha ünlü olmama ihtiyacım vardı. Dünyaca ünlü bir firma vardı Ermenilere ait olan. Bu firmanın ismi ZİL CİHAN'dı.

Görüştüm bana bir buçuk ay beklememi söylediler. Ama benim vaktim yoktu. Farklı bir firma beni buldu teklifini kabul ettim. Dedikleri şuydu "yıllardır seni arıyoruz"

Ve çalışmaya başladık.

Murat Diril olarak çalışıp marka değeri oluşturdum ve zirve yaptım.

Murat Diril Zilleri ile artık dünyanın zirvesindeyim ve bu ziller Samsun'dan dünyaya yayılıyor.

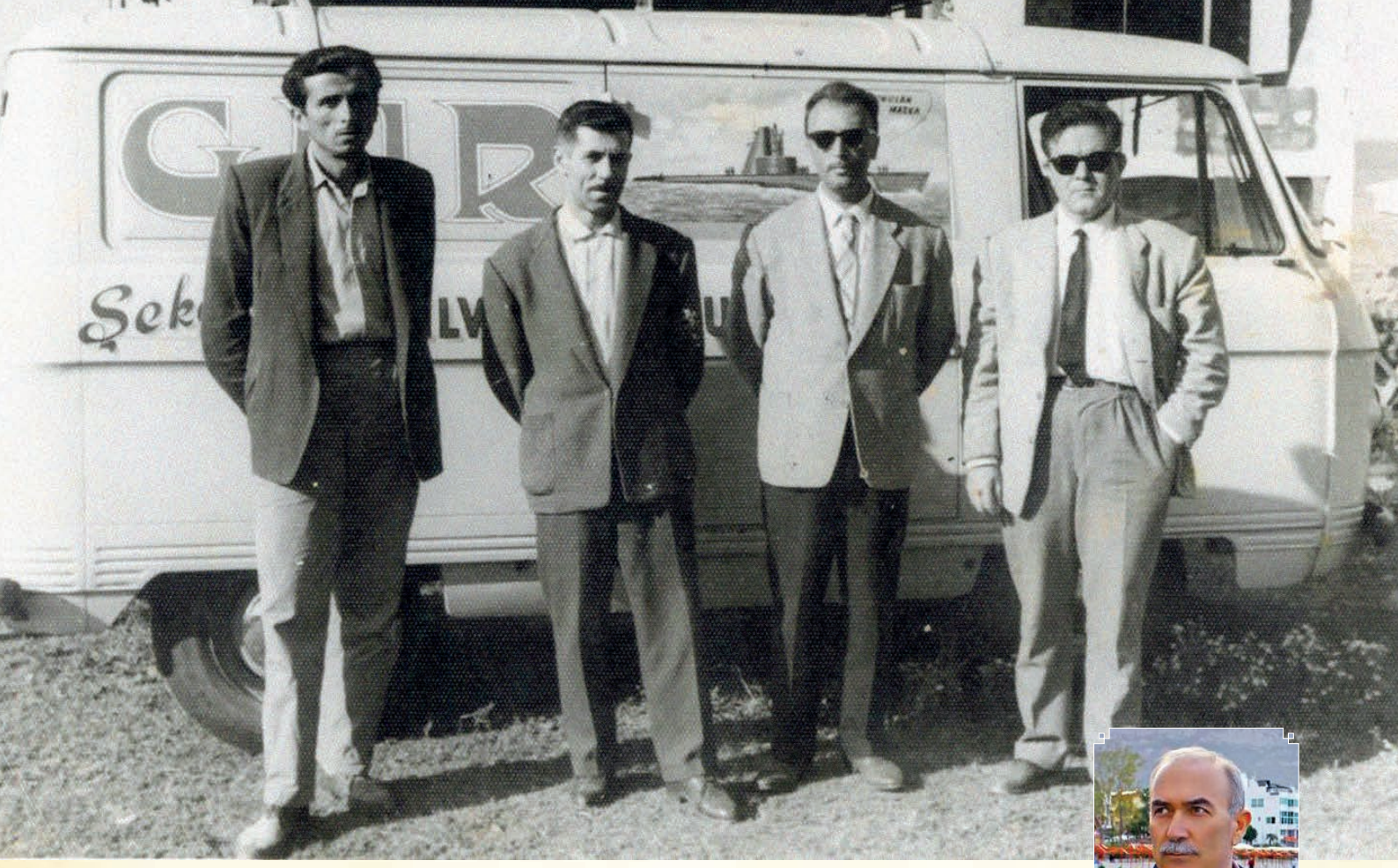

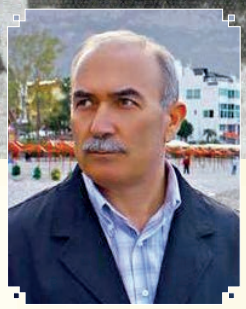

Samsun'un 75 Yıllık Markası
GÜR ŞEKERLEME

İzzet ACAREL

Bahse konu ticarethane, şehirde bilinen bir nokta haline gelmiş. Bellek öyle bir şey . Şehirlerin bellekleri zamanla başarılı bir şekilde oluşuyor.

Ağzımızın tadı bozulmasın diyerek okurlarımıza merhaba diyorum. Söz konusu şehirde adres idi. İnsanımıza cadde ismiyle yer tarifi soruluyor, verilen cevap ilginç bir o kadar da önemli… Gür Şekerleme' nin alt sokağı diye yardımcı olmaya çalışılıyor. Bahse konu ticarethane, şehirde bilinen bir nokta haline gelmiş. Bellek öyle bir şey . Şehirlerin bellekleri zamanla başarılı bir şekilde oluşuyor. Kolay değil 75 yıllık bir ticarethane, hepimizin bir şekil de yolunun düştüğü mütevazi ama ben size çok şey verdim diye gururla ayakta duran kurumsal yapı…

Bizler şekerle belki geç tanıştık.Şekerle tanışmamızın 14. -15. yüzyıllara kadar uzandığı tahmin edilmektedir.Şeker hayatımıza çok hızlı girdi.Hemen hemen her işimizi şekerle tatlıyla başlatma ya da bitirmek adetten oldu. Şekerler, çikolatalar, lokumlar, helvalar… 1919'da Samsun'da doğan Hasan TOPÇAKAR 1926'da mesleğe atılmış ve Canik Şeker Fabrikasında 1938 yılına kadar ,çırak, usta olarak çalışarak şekerciliği öğrenmiştir. 1940 yılında terhisine müteakip GÜR ŞEKERLEME FABRİKASI'nı tesis eden lider,sanatkar fabrikasında; karamelalar, bonbonlar, akide, helva, reçel bunlara benzer her türlü imalatı yapmakla şöhret olmuş Samsunumuzun bilinen en eski şekerci ustalarındandır.

75 yıllık markamız bizim müstesna günlerimizde hep başvurdu-

ğumuz bir mekan. Bu mekan ki aynı zaman da bize danışmanlık yapıyor. Bazen evimizin bir köşesinden hiç gitmediği oluyor. Misafire şeker ikram etme ya da bir büyüğü ziyaret etmede koştuğumuz mekan. Şekerler bittiğinde özenle yapılan şekerin mukavva kutusu, annemizin iğne iplik kutusu olarak hizmet vermeye devam ediyor.

Şekerci deyip geçmeyelim müşterinizin her şeyini bileceksiniz ve ona göre hizmet vereceksiniz kolay marka olunmuyor. Bir büyüğe, doktora ya da hayırlı bir iş için sunulacak şekerin önce bilgisini nezaketinizce vermek zorundasınız. Bazı yöreler de farklılık gösteren gelenekleri de bilmelisiniz. Bazı köylerde gelenek gereği bilerek bisküvi ve lokum verdiğinizde müşterinizin güvenini kazanıyorsunuz.

Çalışanlarla da sohbetimizde kurumsal kimliğin özelliğine

Şekerci deyip geçmeyelim müşterinizin her şeyini bileceksiniz ve ona göre hizmet vereceksiniz kolay marka olunmuyor. Bir büyüğe, doktora ya da hayırlı bir iş için sunulacak şekerin önce bilgisini nezaketinizce vermek zorundasınız.

göre davrandıklarını bir iki dakikalık sohbetinizde anlıyorsunuz . Kurucu Hasan Bey'den öğrendiklerini heyecanla anlatıyorlar. Dükkanımıza gelen her çocuğa şekeri kendi eliyle verdiğini gururla anlatıyorlar. Eskiden okuntu (davet) kutularla şeker ve sade lokum dağıtıldığını özlem heyecanla anlattıklarını zevkle dinliyorsunuz. Mevlüt şekerini müşterinin isteğine göre hazırladıklarını, müşterilerinin tahin pekmezin nasıl tüketileceği bile paylaştığımız konulardan arasına girdiğini usanmadan anlattıklarına şahit oluyorsunuz. Bayramlarda Samsun halkıyla bütünleşmek,sevinmek adına caddelerimizde konvoyla şeker ikram etmenin sevincini yaşamak bir ayrıcalık olduğunu belgeleriyle anlatmaları bizi bugün bile heyecanlandırdı. İşyerinin taban döşemesinin hala mozaik oluşunun da kurumsal kimlik açısından önemli olduğunu bildiklerini söylemeleri de bizleri ziyadesiyle memnun etti. Tezgahta biraz nostalji için Mabel Sakız'da meraklılara sunuluyor.

Ürün ve hizmetlerini markalaştırmak, kurumsal bir yapıya kavuşmak isteyen tüm şirketler önce kendilerini tanımak ve tanımlamak zorunda olduklarını bilme-

leri gerekmektedir. Bunun için şirketler gerek kuruluş aşamasında, gerekse de gelişim sürecin de kendilerini güncelleyerek gelecekte ne olmak istediklerini(vizyon) buna ulaşmak için neleri nasıl yaptıklarını(misyon) bu yaptıklarını nelere dayandırdıklarını(değerler) açık ve eksiksiz bir şekilde ifade etmeleri gerekmektedir.

Bulundukları ülkeyi, şehirleri, rakiplerini ve müşterilerini iyi tanımalı. Bir teknik direktörün rakibini tanıyıp önlem alması gibi. Diğer markaların marka oluşturma şekilleri size fikir verebilir. Sonuçta kendinize özgü değerler sizin markanızı oluşturur.

İnsanların sizin oluşturduğunuz markayı hatırlaması için ne kadar malzeme kullanırsanız o kadar kolay bu yolda başarıya erişirsiniz. Bunun için de tavırlarınız, logolarınız,sembolleriniz,-reklamlarınız,müzikleriniz tasarımlarınız,ambalajlarınız, tadınız, kokunuz vb kendine has ,özgün ve farklı olmalıdır.

Günümüzde insanları ve şirketleri değerlendirirken ürettiklerine göre değerlendiriyoruz. Herkes ve her şey ürettiği kadardır. 75 yıl önce Hasan TOPÇAKAR'ın ürettiği Gür Şekerleme'yi kutluyor ,Ülkemizin, Samsun'umuzun nice markalar üretmesi ve sonsuza kadar yaşaması dileklerimle hoşça kalın...

BİR AĞIZ DERLEMESİ

Uğur DEDE

Yoğun göç, farklı ağızları da beraberinde getirmiş, birbirinden farklı ağızlar telaffuz edilir olmuştur.

Literatür Ağzı; bir şive içinde oluşan, ses ve söyleyiş değişikliklerine dayanan küçük kollara, bir ülkenin çeşitli bölge, il veya ilçelerinin sözcükleri söyleyiş bakımından birbirinden ayrı olan konuşmalarına verilen ad "aksan" olarak tanımlar. Örneğin; Ege ağzında genellikle "biliyorum" sözcüğü yerine "biliyom" kullanılması gibi.

Samsun'da ise durum biraz daha farklıdır. Çoğu zaman birbirine bitişik iki ilçe bile iki benzemezdir. Yoğun göç, farklı ağızları da beraberinde getirmiş, birbirinden farklı ağızlar telaffuz edilir olmuştur. Kimi Trabzon kimi Rize, kimi Erzurum ağzıyla, kiminin de Çorum-Amasya ağzıyla konuşup durur. Ülkenin örnek ağzı olarak sunulan İstanbul ağzı ise yazılı ve görsel genelleme ile en yaygın olanıdır daha doğrusu en cazip olanı.

Samsun ağzı için eğer bir tanım yapılacaksa içinde diğer ilçelerde de görülen benzerlikleri en çok yaşatan ilçe göz önüne alınması gerekecektir ki, o da Vezirköprü'dür. Sadece tarihiyle değil, iç kesimden sahile hükmeden bir kültür aidiyeti ile ciddi bir gerekçedir.Vezirköprü. Havza ve Kavak'ın nüfus yoğunluğu ile oluşturduğu basınca Doğu ve Batı Samsun eklenince; bunu çok daha rahat gözlemleyebilirsiniz.

Vezirköprülü Lütfi Dinçerin mektupları bu konuda enfes bir örnektir. Vezirköprülü Yerel Tarih Araştırmacısı Bünyamin Kıvrak Beyin çabalarıyla gün yüzüne çıkan

1. Mektup şöyle başlar:

(Sevgili Hemşerilerim,

Benim bir ablam var onun deyişiyle abum var Köprü'de. Tam bir çarıklı erkân-ı harp. Halkımızın "âlim değil ama arif "olan cinsinden telefonla konuşuruz genellikle, bazen de mektup yazdırır yeğenime.

"Laan gadaşım! Şu çalgusuynan yarenlik eden bi herif va, hani patlak gözlüce Uzay Göğnüm mi ne diye onun nenesine benzedüsün sen beni emme gine neyse hadi.

Gadaşım, dün gece bakla dolması yapduyduk ağzığıza layık. Sacekmeğinin içine soğanla birlikte goyup yirken sizi haturladuk; semaver de yanıyodu. Yeğenin ufak göbel susağı nasıl dıktıysa ağzına az daha boğuluyodu. Bereket, iki küreğinin arasına zımzığı vurdum da rahatladı. "Yav ana, iki de bi dıkı dıkı ve dıkı dıkı ve ha! deyip de beni kömüş gibi iştahlandıran sensin" demez mi? Şuğa bak, zamane hiçi işte n'olacak.

Benim Köroğlu gine sabahın köründe gidiyo paça içme için Arasta'ya soğna da akşama kadar didinip duruya. Herif! Bak; mutaflık öldü, tabaklık öldü, nalbantlık öldü, gunduracılık öldü, terzilik öldü, semercilik öldü baba mesleği deyip inatlaşma diyom emme, ağnadamıyam ki…

Bi gürültü paturtu gidiya bu sıra. Köprü'de seçim varmış gine. Anaaam, bi gıymetlendük bi gıymetlendük sorma gitsin. Herkesin Abu'suymuşak marimse.

Sizler nasılsığız?

İstanbul gine galabalık mı?Gırk yılda bi oraya geldik de ilk çarşıya çıkışta cüzdanı gapduduyduk kör olupta teneşürlere gelesicelere, yan çarpına gidesicelere…

O ne galabalık uşaaak! O galabalık? Hele Sayit abin…

Helak olmuştu herif; gan-ter içinde galmıştı.

Bağa bak, aklımdayken ekleyim. "Hadi gel köyümüze geri dönelim" şarkısını söyleyerekten dönmeye galkarsağız İstanbul denen Hürmüz'den güçün de yeterse şöyle Sassaray'damı, Çeltek'temi olu, Gabalu tarafından mı olu göl kenarında bi ev yapdumaya bak. Şimdi yapduduğuz yoğsa Reis'e de söyliyecem bundan soğna biz size; İstanbul'dan dönenlere vize uygulayacak; geri gabul etmiyecek sizi. Bunu da bilin.

Neyse gaypak yapacam; işim va, inşallah iyisiğüzdü. Gözden ıraksınız emme göğülden ırak değilsüğüz. Unutmayın bizi, unutmayalım sizi.

Ne mutlu her yıl toplanıp hasret gideriyomuşuz orda. Duyuyok ki yaşlusu, genci Köprü'müzü rezil değil, ismiyle müsemma olaraktan vezir ediyomuşuğuz, var oluğ sağ oluğ.

Gıdım gıdım değül bi çok selam ediyük herkese.

Hadi galın sağlıcanan).

2. Mektup da unutulan Türkçeyi hatırlatır. Sadece bir ağzı değil lime lime edilmiş ve sonra başka başka uyuşmazlarla pahalıya satılan ucuz bir güncel dil azarlanmış, şiirsel bir uslüpla bu azar adeta şamara dönüşmüştür:

(Abum ozan olmuş yine. Tatlı şivesiyle Türkçemizi zenginleştirmek istemiş. Onun için normal, bazıları için anlaşılmayan kelimeleri ekte açıklıyorum.

Gadaşım, dün gece bakla dolması yapduyduk ağzığıza layık. Sacekmeğinin içine soğanla birlikte goyup yirken sizi haturladuk; semaver de yanıyodu. Yeğenin ufak göbel susağı nasıl dıktıysa ağzına az daha boğuluyodu. Bereket, iki küreğinin arasına zımzığı vurdum da rahatladı.

Yüzlerce kelimemiz vadu bizim Köprü'de
Gorkarım unudulu gullanmazsak gitgide,
Bi gaçını söyleyim, işte şimdi sizlere,
Hadi diğneyin beni; gidin ruhen Köprü'ye…

Bunaduysa bi insan denü ki: ***"YAĞAZLADI"***
Söğse bazıları diyok ki ***"GALAYLADI"***
Doğursa kedile, derük oğa ***"GUNNADI"***
Hastanın rengi solsa, ağna ki;" ***MARAZLANDI"***

Caket giyer erkekle, denü adına: ***"SAKU"***
Bulguru döğmeyiçün vadu her yerde ***"SOKU"***
Taranmamış gadunun, olu saçu ***"YAPUKLU"***
Çok da gösterişliyse; olu sağa ***"COFCOFLU"***

Haşladıysan zebzeyi; yapmışsundu ***"BÖRTDÜME"***
Hızlu atıp bişeyi, derük; ***"KÖYDÜRÜVEME"***
Gendünden habersüzse, olu o insan, ***"SEME"***
*Bilerek aldumazsa, garşuluğu:"****SİFDİNME"***

Köpeğe ***"ENÜK"*** *derle, yavrusuna da* ***"GOLBEZ"***
*Ateşdeki kesdane bişinci olu:"****KOMBEZ"***
Yerlü-yersüz gonuşan sayılu burada, ***"DENSÜZ"***
Evlatlık çocukların lakabıda ***"EMEKSÜZ"***

Körebe oynasınla; biz oynuyoruk: ***"YUMULAK"***
*Sac ekmeği gaşukdu güzel yapınca:"****SUSAK"***
Leylak güzel bi çiçek, bizde adı: ***"ZARZALAK"***
Kilotsuz gezen çocuk, utanu çünkü ***"ŞALLAK"***

Tahta bakrak kayboldu; onun adıydı, ***"KÜFLEK"***
Bilye mi başga yerde, gobelle derle: ***"ENEK"***
İshal olup bozulsa, barsak olu; ***"ÖTÜREK"***
Çok konuşan geveze, olu sıfatı ***"ZEVZEK"***

Beşiğe toprak gonu, hazırlanmışladu: ***"HÖLLEK"***
Atın koşma şeklüdü, makbuldü hem de, ***"YÖĞRÜK"***
Bazen "yeriz" manası, bazen de "yırtık"tır: ***"YİRÜK"***
*Dişsüz ağız geveze, olursa derük:"****KEÇÜK"***

Çok öğsüren hastala, bilinü ***"AFAGANLU"***
Burun üstü yatarsak, şeklimiz: ***"YÜZÜGUYLU"***
Gandurucu kimsele, hem ***"FERMANLU", "TOPUKLU"***
Ya bezdendü, ya posttan bizde ***"NAMAZLOĞU"***

"Kömüş" derük mandaya, bide derük ki ***"COMBA"***
Çiftetellü oynadu, kılarnet bu: ***"GIRNATA"***
Soğanlu, gıymaludu nefis olu: ***"MIHLAMA"***
Buğalunca ne güzel, ferahlıkdu: ***"TOHTAMA"***

Çok sulu ve yağluya uygun düşmüşdü: ***"CIMCIK"***
Semaver onsuz olmaz, arkadaşıdu: ***"ÇAYNIK"***
Sulu, çamurlu yere basma sakın ***"CİBİLLİK"***
Sincap bilmez esgile, oğa derler ki: ***"HERLİK"***

Olsa da yisok şimdi bi böğürtlen: ***"GARAMUK"***
Cimriye "PAHAL" derle bi de denü ki: ***"GISMIK"***
Gücük tahta parçası- bi de batar ki: ***"GIYMUK"***
Gapı biraz açuğsa hem ***"GIYNAŞU" "GISIRUK"***

Lütfi Hoca unutma dil her şeyin aynası
Niye geldik dünyaya, nedü bunun manası?
Ağna, öğren her şeyi, iki nefes arası
Doğdun-öldün kısaca muammanın yasası

Abu'n der ki, her zaman Köprü'müze gelelim
Nerde olsak her yerden, oğa hizmet edelim
Yaşama sevinciyle zor da olsa gulelim
İnsanoğlu fanidü, sevelim, sevilelim)

Durum bundan bundan ibaret gardaşlar.

Hadi oyalanın konuştuğunuz dililen, gayri kalın sağlıcanan…

SAMSUN KALESİ 2
Büyüklük ve İçindekiler

Embiya SANCAK/Yüksek Mimar Şehir Plancısı

Kalenin mahmuzları arasında ki mesafe 12 adımdır. Kale duvarları kalınlığı 2.00 metredir. Deniz surlarının tabii zeminden yüksekliği 8 metredir.

Samsun'a 1640 yılında gelen Evliya Çelebi'ye göre kalenin duvarları uzunluğu 5000 adımdır. Kalenin mahmuzları arasında ki mesafe 12 adımdır. Kale duvarları kalınlığı 2.00 metredir. Deniz surlarının tabii zeminden yüksekliği 8 metredir. Kara surlarının tabii zeminden yüksekliği 6.00 metredir. Şimdi bu durumu 1850 haritasının günümüz haritaları ile birleştirilmesi neticesinde elde edilen haritalar üzerinden inceleyelim.

Samsun Kalesinin dış duvarları tek hat olarak 900 metredir. İç kale ve cephane duvarları ise toplam 300 metre uzunluğundadır. Kale duvarları kalınlığı aynen Evliya Çelebinin belirttiği gibi 2.00 metredir. Yükseklik bilgileri de uyumludur. Kale mahmuzları arasında ki uzunluk ise 1946 kadastro haritasında 7.5 metredir. Mahmuz tepeleri arasında ki mesafe da 9.5 metredir. Yani bu ölçülerin de Evliya Çelebinin verdiği bilgiler ile uyumluluğu vardır. Sadece kale duvar uzunluklarında tutarsızlık söz konusudur. Sebebinin neler olabileceğini tam bilememekle birlikte Evliya Çelebi üslubu olduğunu tahmin ediyorum

Osmanlının 1850 haritasında ki mahmuzlar 46 adettir. Mahmuzlar arası mesafe 9.5 metre olduğuna göre yapılan hesaplamada 90 adet mahmuz olması gerekiyor. Buradan da

harita bilgilerinin bir kısmı şematik göstermeliktir. Zaten bu durumu camii binalarının gösterim biçiminden anlamıştım.

Kale duvarlarında var olduğu söylenen 70 adet kulenin ve 2000 mazgalın varlığı inandırıcı değildir. Ama Evliya Çelebinin bahsettiği 5000 adım yani 3150 metre uzunluğunda ki kale duvarında 70 kule ve 2000 mazgal bulunabilir. ACABA SAMSUN KALESİ 1640 YILINDA DAHA MI BÜYÜKTÜR?

Osmanlının 1850 haritasında ki kalenin çevrelediği alan 38.000 m2 yani 3.8 hektardır. Bu alanın içinde : Osmanlı Bankası (Garanti bankası) ile Merkez Bankasının bulunduğu arazide Samsun'da 1584 yılında oluşturulan ilk mezarlığı bulunmaktadır. Osmanlı Bankası karşısında ise Hacı Halil Mescidi, Hacı Hatun camii yakınında Küçük Hamam, Şimdi ki PTT yerinde Cephanelik , Kalenin giriş kapısı yanında Kale Mescidi, Hacı Hatun Camii, Büyük Camii yerinde ahşap Hızır bey camii, şimdi ki İlkadım Öğrenci yurdu yakınında deniz kapısı Kumkapı, Saathane meydanında kalenin kuzey batı kapısı, Kalenin kuzey sınırında Şimdi ki Ziya Gökalp, eski Arasta sokak üzerinde Bedesten , iç kale içinde 173 adet konut olduğunu yangın raporundan anlıyoruz. Gene aynı raporda kale mahallesinde, yani kale içinde yanan 500 evden bahsedilmektedir.

FOTOĞRAFLARDA SAMSUN KALESİ

Samsun Kalesinin yer belirlemesinde yararlandığım diğer belgeler de fotoğraflardır:

Kale duvarlarında var olduğu söylenen 70 adet kulenin ve 2000 mazgalın varlığı inandırıcı değildir. Ama Evliya Çelebinin bahsettiği 5000 adım yani 3150 metre uzunluğunda ki kale duvarında 70 kule ve 2000 mazgal bulunabilir.

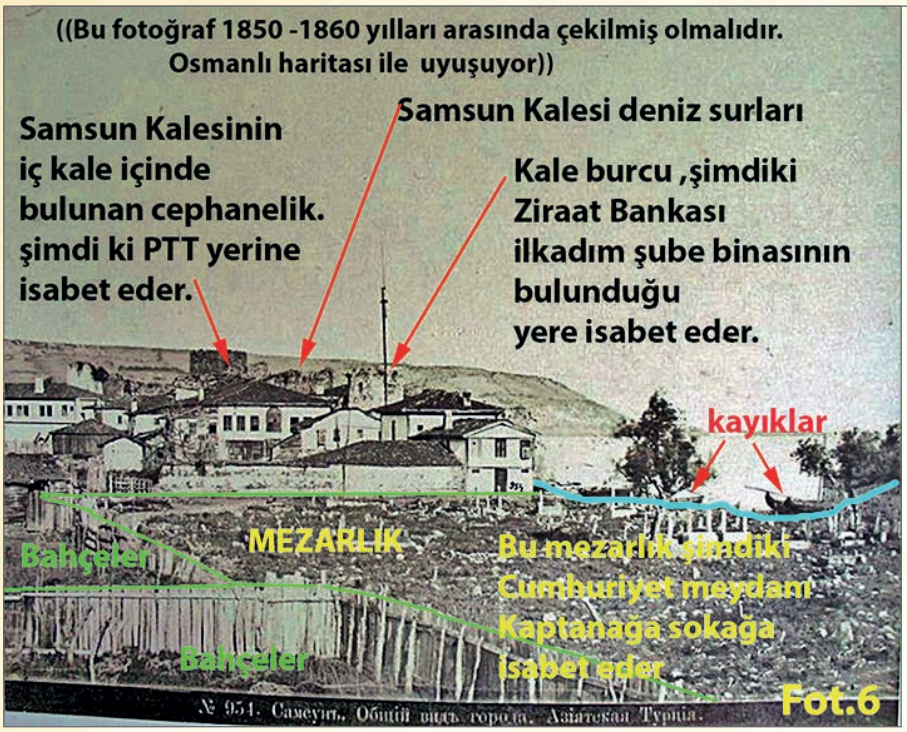

Fot.6 : Bu fotoğraf bu gün ki Cumhuriyet meydanında yer altı otoparkının üzerine rastlayan bir yerden çekilmiştir. Fotoğraf çekim tarihi ise 1850 yıllarıdır. Fotoğrafın yorumlanması üzerinde belirtilmiştir.

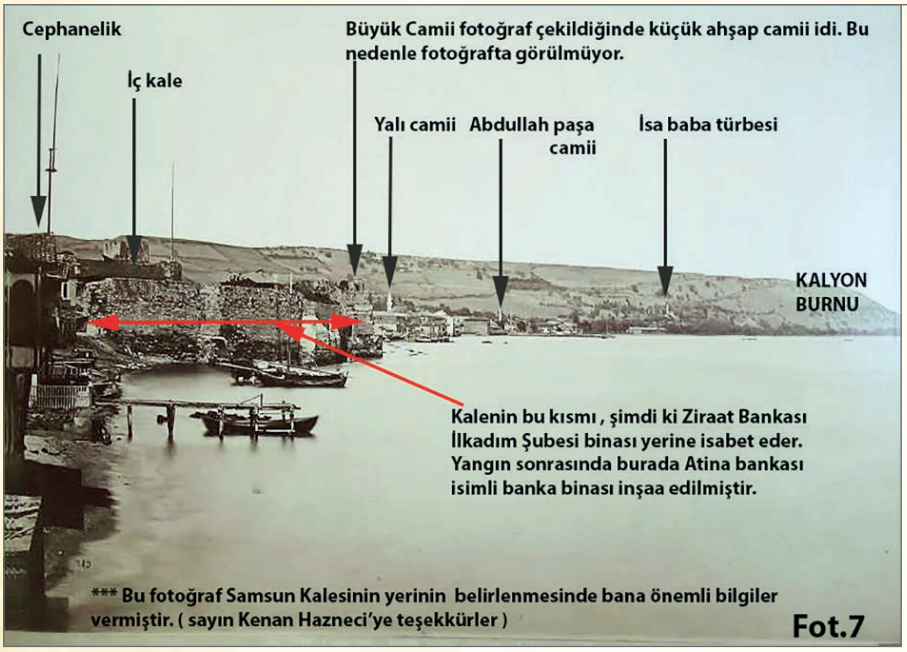

Fot.7 : Bu fotoğraf bugün ki İlkadım anıtı ile karşısında ki otel arasında denizde kayık üzerinden çekilmiştir. Bu fotoğrafta şimdiki Ziraat Bankasının İlkadım şube binası (eski Atina Bankası) üzerinde yapıldığı kalenin içe dönen kısmı çok net bir şekilde görülüyor. Geri planda ise iç kale ve cephane kulesi görülmektedir. Yangından önce çekildiği için (tahminen 1860 yılı) büyük camii olmadığından bu tarihte minaresi olan diğer camiler seçiliyor.

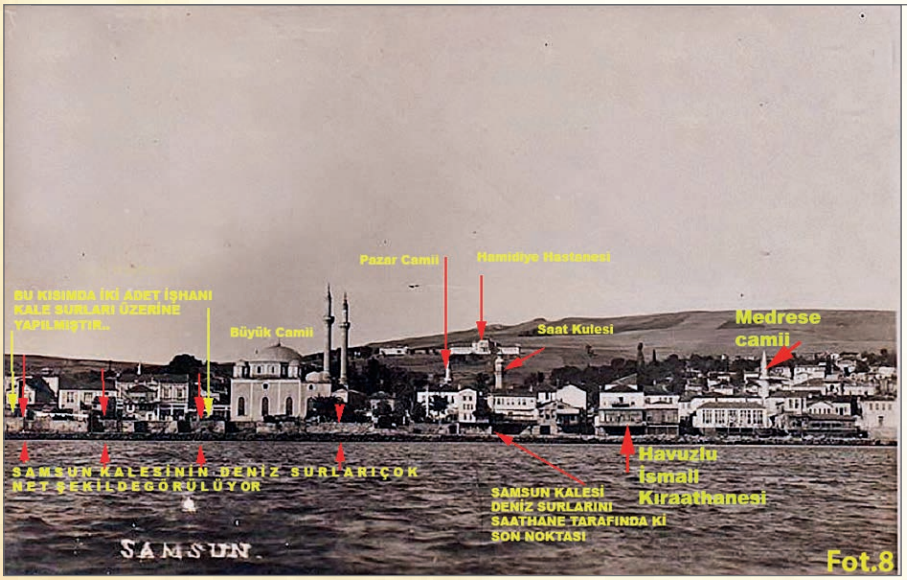

Fot.8 : Bu fotoğraf Samsun için çekilmiş en güzel fotoğraflardan biridir. Fotoğraf tarihi yangın sonrasıdır. Yani bu tarihte kara surları yıkılmıştır. Kalenin deniz surları çoğunlukla ayakta olduğunu görmekteyiz. Kale duvarlarının şimdi ki Abdürezak sokaktan içeri döndüğünü görebiliriz (bkz .hrt 2). Fotoğraf denizden kayık üzerinden çekilmiştir.

Fot.9 : Bu fotoğrafı gördükçe Samsun'a NASIL KIYDIĞIMIZA VAHLANIYORUM .. Kale duvarının ise , halen mevcut olup ve maalesef hırdavat deposu olarak kullanılan, son ismi Maarif Kıraathanesi olan ve Mustafa Kemal ve arkadaşlarını kayıkla Tütün İskelesine çıkaran Havuzlu İsmail'in kıraathanesinden içeri saptığını görebiliriz. Samsun Arkeolojik Eserler Açıkhava Müzesi ve Kültür Parkın yapılması halinde bu fotoğrafta görülen 5 adet Osmanlı Kıraathanesinin aynı malzeme ile yapılması gerektiğini ısrarla belirtiyorum.

Fot.11: Bu fotoğraf 1851 yılında çekilmiştir. Şehrimizin gelişmeye başladığı 1838 sonrasının fotoğrafıdır. Önce 1869 yangın kabusu , sonraları 93 harbi sonuçları … Balkan savaşları…. 1. Dünya savaşı… İstiklal harbi .. 2. Dünya savaşı .. ülkemizin ve şehrimizin belini bükmüştü. Bu fotoğraf şimdi ki Cedit mahallesinde 1851 yılının İsa baba türbesine giden patika yolun üst kotlarından çekilmiştir. Yani kaynak olarak kullandığım harita ile bu fotoğraf aynı yıllara aittir.

Fot.5 : Bu fotoğraf arkeolojik kazı çalışmalarını belgelemek üzere havadan fotoğraf çekim sistemi kullanılarak çekildi. Fotoğraf üzerinde bu makalemde açıklaması olmayan belirtilmiş yerler (numaralar) görmektesiniz. Bu çalışma Saathane meydanında yapılan arkeolojik buluntular ile burada neler yapılmalı konulu yazılarım için yapılmıştır. İlerde yazılarım okuyucu ile buluşacaktır.
Fotoğrafta görülen (1) nolu nokta kalenim kazılar neticesinde bulunan çok önemli kısmıdır. Devamında (2-3-4-5-6-7-8) gösterimleri Samsun Kalesinin bulunduğu yerleri göstermektedir. Fotoğrafta gösterilen (9) numaralı yer ise Saathane meydanına rastlayan kalenin kuzey batı kapısının bulunduğu yerdir. (10) numaralı yer ise kalenin Subaşına giden hattının kapıya yakın kısmıdır. Diğer (12 -14) numaralar kale duvarının devamını göstermektedir.

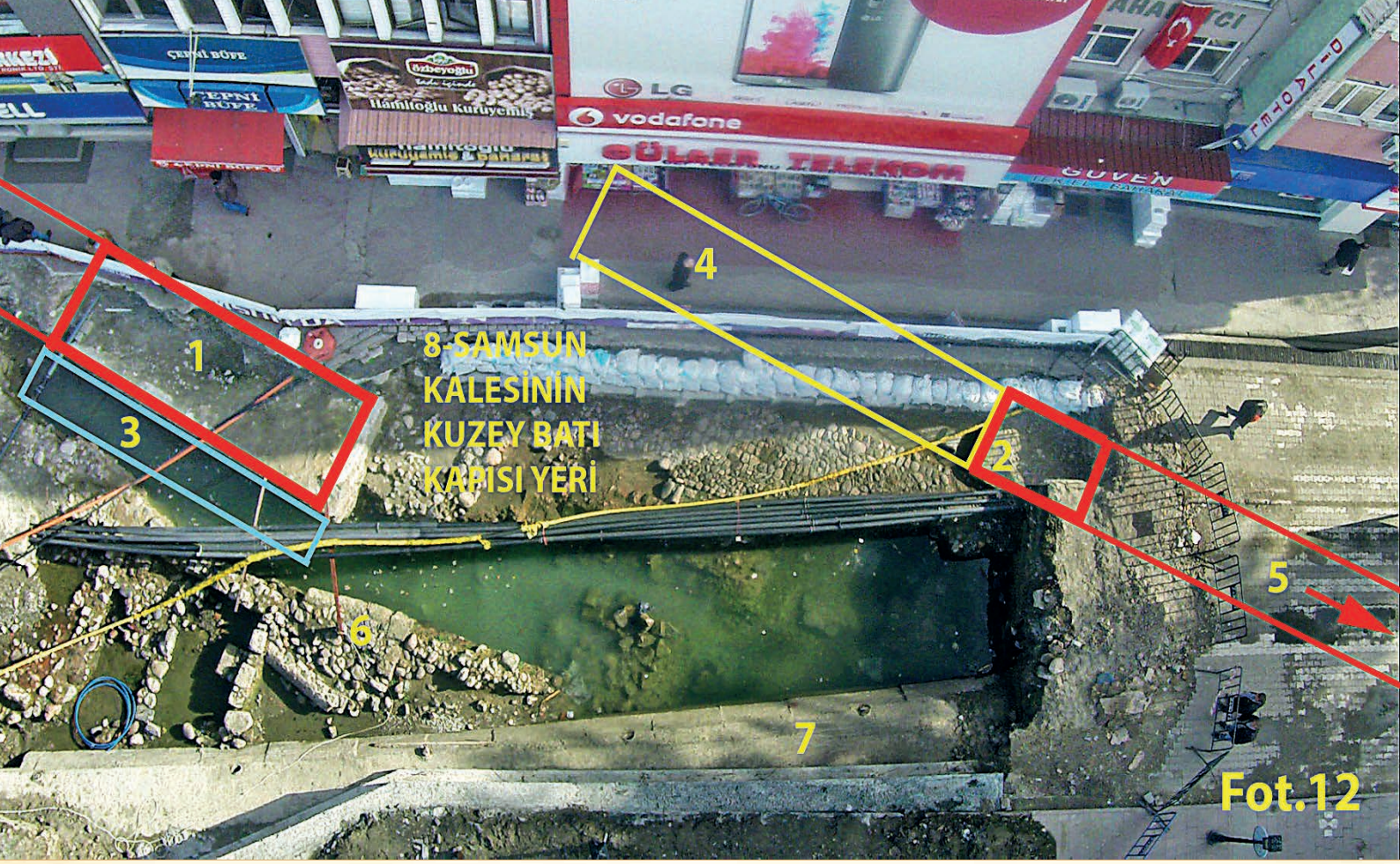

Fot.12 : Bu havadan çekilen fotoğraf Saathane meydanında Saat Kulesi ile deniz tarafında ki dükkanlar arasında yapılan arkeolojik kazı alanını ve buluntuları göstermektedir.

Nokta 1: Samsun Kalesinin arkeolojik kazı neticesinde bulunan önemli bir kısmı olup, 1850 haritasında ki kale yeri ile günümüz haritalarını çakıştırmama yardımcı olan burada ki kale duvarı buluntusudur.

Nokta 2: Kalenin Subaşına doğru devam eden hattının kazı neticesinde bulunan bir parçasıdır. Doğru ve sağlam bilgilere ulaşabilmek için (5) nolu çizgi hattında kazı yapılması gerekmektedir.

Nokta 3 : Kale duvarının kale dışında ,duvara paralel, Osmanlı döneminde yağmur suyu kanalı yapılmıştır. Doymaz dere ve yamaç sularını denize aktarmak üzere 135 cm genişliğinde , 100 cm yüksekliğinde, taştan ,kemer biçimli kanal yapılmıştır. Burada kanalın 6 metrelik kısmı bulunmuştur. Ancak ani bir yağmur sonrası kemerli kanal çökmüştür. Çökmeden önce bir şans olarak kabul edebileceğim davranışımla kanalın içine girerek röleve alımı yapmıştım. Fotoğraflarını çekmiştim. Aslında çok fazla üzülecek bir durum yoktur. Bu alanın restorasyonu esnasında bu kanalın aynı malzeme ile yenilenmesi zorunluydu. Çünkü tabanda ki çok gevşek çamur tabakası kanal için taşıyıcı özelliğini kaybetmişti. Kanalın tüm taşları muhafaza edilmektedir. Rahatlıkla tıpkı aynısının yapılması mümkündür.

Nokta 4 : Samsun kalesinin tam kesin yeri henüz bulunamadı. Bir köşesinin (1) nolu parça olduğunu düşünmekteyim. Kapının diğer tarafı (2) numaralı kale buluntusu olamaz . Çünkü iki parça arasında 14 metre mesafe vardır. Kalenin kapısı 3 metre genişliğinde olmalıdır. Kalenin kapısı için (4) numaralı hatta çalışma yapılmalıdır. Burada ki esnafımızın çok fazla rahatsız olduğu görüldüğünden bu çalışma şimdilik yapılmamış olabilir.

Nokta 6 : Bu kısımda da yapı kalıntılarının varlığı söz konusudur. Hatta kale kapısı yapısı da çıkabilir.

Nokta 7 : Samsun Kenti Doymaz Dere Ana Yağmur Suyu Tahliye Hattı: Şehrimizin yağmur suyu kanalı olarak 1996 yılında ve 2000 yılında buradan ana hat (bask) geçirildi. Bugün yapılan arkeolojik çalışmalar yapılmadığı için yağmur suyu kanalı için başka alternatifler aranılması fırsatının kaçtığını görüyoruz.

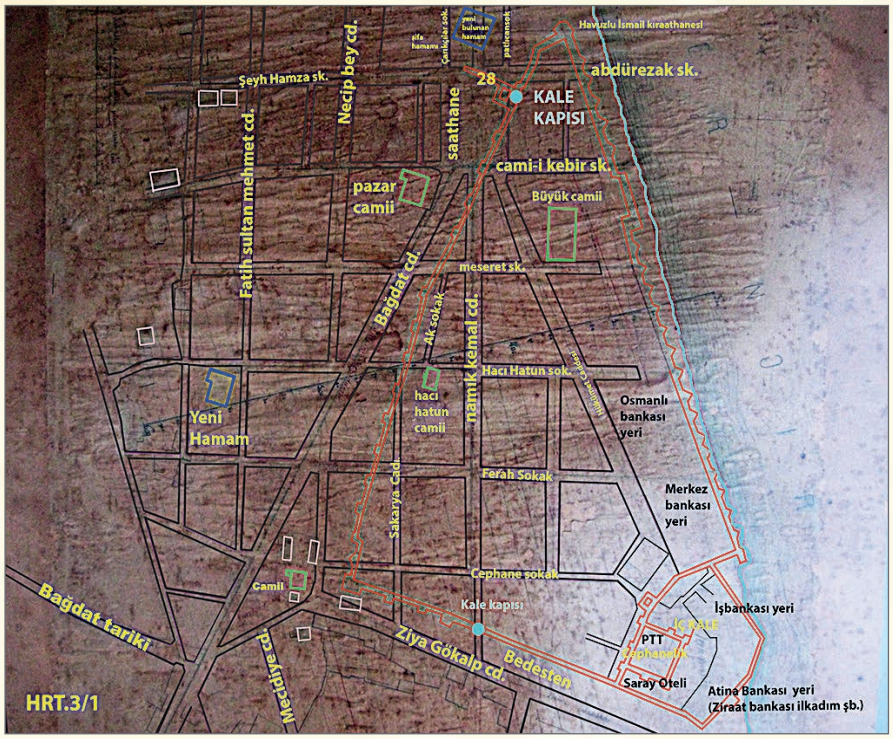

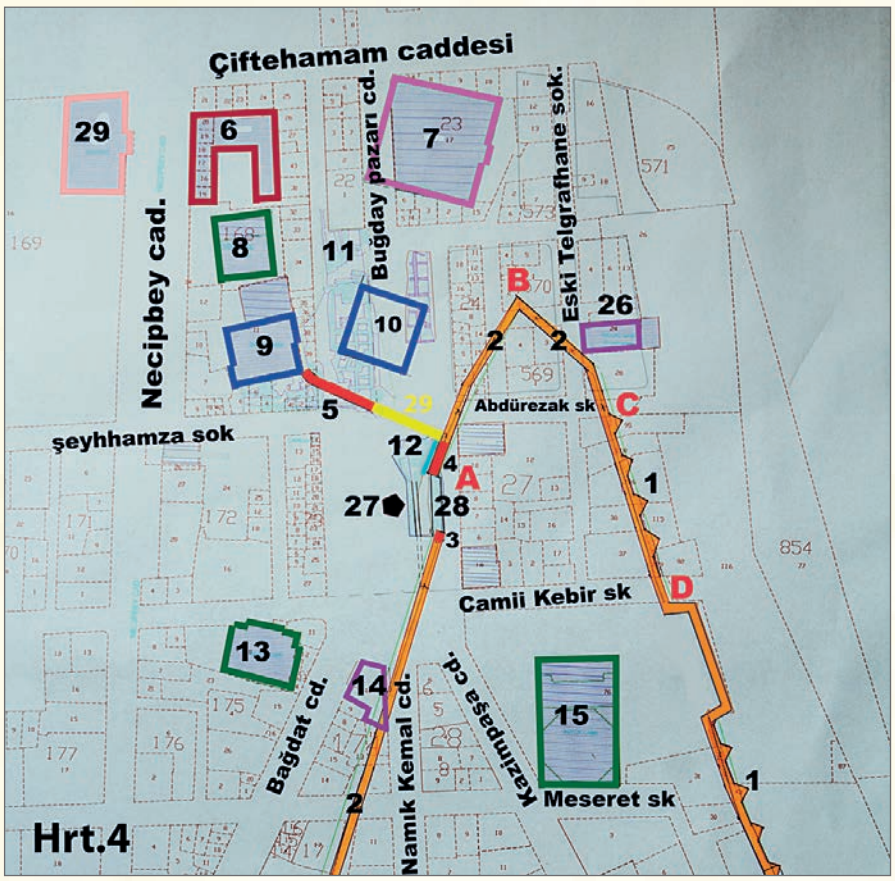

HARİTA (3.1 ve 4) İLE SONUÇ

Samsun Kalesinin bir parçasına (5 nolu) rastlanılması ile başlayan arkeolojik kazılar devam etmektedir. Bu yazımın konusunun Samsun Kalesinin Yeri olduğundan gelecekte kaleme alacağım konulara tam olarak girmiyorum. Ayrıca bulunan kalıntılar hakkında ilim heyeti ile birlikte yapılacak çalışmalar neticesinde bilimsel bilgiler verilebilir. Şimdilik kesinleştirdiğim buluntu (10) numaralı olup , hamamdır. Kale duvarı parçası olan (5) numaralı duvarın neden burada yapıldığı hususu henüz bilinmemektedir.

Bu bilinmezlik devam ederken tarihçi-yazar dostum sayın Baki Sarısakal elinde bir harita ile beni aradı. Birlikte tarihçi ve mimar olarak sahada çok verimli bir çalışma yaptık. Benim harita, imar planı ve arkeolojik kazı takip sonucu bilgilerimi , Baki beyin arşiv bilgilerini tartışarak Danışmentlilerin Samsun'da yaptığı bu kalenin yeri ile ilgili bilinmeyen hiçbir unsur kalmadı diyebilirim .Sadece 1886 yılı haritasında görülen Saathane meydanında olan kale kapısı planı incelendiğinde hemem hemen aynı plana sahip kum kapısının (1890 tarihli fotoğrafı var) bu planda neden gösterilmediği konusu açıklığa kavuşmadı. Diğer bir husus ise kale kasına saplanan ve şimdiki şifa hamamına kadar kısmı ortaya çıkarılan (5) ve (28) numaralı duvarın ne amaçla yapıldığıdır.

Harita 3.1. ismi ile bu makalede yayınlanan bu harita İLK KEZ YAYINLANIYOR

Şunu rahatlıkla söyleyebilirim Selçuklular bu alanda kale dışında da yerleşme yapmışlardır. Danişmentliler yerleştikleri yerin bir kısmını kale sınırlarına almışlardır. Tamamını kale sınırına almamışlardır. Bu alanda Danişmentlilerden önce , örneğin Bizans dönemi kalıntılarına rastlanabilir.

Bu makalemin bir eksiği kalmıştır. Samsun Kalesinin bulunduğu parseller 1947 kadastrosuna ve günümüz tapu kayıtlarına göre ek olarak verilecektir.

Şimdilik yaptığım 1850 (Tarih kesin değildir . 1850-1860 arası kabul edilebilir) ve 1886 yıllarına ait haritalara göre Samsun Danişment Kalesi yeri araştırmasıdır.

Acil önerim şudur: Arkeolojik kazı alanı ile Samsun kalesinin deniz tarafı ve Bedesten tarafının ARKEOLOJİK SİT ALANI ilan edilmesidir. Eğer kenti yönetenler arkeolojik sit alanı uygulamasının sıkı önlemlerinden çekinirseler , uzun araştırmalar neticesinde hazırlanacak KORUMA AMAÇLI İMAR PLANI da faydalı olabilir.

Ama her halükarda devletin genel bütçesinden bu konuda ödenek ayrılması gerekmektedir.

Son söz: Araştırmaya devam ediyorum. 1869 yangınından başlayarak günümüze kadar tarihimiz HİÇ EDEN OLAYLAR, DÖNEMLER YÖNETENLER.. Örnek mi: (fot.13 de) Bütün itirazlara rağmen yapılan bir iş hanının yapılmasına katkı sağlayanlar. Merak etmeyiniz belki de eski bir bürokrat olarak benim de imzam çıkabilir.

KALİTEMİZ İMZAMIZDIR AYANLAR ORMAN ÜRÜNLERİ

Ayanlar kereste mobilya firmamız profesyonel birikimi ile SAMSUN ve HATAY da hizmet vermektedir. Firmamız her zaman kendisi ile yarışmakta ve kendini bir rakip gibi görerek hep daha ileri felsefesi ile hareket etmektedir.

VİZYONUMUZ

Yüksek kalite seviyemiz ve güvenilirliğimiz sayesinde 10 yılı aşkın süredir RUSYA,UKRAYNA,BELARUS ,ROMANYA, GÜRCİSTAN,IRAK ülkelerinde yaptığımız ticaretlerde itibarımızı artırarak korumak, istikrarlı yatırımlarımızla kapasitemizi artırarak sürdürülebilir kararlılıkla, yoğun müşteri taleplerini daha yüksek oranda karşılayabilmek ve kazandığımız başarıları diğer dış pazarlar ve ülkemiz piyasasında taşıyabilmektir. Yaptığımız İthalat ve ihracatlarla Türkiye ye döviz girdisi kazandırmak ve onlarca kişiye istihdam sağlayarak Türkiye ekonomisine katkı sağlamaktır.

MİSYONUMUZ

Müşteri beklentileri doğrultusunda farklı, belirleyici, çevreye duyarlı, topluma saygılı, ülke ekonomisine katkı sağlamak önceliğimizdir. Müşterilerimizin bugünkü beklentileri ve gereksinimlerini tam zamanında karşılayıp onlara gelecekte beklentilerini aşan ürün hizmeti sunmaktadır. Müşterilerimize güvenilir rekabetçi işletme hizmeti ve taleplere hızlı cevap veren bir işletme olmaktır. Müşterilerimizle teda-

www.ayanlarkereste.com

rikçilerimiz ve çalışanlarımızla bütünlük duygusu oluşturmak.

KALİTE POLİTİKAMIZ

Daima yüksek kalitede üretim yapmayı hedefleyen sürekli gelişen teknolojiye ayak uyduran ve müşteri memnuniyetini ön planda tutan kalite yönetim sistemi şartlarına uymak öncelikli görevimizdir. Ülke yasaları çerçevesinde, çevreye ilgili standartlara uygun, küresel rekabet ortamında müşteri memnuniyetini sağlayacak uygun fiyatı , istenen kalite ve zamanında teslim prensipleri ile pazarlama yapmaktır. Gelişen teknolojiyi yakından takip ederek , başarımızın temeli olan çalışmalarımızı bu doğrultuda sürekli eğitme , kalite arayışımıza fikirleriyle gönülden katılmalarını sağlamak ve satış pazarlama teknolojimizi geliştirmektir.Kaliteli ürün ve hizmet rastlantıların değil yılların verdiği tecrübe ile sistemli çalışmanın sonucudur. Kuruluşumuzun temel vazgeçilmez KALİTE POLİTİKASI olarak kabul edilmiştir. Sıloganımız KALİTEMİZ İMZAMIZDIR. Ticari ve sosyal ilişkilerimizde karşılıklı güven üstün iş ahlakı ve dürüst davranış ilkesinden vazgeçmemek olacaktır.

ÇEVRE POLİTİKAMIZ

Çalıştığımız sektör itibari ile çevre duyarlılığı ve sürdürülebilirliği AYANLAR firmasının öncelik verdiği konuların başında gelmektedir.

Buna bağlı olarak çevre politikamızın özellikleri;

.İlgili çevre mevzuatı ile kanuni düzenlemelere uymak ve bu amaçlı kuruluşlarla işbirliği içinde olmak.

. Uygun teknoloji kullanımı

.Doğal kaynakların korunması ve kirlenmesinin önlenmesi yönünde ekonomik ve ticari olanakların elverdiği ölçekte çevreye zarar vermeyecek teknolojilerin kullanmasını sağlamak.

Saathane Meydanı Arkeolojik Kazı Çalışmaları İçin

MAHKEME SONUÇLARI BEKLENİYOR

Akasyam Haber

Samsun Büyükşehir Belediyesi Başkan Vekili Turan Çakır, yaklaşık 1 aydır duran Saathene Meydanı arkeolojik kazı çalışmalarının, mahkeme sürecinden sonra devam edeceğini söyledi.

İlkadım İlçesi Kazım Paşa Caddesi üzerinde bulanan Saathane Meydanı'nda Samsun Büyükşehir Belediyesi ve Samsun Müze Müdürlüğü'nün arkeolojik kazı çalışmaları yaklaşık 1 aydır durdu. Çevrede bulunan dükkan sahiplerinin açtığı davalar yüzünden kazı çalışmalarının durduğunu belirten Büyükşehir Belediyesi Başkan Vekili Turan Çakır, konuyla ilgili açıklamalarda bulundu.

Çalışmaların devam etmesi için gerekli yazıların ve mahkeme kararlarının beklendiğini vurgulayan Turan Çakır, "Saathane Meydanı'ndaki çalışmalarımızla alakalı olarak, bizi mahkemeye veren dükkan sahipleri vardı. Mahkeme süreçleri şu anda devam ediyor. Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun da bizden beklediği meclis kararları vardı. Geçtiğimiz mecliste bu kararları aldık. Çalışmaların tekrar devam etmesi için Koruma Kurulu'ndan gelecek yeni yazıyı bekliyoruz. Gerekli yazı geldiği zaman işlemler kaldığı yerden devam edecek. Taşhan restorasyon ihalesini Vakıflar Bölge Müdürlüğü yaptı. Bugün-yarın müteahhit

firma restorasyon çalışmalarına başlayacak. Kale surların açılması işlemleri ise binalarla alakalı mahkeme sürecinin bitmesinin ardından devam edilecek. Saathane Meydanı'ndaki çalışmaların bu yılın sonunda tamamen biteceğini tahmin ediyorum. Kale kalıntılarının üstlerini camdan yapacağız. Bir bölümü de cam fanuslar içerisini alınıp üstlerinde gezilebilecek. Şu anda kale surları üzerinde doğal gaz, elektrik, telefon, internet kabloları bulunuyor. Onların tamamı proje kapsamında cam fanuslara alınırken kaldırılacak" dedi.

Kale surların açılması işlemleri ise binalarla alakalı mahkeme sürecinin bitmesinin ardından devam edilecek. Saathane Meydanı'ndaki çalışmaların bu yılın sonunda tamamen biteceğini tahmin ediyorum. Kale kalıntılarının üstlerini camdan yapacağız.

TERME
ÇAM KOKUSU İÇİNDE DENİZ KEYFİ

Belediyelerin bu rolü ve görevi en etkin biçimde yerine getirmeleri, şehirleri huzur ve refah içerisinde yaşanılan yerleşim birimi haline getirmektedir.

Belediyeler, şehirlerin gelişimi ve şehirde yaşayan bütün paydaşların ortak ihtiyaçlarının karşılanması hususunda stratejik öneme sahip kurumlardır. Doğumdan ölüme kadar hayatın her safhasında belediyenin görev ve yetkileri bulunmaktadır. Bu yüzden belediyeler, özellikle kentlerin ve kentliliğin gelişmesinde çok önemli bir role sahiptir. Belediyelerin bu rolü ve görevi en etkin biçimde yerine getirmeleri, şehirleri huzur ve refah içerisinde yaşanılan yerleşim birimi haline getirmektedir.21. yüzyılın insan odaklı belediyecilik anlayışı şehirlerimizin huzur ve refahını artırmaya yönelik çalışmalar yapmaktır.

Bu bilinçle 2014 yılında göreve başladığımızda, Terme'yi marka şehir haline getirecek proje ve faaliyetleri en iyi şekilde tespit ederek önümüzdeki 5 yıllık dönemin yol haritasını belirledik. 5 yıllık stratejik planımızda yer alan eser, proje ve faaliyetlerin hepsi ilçemizin tarihi ve kültürel birikimine yakışan çalışmalar olarak yerini alacak. Terme Belediyesi olarak bizler çalışmalarımızı 3 ana başlık altında topladı. Kısaca 3 T olarak belirlediğimiz yol haritamızı Tarım, Ticaret ve Turizm oluşturmaktadır.

TARIM

Terme ekonomisinin önemli bir kısmı dayalıdır. Bu verimli ovada ünlü Terme pirinci, fındık, mısır, soya fasulyesi yetiştirilmektedir. Bodur meyvecilik ve kültür kavakçılığı da ilçede oldukça yaygındır. Örneğin, dünyanın ikinci büyük kavak ormanının Terme'de olduğu bilinmektedir. Tarımsal makine sanayi de gelişmekte olan bir sektör olarak ön plana çıkmaktadır. Fındık patozu olarak tabir edilen ve fındığı çotanağından ayırmaya yarayan makine ilk kez Terme ilçesinde icat edilip üretimine başlanmıştır. Fındık patozunun yanı sıra ilçede faaliyet gösteren büyük ölçekli firmalarımız daha birçok tarımsal makinenin ve ekipmanın da üretimini ve ihracatını gerçekleştirmektedir.

Bunların yanında, sahil kasabası olması nedeniyle balıkçılık ve diğer deniz ürünleri avcılığı da geçim kaynakları arasında sayılabilir. İlçede besicilik ve arıcılık gibi ekonomik faaliyetlerde önemli yer tutmaktadır.

Terme'nin en önemli sanayi kuruluşları, ilçede yetiştirilen çeltik ve fındığı işleyen fabrikalardır. Terme sınırları içinde halen faal durumda 8 adet fındık fabrikası ve 10 adet pirinç fabrikası mevcuttur. Fındık fabrikalarında üreticiden alınan kabuklu fındık iç fındık haline getirilerek ihraç edilmekte veya iç piyasaya sürülmektedir. Çeltikte aynı şekilde fabrikalarda işlem görerek iç pazarda pirinç olarak tüketime sunulmaktadır.

TURİZM

Tarihi M.Ö. 1000 yıllarına kadar uzanan ilçede efsanevi kadın savaşçılar Amazonların yaşadığı bir çok tarihçi ve coğrafyacı tarafından ileri sürülmektedir.

Amozanların; yerleşmiş olduğu alanlar kaynaklarda Karadeniz kıyıları olarak tanımlanmaktadır. Özellikle Thermodon (Terme Çayı) kıyısında Themiskyra kentini kurmuş oldukları bilinmektedir. Themiskyra kentinin Terme ile Ordu arasında olduğu sanılmaktadır. Bir çok efsanede adları geçen Amazonlar sadece kadınlardan oluşan bir topluluktu. Savaşmayı çok seven ve savaşçı olarak ün yapmışlardı. Tarihin ilginç ve çekici

Terme'nin en önemli sanayi kuruluşları, ilçede yetiştirilen çeltik ve fındığı işleyen fabrikalardır. Terme sınırları içinde halen faal durumda 8 adet fındık fabrikası ve 10 adet pirinç fabrikası mevcuttur. Fındık fabrikalarında üreticiden alınan kabuklu fındık iç fındık haline getirilerek ihraç edilmekte veya iç piyasaya sürülmektedir.

savaş kadınları amazonlar, güzel sanatlara da konu olmuşlardır. M.Ö. 5.yy'da yapılan Amazon kadını heykelleri günümüze kadar ulaşmıştır. Berlin ve Roma Caputoline müzelerindeki Yaralı Amazon Heykeli ve Vatikandaki Amasone Mattei Heykelleri bunların en ünlüleridir. Rubens'in ünlü "Amazon Savaşçısı" isimli tablosu da Amazonları konu alan sanat eserlerindendir. Sarayköy; de hamam kalıntıları ve su kemerleri vardır. Amazonların burada yaşadığı ileri sürülmektedir.

Başkan Kul: "Turizme önem verilebilmesi için önce bunun bir alt yapısı olması gerekiyor. Bu alt yapı bizim ilçemizde var. Dünyadaki değişen trendler nedeniyle turizm artık doğa ve tarih turizmine doğru kaymaya devam ediyor. Bu kapsamda Terme büyük bir şansa sahip. İlçemiz tarihi yönden amazonların ana vatanı olarak kabul edilen yerleşim yeridir. Dolayısı ile biz bunları anlatıp turizmde pazarlayabilirsek çok önemli bir kazanç sağlayabiliriz. Çalışmalarımızla birlikte Terme insanların sadece gelip geçtiği değil, konakladığı bir merkez olacak.

İlçemiz tarihi yönden amazonların ana vatanı olarak kabul edilen yerleşim yeridir. Dolayısı ile biz bunları anlatıp turizmde pazarlayabilirsek çok önemli bir kazanç sağlayabiliriz.

Amazon Köyü Kurulacak

Terme'de amazon gerçeğinin dünya tarafından bilindiğine işaret eden Terme Belediye Başkanı Şenol Kul "Terme ve amazon gerçeği rivayetlerden öte artık bilimsel gerçeklere dayanmıştır. Konu ile alakalı kurum dernek ve sivil toplum örgütleri ile birlikte çalışmalar

yapıyoruz. Yapılacak araştırma ve çalışmalar sonunda ilçemizin Gölyazı mahallesinde amazon köyü kurulması için projeler geliştiriyoruz."

GÖLYAZI TABİAT PARKI

Terme Belediye Başkanı Şenol Kul "Kentimiz; coğrafi konumu, doğası ve özellikle tarih ve deniziyle turizmin bütün potansiyellerini içinde barındıran bir konumda bulunmaktadır. İlçemizin kültürel ve turistik değerlerinin tanıtılması ve dünyaya duyurulması en önemli görevimizdir. Bu anlamda terme Gölyazı bölgesinin büyük bir potansiyeli var. Ortaya çıkarılmamış değerleri ve güzellikleri var. Bu güzellik bizden kaynaklanan bir durum değil. Allah ' ın Terme'ye hediye ettiği bir güzellik. Bizde bu güzellik tanınsın, ortaya çıksın diyoruz. Gölyazı Tabiat Parkı Bölgemizde doğa turizminin gelişmesine katkı sağlayacak."

Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin doğa turizmini geliştirmeye yönelik projeleri kapsamında dev bir adım atıldı. 553 hektarlık Amazon Tabiat Parkı Samsun Büyükşehir Belediyesi ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı arasında imzalanan sözleşmeyle 5 yılığına Samsun Büyükşehir Belediyesi'ne devredildi.

KUŞ TURİZMİ YÜKSELEN DEĞER

Terme Belediye Başkanı Şenol Kul "Kuş gözlem turizmi bugün dünyada pek çok yerde yükselen bir değerdir. Bizde elimizde mevcut kıymetli imkanlarımızı ilçemizin lehine değerlendirmek istiyoruz. İlçeye hizmet vermek için geldik ve hizmet edeceğiz. Yıllarca tanıtımı eksik kalan, bu şirin ve potansiyeli yüksek Terme'mizi tanıtmak için elimizden gelen imkanları seferber ediyoruz. Hedeflerimizde ilçemizin değerlerini gün yüzüne çıkararak marka yapmak var. Gölyazı Amazon Tabiat parkına kuş gözlem evleri yapılacak.

Yılkı Atları Turizme Kazandırılıyor

Terme İlçesinde çok sayıda bulunan ve vahşi olarak bilinen yılkı atlarının önemli bir kısmının kontrol altına alındığını belirten Başkan Kul ""Hiçbir şey kendi başına fırsat ya da sorun değildir. Sorun olarak görülen aslında çok önemli değerlerimizden olan yılkı

atlarının önemli bir kısmını turizme kazandırdık. Hem bu hayvanları ziyarete gelecek olan vatandaşların ve özellikle çocukların atlara temas etmesini sağlayarak hayvan sevgisini arttıracak, hem de etrafa verdikleri zararları da bu şekilde telafi etmiş

olacağız. Atların insanlarla olan kaynaşmasını ve beraberliğini gerçekleştirerek , Osmanlı'dan gelen bu geleneğin sürdürülmesini istiyoruz.

Miliç Plaj Projesi Terme'nin Prestiji Olacak

Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılmakta olan Terme Miliç Sahil Düzenleme Projesi'nde sona yaklaşıldı.

Terme'nin prestij projelerinden birisi olan ve Samsun Büyükşehir Belediyesi tarafından yürütülen proje kapsamında içinde kafeteryaların, duş alanlarının, tuvaletlerin, büfelerin, mescitin, bisiklet, gezi ve taşıt yollarının bulunacağı tam bir sosyal tesis haline gelecek Miliç sahili, Terme halkının, aileleriyle birlikte güven ve huzur içinde ziyaret edeceği mekanların başında gelecek.

ÇAM KOKUSU İÇİNDE DENİZ KEYFİ

Proje öncesinde bazı kaçak yapılaşmalar, bakımsızlık ve çevre kirliliği nedeniyle adeta izbelelik bir alan olan ve Samsunluların gitmeye bile çekindikleri güzel sahil bu proje ile adeta yeniden doğacak. Pojeyle Terme'nin çam ağaçlarıyla iç içe olan Miliç sahilinde 1200 metrelik sahil şeridi düzenlenerek Terme halkının kullanımına açılacak. Altyapı çalışmaları tamamlanan proje, aydınlatma sistemleri, peyzaj ve rekreasyon alanlarındaki çalışmalarda tamamlandıktan sonra Terme halkının hizmetine sunulacak. Proje, yıl sonuna kadar bitirilerek deniz sezonuna hazır hale getirilecek.

Sülün "ana vatanına" geri dönüyor

Gelemen Sülün Üretme Çiftliği'nde yetiştirilen sülünler artık Terme ilçesinde bulunan Gölardı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'nda yetiştirilecek.

"Bu zamana kadar sülün Gelemen çiftliğinde üretilir bu bölgede doğaya bırakılırdı. Yaklaşık olarak her yıl 2 bin 500 sülün Gelemen'den buraya getirilip bir ay burada kaldıktan sonra doğaya bırakılırdı. Fakat çiftlik ortamında yetiştirilen sülünler doğaya bırakıldıkları zaman, doğal düşmanlarına alışkın olmadıkları için onlardan kaçmıyorlar-

dı ve köpek, çakal gibi hayvanlar sülünleri yok ediyordu. Şimdi yeni projeye göre artık sülün ana vatanına geri dönüyor ve Gelemen Sülün Üretme Çiftliği, Terme Gölyazı bölgesine gelecek. Bundan sonra burada yetiştirilecek ve doğa içinde doğal üremesi sağlanacak.

SONUÇ

Terme Belediyesi olarak 2016 yılı itibariyle Türkiye nin yakaladığı istikrar ve gelişimi, şehrimizin bütün paydaşlarına yansıtmayı başardık. Gençlerimize, kadınlarımıza, yaşlılarımıza, engellilerimize yönelik yapılan çalışmalarla sosyal belediyecilikte olduğu gibi diğer şehircilikle ilgili hizmetlerde de çok önemli mesafeler kat ederek Terme'yi adeta yeniden inşa ediyoruz. Tek yönlü gelişen bir şehir yerine, bütün sahalarda gelişimi birincil hedefimiz haline getirdik. Kendi ölçeğimizde Kısa vadeli çalışmalar ve günlük çözümlere tevessül etmedik. Aksine uzun vadeli ve kalıcılı çözümler sunmanın gayretini bütün işlerimizde esas kabul ettik. Geleceğimizin teminatı olan çocuklarımıza ve gençlerimize, ülkemizin ve şehrimizin huzurunda çok önemli etkisi olan kadınlarımıza, tecrübeleriyle bizlere ışık tutan yaşlılarımıza, Terme'nin can damarı olan esnaflarımıza yapılan yatırımlarla hizmet üreten bir kurum olduk. Hemşehrilerimizin memnuniyeti için mevcut yasalar çerçevesinde modern yönetimi, şeffaflığı, teknolojik gelişmeleri takip etmeyi, etkin ve ekonomik çalışmayı, sürekli gelişmeyi ve daha yaşanılabilir bir Terme oluşturmak için bütün imkânlarımızla 7/24 hizmetteyiz.

Terme Belediyesi olarak 2016 yılı itibariyle Türkiye nin yakaladığı istikrar ve gelişimi, şehrimizin bütün paydaşlarına yansıtmayı başardık.

ETL ENGLISH ACADEMY ®
&
YURTDIŞI EĞİTİM DANIŞMANLIĞI

15 Yıllık Tecrübe

THOMAS W.HARVEY İLE 3 SEVİYE (9 AY)İNGİLİZCE EĞİTİMİ ETL'DE

2 HAFTA LONDRA'DA

4990 TL

EĞİTİM

TATİL

EĞLENCE

2 HAFTA LONDRA

KONAKLAMA

SABAH AKŞAM YEMEK

KAYIT ÜCRETİ

LONDRA DİL KURSU

HAFTADA 20 DERS EĞİTİM

Adres: Çiftlik Mh. Divitçioğlu Cad. No:66 SAMSUN

Tel: 0 362 233 20 48 www.etl.com.tr

Selçuklu Mimarisiyle

CAMİ VE KÜLLİYE

/ilkadimbld /ilkadimbld
www.ilkadim.bel.tr

İlkadım Belediyesi

Kalkanca Mahallesi
Hendek Caddesi

Çevreye duyarlı ENERJİ için avantajlı fiyatlarımızı kaçırmayın!

NSANA VE ÇEVREYE SAYGI
MÜŞTERİ ODAKLI HİZMET
SİZİN ÇÖZÜM ORTAĞI'nız

YEPAŞ
Yeşilırmak Elektrik Perakende Satış A.Ş.